

รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘

“พระพุทธศาสนาไทยในยุคดิจิทัล : ศรัทธา นวัตกรรม และความยั่งยืน”

ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘
ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

คำนำ

พระพุทธศาสนา เป็นรากฐานทางจิตวิญญาณและศีลธรรมที่สำคัญยิ่งในสังคมไทย ซึ่งมีบทบาทนำในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสังคมและเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนากระบวนการเผยแผ่พระธรรมคำสอนให้สอดคล้องกับบริบทของโลกยุคใหม่ เพื่อให้หลักธรรมของพระพุทธองค์สามารถเข้าถึงจิตใจของพุทธศาสนิกชนทุกกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ขับเคลื่อนภารกิจภายใต้แผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐ ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างเอกภาพในความหลากหลายและการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนภายใต้กลไก “บวร” อันประกอบด้วย บ้าน วัด และราชการ เพื่อประสานพลังในการธำรงรักษาพระศาสนาให้มั่นคง

รายงานประจำปีฉบับนี้ จึงได้ประมวลผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานที่สำคัญในรอบปี เริ่มจากการพัฒนาศักยภาพบุคลากรผ่านโครงการผลิตและพัฒนาพระนักเทศน์ “หลักสูตรวิชาการเทศนา รุ่นที่ ๓๐” เพื่อสืบทอดวิถีแห่งการแสดงธรรมที่มีมาตรฐานตามแบบอย่างบูรพาจารย์ ควบคู่ไปกับการก้าวสู่มิติใหม่ทางเทคโนโลยีด้วยการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการสร้างสรรค์สื่อและขยายฐานการเข้าถึงธรรมะสู่โลกออนไลน์และกลุ่มคนรุ่นใหม่อย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ ยังได้เสริมสร้างความเข้มแข็งขององคาพยพผ่านการจัดประชุมสัมมนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วประเทศ เพื่อสร้างเครือข่ายการทำงานและข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิผล พร้อมทั้งดำเนินการลงพื้นที่ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของสำนักปฏิบัติธรรมและศูนย์การเผยแผ่ฯ ในระดับภูมิภาคเพื่อให้เกิดมาตรฐานการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกันทั่วประเทศ

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานประจำปีฉบับนี้จะไม่เป็นเพียงเอกสารสรุปผลการดำเนินงานและงบประมาณเท่านั้น แต่จะเป็นคลังองค์ความรู้และแนวทางสำคัญในการต่อยอดงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองสืบไป เพื่อให้พระธรรมคำสอนคงอยู่เป็นหลักชัยแห่งปัญญาและสันติสุขแก่สังคมไทยและมวลมนุษยชาติตราบนานเท่านาน

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนภารกิจอันทรงคุณค่านี้อให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คณะผู้จัดทำ

ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ กับการขับเคลื่อนงานเผยแผ่สู่ศตวรรษแห่งดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์

พระพุทธศาสนาถือเป็นศาสนาประจำชาติและรากฐานทางจิตวิญญาณที่สำคัญยิ่งของพุทธศาสนิกชนชาวไทย โดยมีบทบาทนำในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายในสังคม ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยีและบริบทสังคมในปัจจุบัน ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงมุ่งเน้นการพัฒนาการเผยแผ่ให้มีความทันสมัยและยั่งยืน เพื่อให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์สามารถเข้าถึงจิตใจของผู้คนทุกกลุ่มวัยอย่างแท้จริง

การดำเนินงานของศูนย์ฯ ตั้งอยู่บนรากฐานของแผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐ ภายใต้วิสัยทัศน์อันมุ่งเน้นให้ “พระพุทธศาสนายั่งยืน พุทธบริษัทมั่นคง และวัฒนาสถาพรทั่วโลก” โดยมีหัวใจสำคัญอยู่ที่การสร้างเอกภาพและความร่วมมือผ่านกลไกการบูรณาการพลังจากทุกภาคส่วนภายใต้หลักการ “บวร” อันประกอบด้วย บ้าน วัด และราชการ เพื่อประสานพลังในการขับเคลื่อนงานเผยแผ่ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ได้มีการวางยุทธศาสตร์ผ่านแผนงานหลัก ๕ แผนย่อย ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ การบริหารจัดการการเผยแผ่ การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคม และการมุ่งยกระดับประเทศไทยสู่การเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาในระดับโลก

สำหรับผลการดำเนินงานในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติฯ ได้ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติงานที่สำคัญหลายประการ เริ่มจากการพัฒนาศักยภาพบุคลากรผ่านโครงการผลิตและพัฒนาพระนักเทศน์และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา “หลักสูตรวิชาการเทศนา รุ่นที่ ๓๐” เพื่อสร้างนักเผยแผ่ที่มีทักษะการสื่อสารที่ทรงพลังและถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการก้าวสู่มิติใหม่แห่งการเผยแผ่ด้วยการริเริ่มโครงการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมโดยนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการสร้างสรรคสื่อธรรมะและขยายศักยภาพการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในอนาคต

นอกจากนี้ ยังได้มีการพัฒนาเว็บไซต์ www.tncdb.org และสื่อออนไลน์ต่างๆ เพื่อสร้าง “แพลตฟอร์มกลาง” (Central Platform) ในการรวบรวมเนื้อหาธรรมะที่ถูกต้องตามพระไตรปิฎก ให้เป็นคลังความรู้ที่เข้าถึงได้ง่ายสำหรับคนรุ่นใหม่ ในขณะเดียวกัน ศูนย์ฯ ยังให้ความสำคัญกับการควบคุมมาตรฐานผ่านการลงพื้นที่ออกติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของ

สำนักปฏิบัติธรรมและศูนย์การเผยแผ่ฯ ประจำจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อรับทราบสภาพปัญหา และยกระดับมาตรฐานการทำงานในระดับภูมิภาคให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม

ความสำเร็จในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้เป็นหลักชัยแห่งปัญญาและสันติสุขนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและมุ่งมั่นของพุทธบริษัททุกภาคส่วน ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติพร้อมที่จะสนับสนุนและขับเคลื่อนงานเผยแผ่ให้ก้าวไกลสู่ระดับสากล เพื่อสืบสานงานพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและยั่งยืนตราบนานเท่านาน

ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ทำเนียบผู้บริหารศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

พระพรหมบัณฑิต
ประธานกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ทำเนียบเจ้าหน้าที่ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

พระโสภณวชิราวาทิ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

พระศรีวัชเมธี

เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ ฯ

นางสาวอรอรณ โตปฐมวงศ์

เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ ฯ

นางสาวอลิษา สุปิณะ

เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ ฯ

สารบัญ

๙ คำนำ	๓
๙ ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติกับการขับเคลื่อนงานเผยแผ่สู่ศตวรรษแห่งดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์	๕
๙ ทำเนียบผู้บริหารศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ	๗
๙ ทำเนียบเจ้าหน้าที่ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ	๘
๙ โครงการประชุมสัมมนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๖๘ โดย...นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา องคมนตรี	๑๑
๙ วิสัยทัศน์ ๒๐ ปี พระพุทธศาสนาไทย ฝ่าวิกฤตสู่โอกาส โดย...ดร.นิยม เวชกามา	๑๗
๙ สรุปการเสวนา พระพุทธศาสนาไทยในยุคดิจิทัล ศรัทธา นวัตกรรม และความยั่งยืน	๒๒
๙ รายงานผลการดำเนินงานประจำปี พ.ศ.๒๕๖๘	
* โครงการเงินอุดหนุนการดำเนินงานหน่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘	๓๑
* ประชุมคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๘	๔๑
* ประชุมคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๘	๔๕
* ประชุมคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ครั้งที่ ๓/๒๕๖๘	๔๙
* ประชุมคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ครั้งที่ ๔/๒๕๖๘	๕๓
* โครงการผลิตและพัฒนาพระนักเทศน์และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ “หลักสูตรวิชาการเทศนา รุ่นที่ ๓๐”	๕๘
- หลักการและวิธีการเทศน์ตามหลักลีลาสาธิตาป้อนเหยื่อ โดย...พระพรหมบัณฑิต	๖๗
- จรรยาบรรณนักเทศน์ โดย...พระเทพปฏิภาณกวี	๗๓
- การใช้อุปมาสาธกกับการเทศน์ โดย...พระราชวัชรธรรมวาที	๗๘
- การตีความพุทธศาสนสุภาษิต โดย...พระพรหมวชิรปัญญาจารย์	๘๒
- จิตวิทยาในการเทศน์ โดย...ดร.สุรวงศ์ วัฒนกุล	๘๙
- ธรรมประยุกต์ โดย...พระราชเมธีวชิรติลิก	๙๓

- ปฏิภาณกับการเทศน์ โดย...พระสุธีวชิรปฏิภาณ	๙๘
- เทคนิคการเทศน์มหาชาติ โดย...พระเทพวชิรวาทิ	๑๐๓
- เทศนาโวหารและสาระจากพระไตรปิฎก โดย...พระพรหมกวี	๑๐๙
- บรรยายพิเศษพิธีปัจฉิมนิเทศโครงการอบรมหลักสูตรวิชาการเทศนา รุ่นที่ ๓๐ โดย...พระพรหมบัณฑิต	๑๑๓
* โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘	๑๒๐
* โครงการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่ พระพุทธศาสนา โดยใช้ AI ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘	๑๕๐
* โครงการประชุมสัมมนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘	๑๖๐
* งบประมาณเงินอุดหนุนการดำเนินงานหน่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ	๑๖๙
⊗ คณะกรรมการจัดทำรายงานประจำปี ๒๕๖๘	๑๗๐

โครงการประชุมสัมมนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๖๘
วันพฤหัสบดี ที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘
โดย...นายจिरายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา องคมนตรี

ขอกราบนมัสการพระพรหมบัณฑิต ประธานกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ท่านเจ้าคณะจังหวัดทุกรูป และพระสงฆ์ทุกรูปที่มาร่วมประชุมในวันนี้

เรียนท่านผู้แทนรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ท่านผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และท่านผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดต่าง ๆ ทุกท่านที่มาร่วมอยู่ ณ ที่นี้

กระผมรู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่ง ที่ได้รับมอบหมายจากท่านประธานองคมนตรี ให้มาปฏิบัติหน้าที่ในวันนี้ เมื่อวันที่ ๒ - ๔ กรกฎาคมที่ผ่านมา ได้มีมหกรรมของพระพุทธศาสนา โครงการ “สืบสานงานพ่อ ต่อยอดทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทย” ที่ได้จัดขึ้น ณ พุทธมณฑลแห่งนี้ ผู้ที่เป็นผู้นำฝ่ายสงฆ์ที่จัดมหกรรม คือ ท่านเจ้าพระคุณพระพรหมบัณฑิต โดยที่ท่านได้เป็นผู้นำจัดให้เกิดมหกรรม ๓ วันเต็ม ๆ และประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในวันนี้ถือว่ามี ความตั้งใจว่าจะต่อยอดผลสำเร็จของมหกรรมเมื่อวันที่ ๒ - ๔ กรกฎาคม ถือว่าเป็นโอกาสอันสำคัญอย่างยิ่งที่มีการรวมตัวของผู้ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ลงไปสู่ระดับจังหวัด และชุมชนทั่วประเทศ

กระผมจะขออนุญาตกล่าวเบื้องต้น อยากจะให้ทุก ๆ ท่านได้ระลึกถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างพระพุทธศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และสังคมไทยในมิติต่าง ๆ ในขณะเดียวกัน ก็อาจจะระลึกถึงช่วงเวลาปัจจุบันที่มีความท้าทาย แต่ก็มีแนวทางในการแก้ไข โดยเฉพาะถ้าเราจะสามารถประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ลงไปสู่ระดับจังหวัด

ก่อนอื่น ในมหกรรมวันที่ ๒ - ๔ กรกฎาคมนี้ ได้ทำให้ทุก ๆ คนที่ได้เข้าร่วม ได้เห็นถึงประวัติศาสตร์และความสำคัญของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ในประการแรก คือ ทุกคนที่มาร่วมในมหกรรมได้สัมผัสและได้เข้าใจเกี่ยวกับรากฐานอันยาวนานจากพระพุทธศาสนา ที่กำเนิดขึ้นกว่า ๒,๖๐๐ ปีก่อน และเผยแผ่สู่ดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งครอบคลุมประเทศไทย

ในปัจจุบัน โดยเป็นพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบดั้งเดิม ที่หยั่งรากลึกและเป็นรากฐานทางจิตวิญญาณของชนชาติไทย และเราก็ได้รับรู้เกี่ยวกับความรุ่งเรืองในแต่ละยุคสมัย

สมัยสุโขทัย พระพุทธศาสนารุ่งเรืองสูงสุด พระมหากษัตริย์ปกครองโดยธรรม ทำให้บ้านเมืองสงบร่มเย็น โดยมีพุทธศิลปะสุโขทัยที่งดงามเป็นเอกลักษณ์

สมัยอยุธยา กษัตริย์หลายพระองค์ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง

สมัยธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงบูรณะวัดวาอารามที่เสียหายจากสงคราม และสร้างวัดใหม่

สมัยรัตนโกสินทร์ พระมหากษัตริย์ไทยทุกรัชกาลทรงอุปถัมภ์และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งการชำระพระไตรปิฎก การจัดการศึกษา การเผยแผ่ธรรม สร้างและบูรณศาสนสถาน ตลอดจนพระราชพิธีสำคัญต่าง ๆ

จนมาถึง**รัชกาลปัจจุบัน** พระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชจะปรากฏชัดเจนอยู่ในพระปฐมบรมราชโองการ ที่ว่า **“เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรสืบไป”**

คำสำคัญในพระปฐมบรมราชโองการ คือ

๑. สืบสาน คือ การดำเนินสิ่งที่ตั้งงามต่อเนื่องไม่ขาดสาย
๒. รักษา คือ การทำแก่นแท้ของพระธรรมวินัยให้มั่นคง
๓. ต่อยอด คือ การพัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นด้วยปัญญาและวิถีที่สอดคล้องกับยุคสมัย

การสืบสาน รักษา และต่อยอด ซึ่งเป็นพระราชปณิธานที่อยู่อย่างชัดเจนอยู่ในพระปฐมบรมราชโองการนั้น น่าจะเป็นหลักชัยที่จะทำให้เราสามารถยึดถือเพื่อที่จะดำเนินงานต่อไป

ผมอยากจะขออนุญาตที่ประชุมนำเอาคลิปวิดีโอเมื่อวันที่ ๒ - ๔ กรกฎาคม ของท่านองคมนตรี นายแพทย์เกษม วัฒนชัย และของท่านเจ้าประคุณพระพรหมบัณฑิต สิ้น ๆ เพื่อเป็นจุดข้อสรุปในมหกรรม แต่จะสามารถนำมาใช้เป็นจุดเริ่มต้นของการต่อยอดในระดับจังหวัด ขออนุญาตที่จะนำเสนอคลิปของท่านองคมนตรีเกษมเป็นคลิปแรก

“...พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ตั้งคำถามว่า โครงการเราจะมีทางใด ที่จะส่งเสริมให้พระเณรได้ศึกษาพุทธธรรมได้ลึกซึ้ง เพราะถ้าพระเณรศึกษาพุทธธรรมได้ลึกซึ้ง การเผยแผ่ศาสนาพุทธไปยังคนไทยต่อไป ยังกคงความเป็นของแท้ของพุทธเถรวาทในแผ่นดินสุวรรณภูมินี้เรื่อยไป ท่านรับสั่งกับท่านกำพลว่า “เพื่อจะได้ไม่เพี้ยน” จริง ๆ คำนี้ ทำให้เห็นพระราชประสงค์ของ

พระองค์ท่าน เพราะฉะนั้น ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ถึงได้กราบเรียนว่า กิจกรรมในการที่จะทำให้พระเณรได้ศึกษาพุทธธรรมอย่างลึกซึ้ง “เพื่อจะได้ไม่เพี้ยน” จึงประกอบด้วยกิจกรรมหลาย ๆ กลุ่ม ทั้งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย แม่กองบาลีสนามหลวง ทั้งหลักสูตรพระนักเทศน์ หลักสูตรพระวิปัสสนา โครงการพระธรรมจาริก และอื่น ๆ ซึ่งตอนนี้ลงไปที่ชุมชนด้วย ในโครงสร้างสังคมที่รัชกาลที่ ๙ ท่านใช้คำว่า “บวร” คือ บ้าน วัด แล้วยัง ร.เรือ ร.เรือจะเป็นโรงเรียนก็ได้ เป็นโรงพยาบาลก็ได้ เป็นราชการก็ได้ บวรนี้กินความลึกซึ้งมาก แต่จะต้องมีบ้านและวัดเป็นแกน เพราะฉะนั้น กระผมตั้งใจมากที่เรามีโครงการลงไปในชุมชน และจะไปช่วยกันพัฒนาวัดให้ สะดวก สงบ สะอาด เพื่อจะได้พร้อมที่จะสั่งสอนประชาชนคนไทยในชุมชนต่อไป

เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม คือ วันเปิดมหกรรม ท่านก็ได้มาบรรยายเกี่ยวกับความเป็นมา และความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และท่านได้ชี้แนะว่า ท่านรู้สึกตั้งใจเมื่อได้มา เห็นว่ามีการลงไปถึงระดับจังหวัด คือ ลงไปถึงประชาชนทั่วทั้งประเทศ โดยใช้หลักของ “บวร” คือ บ้านวัด และโรงเรียน แต่ตัว ร.เรือ นี้จะหมายถึงราชการ หมายถึงโรงพยาบาลด้วย เรียกว่า รวมพลังในชุมชนเพื่อให้เกิดการเผยแผ่และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน

กระผมได้กล่าวไปแล้วว่ามหกรรมเมื่อวันที่ ๒ - ๔ กรกฎาคม พระเดชพระคุณพระพรหมบัณฑิต ประธานกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ท่านได้เป็นผู้นำในการจัดมหกรรมวันนี้ และท่านได้มาสรุปผลของมหกรรมนี้ในช่วงของบ่ายวันที่ ๔ กรกฎาคม ซึ่งไม่สามารถจะเอามาทั้งหมดได้เพราะว่ามีความยาวเป็นชั่วโมงที่ท่านสรุป ซึ่งผมหวังอย่างยิ่งว่าผู้ที่สนใจจะไปดูคลิปวิดีโออันนี้ทั้งชั่วโมงกว่า แต่ผมขอนำมาแสดง ณ ที่นี้เพียงสั้น ๆ ๒ นาที

“...วัดประชารัฐสร้างสุข ซึ่งในวันเปิด ท่านเกษม วัฒนชัย องคมนตรี ไปดูป้ายมาแล้ว มีภาพตรงนี้ด้วย ยืนยันโดยว่าประธาน คือ เจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า เริ่มงานกิจกรรม ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ แต่ว่าขยายกิจการได้รวดเร็ว โดยใช้หลัก ๕ ส คล้าย ๆ ๕ ส ที่รัฐบาลใช้ แต่มาเปลี่ยน นอกจากสงบ สะอาด ท่านไปเปลี่ยนจากสร้างลักษณะนิสัยเป็นสร้างมาตรฐานและสร้างวินัย จะไม่เหมือนกันนะ สุขลักษณะจะเป็นอย่างนี้ อันนั้นเรียกว่าเป็นเวอร์ชันของวัดประชารัฐสร้างสุข ต้องอ่านแยกนะ วัด คือ วัดเป็นศูนย์กลาง ประชา คือ ชาวบ้าน รัฐ คือ ร.เรือคือ บวร ประชา คือ ชาวบ้าน ก็ตัว บ.บไม้ วัด คือ ตัว ว.หวาน รัฐ คือ รัฐ บวร ในเวอร์ชันของวัดประชารัฐสร้างสุข ซึ่งวันนี้เรามีระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการดำเนินงานโครงการวัดประชารัฐสร้างสุขรองรับ เป็นงานของมหาเถรสมาคมที่คณะสงฆ์ท่านได้ทำใน พ.ศ.

๒๕๖๖ แต่ละแห่งแต่ละที่ท่านทำอยู่ แต่ไม่เป็นที่รับรู้ทั่วไป เพราะไม่เคยมาจัดรวมกัน แต่วันนี้ทุกคนรับรู้รับทราบทั่วประเทศ เพราะมีงานมหกรรมนี้ เราอยากจะให้เห็นว่างานนี้ พระสงฆ์ท่านได้ทำงานอะไร ไว้ตรงไหน อย่างไร จึงได้ชักชวนกันมา มีวัดที่เข้าร่วมโครงการวัดประชารัฐสร้างสุขแล้ว ๒๖,๐๐๐ กว่าวัด..”

คำแนะนำของท่านเกษม วัฒนชัย องคมนตรี และท่านเจ้าพระคุณพระพรหมบัณฑิตนั้น มีคำแนะนำที่เหมือนกัน คือ อยากจะส่งเสริมให้แนวคิด “บวร” ในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง เป็นการพัฒนาในระดับของจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน แนวคิดนี้พระราชทานโดยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร รัชกาลที่ ๙ ประกอบด้วย บ้าน วัด และราชการ เป็นโครงการสำคัญของการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และเป็น ๓ พลังหลัก

บ้าน คือ สถาบันครอบครัว เป็นรากฐานของคุณธรรมและการหล่อหลอมพลเมืองดี

วัด คือ ศูนย์กลางจิตใจ วัฒนธรรม และคุณธรรมของชุมชน

ราชการ คือหน่วยงานรัฐที่คอยสนับสนุนทั้งทางด้านงบประมาณ การศึกษา การเผยแพร่ และการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

เพราะฉะนั้น “บวร” หรือ บ้าน วัด และราชการ ๓ เสาหลัก ถ้าได้ร่วมกันก็จะเป็นรากฐานที่มั่นคงที่จะนำพาสังคมไทยก้าวไปข้างหน้าอย่างสมดุลทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ

ขออนุญาตเรียนว่า กระผมมีศรัทธาในหลักการและกระบวนการทางพระพุทธศาสนา ที่จะทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประสบความสำเร็จ คือ หลักของการปรียัติ ปฏิบัติและปฏิเวธ เป็น ๓ ขั้นตอนของเส้นทางของการรู้แจ้งในพระพุทธศาสนา

ปรียัติ คือ การศึกษาเล่าเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เสมือนเป็นความรู้ที่อาจจะเรียกได้ว่าทางทฤษฎีที่ถูกต้อง

ปฏิบัติ คือ การนำหลักธรรมนั้นลงไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

ปฏิเวธ คือ การไปปฏิบัติโดยมีความเหมาะสมจากความรู้ทางปรียัติและการปฏิบัติ คือ การรู้แจ้งเห็นจริง เหมาะสมที่อยู่ในภูมิสังคมของแต่ละแห่งซึ่งไม่เหมือนกัน

การที่ภูมิสังคมของแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน ทำให้ไม่ควรปรียัติหรือปฏิบัติโดยยึดหลักการกว้าง ๆ ทั่ว ๆ ไป จะต้องไปประยุกต์ใช้ในแต่ละภูมิสังคมให้ถูกต้อง เพราะฉะนั้น หลักของปรียัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ เป็นหลักที่กระผมมีศรัทธาอย่างสูงในการที่จะทำงานทุกอย่างให้ประสบความสำเร็จ

เพราะฉะนั้น อยากจะเปรียบเสมือนว่า มหกรรมในวันที่ ๒ - ๔ กรกฎาคม เราได้รับความรู้จากผู้นำของสงฆ์ในปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธในระดับประเทศเป็นส่วนใหญ่ เป็นจุดศูนย์รวมของความรู้ทางด้านปริยัติในระดับของประเทศ แต่ต่อไปนี่จะเป็นช่วงต่อยอดที่สำคัญ คือ การเอาความรู้ที่ได้ในระดับประเทศ ลงไปสู่ระดับจังหวัดและชุมชน และให้เหมาะสมกับแต่ละภูมิสังคมด้วย กระทบอยากจะทำคือ **การปฏิเวธ** คือ เอาแนวทางการรู้จากมหกรรมไปเผยแผ่ให้เกิดผลเป็นพลังมหาศาลในการพัฒนาประเทศในแต่ละภูมิสังคมของจังหวัด ตำบล และหมู่บ้าน และในการเดินทางไปสู่เส้นทางนี้ กระทบอยากจะทำขออนุญาตเรียนว่า แม้กระทั่งว่า มหกรรมเพิ่งทำไปแค่เพียง ๒ เดือน ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ประเมินโครงการระหว่างวันที่ ๒ - ๔ กรกฎาคม จัดทำโดยท่านอาจารย์ชันทอง วัฒนดิษฐ์ และคณะ มีหนังสือเล่มหนาออกมา ซึ่งอยู่ข้างหน้าผมนี้ เป็นผลการประเมินโครงการที่ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒ - ๔ กรกฎาคม น่าจะมีสาระในนี้มากมายที่ท่านผู้เข้าร่วมประชุมในวันนี้จะให้ความสนใจ เพราะว่าจะได้ประเมินทุกกิจกรรมที่มีในช่วง ๒ - ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ ขออนุญาตนำเอาตัวอย่างที่อยู่ในหนังสือเล่มนี้ มีกรณีตัวอย่าง ในช่วงของการประชุมวันที่ ๒ - ๔ กรกฎาคมนั้น มีการนำเสนอผลงานของโครงการ ๑๒๓. คือการพัฒนาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลกับการบูรณาการงานในพื้นที่ ตัวอย่างว่า ๑๒๓.

โครงการที่ ๑ พระเทพสิงหราชจารย์ จากจังหวัดเชียงใหม่ ได้มาเล่าให้การเสวนานั้น ได้ฟังถึงโครงการพระธรรมทูตสัญจรพลังบวร เสริมสร้างบ้านชุมชนเมืองเย็น อยู่เป็นด้วยศีลและธรรมอันนี้เป็นประสบการณ์ที่ท่านได้ลงไปเผยแผ่และสร้างผลงานขึ้นมาที่จังหวัดเชียงใหม่

โครงการที่ ๒ พระราชปัญญาชिरากร ได้พูดถึงความสำเร็จของโครงการที่ชื่อว่า “กุฎิชีวาภิบาล” ดูแลพระภิกษุอาพาธ และสร้างสถานชีวาภิบาลเพื่อดูแลชุมชน โดยทำงานบูรณาการกับภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็ง ทั้งทางราชการและองค์กรสงฆ์ อันนี้เป็นตัวอย่างที่ได้ลงไปในระดับของจังหวัด

โครงการที่ ๓ พระราชเชมมาร ได้พูดถึงการกระจายงานลงไปในระดับจังหวัด สู่ระดับอำเภอ และระดับตำบล มีการประชุมคณะสงฆ์สัญจรทุกเดือน โดยเชิญกำนัน นายก อบต. นายกเทศมนตรี มาร่วมประชุม และเปิดโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป้าหมายหลัก คือ ให้วัดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชน โครงการดี ๆ ทั้งนั้น

โครงการที่ ๔ พระสุธีรัตนบัณฑิต ท่านเล่าให้ฟังถึงเรื่องที่อยู่ในระดับจังหวัดได้ลงไปทำเรื่องสุขภาพ ท่านก็บอกว่าปัจจุบันประชาชนไทย ร้อยละ ๒๕ เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งต้องอาศัยการดูแล

โดยการป้องกัน แก้ไข และเยียวยา โดยเน้นโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ตอนนี้เป็นเรื่องที่ทางสาธารณสุขหยิบยกขึ้นมาเป็นปัญหา โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง คือ ความดัน เบาหวาน ไขมัน ซึ่งวิธีการแก้ไข การป้องกัน แก้ไข และเยียวยา คือส่งเสริมสุขภาพ ลดความเสี่ยงจากเหล้า บุหรี่ การเล่นเกมกีฬา ในลานวัด โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

และโครงการตัวอย่างสุดท้าย คือ พระเทพรัตนนายก ทำงานมาต่อเนื่อง ๕๐ ปี ที่จังหวัดลำพูน มีกิจกรรมทางสังคมมากมาย โดยมีวัดเป็นแกนนำ เช่น การซ่อมแซมบ้านให้แก่ผู้ยากไร้ เป็นต้น

มีตัวอย่างมากมายที่ได้อาศัยการเผยแพร่พระพุทธศาสนาลงไป โดยที่วัดเป็นแกนนำ และโดยความร่วมมือของทุกฝ่ายในระดับของจังหวัด แก้ไขตามภูมิสังคมแต่ละแห่ง ปัญหาที่สามารถจะใช้หลักของ “บวร” ไปดำเนินการได้

เพราะฉะนั้น กระผมขอฝากความหวังไว้กับทุกท่านที่เกี่ยวข้องที่มาร่วมประชุมในวันนี้ ให้ร่วมแรงร่วมใจกันธำรงรักษาพระพุทธศาสนา พื้นฟูศรัทธา เพื่อให้พระพุทธศาสนายังคงเป็นมรดกทางจิตวิญญาณอันประเสริฐ เป็นแสงสว่างนำทางชีวิต และเป็นหลักมั่นคงให้กับสังคมไทย ตราบนานเท่านาน

ขอกราบขอบพระคุณพระคุณเจ้า และขอบขอบคุณทุกท่านที่มาร่วมในโอกาสนี้.

ปาฐกถาพิเศษ

พิธีเปิดโครงการประชุมสัมมนาบุคลากรการเผยแพร่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๖๘

โดย...นายจिरายู อิศรางกูร ณ อยุธยา องคมนตรี

วริสัยทัศน์ ๒๐ ปี
พระพุทธศาสนาไทย ฝ่าวิกฤตสู่โอกาส
โดย...ดร.นิยม เวชกามา

มาตรา ๖๗ เกราะที่แข็งแกร่งที่สุดของพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญ

บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยเฉพาะในมาตรา ๖๗ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่เขียนไว้สำหรับพระพุทธศาสนา เนื้อหาในมาตรา ๖๗ ระบุไว้ว่า

“รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา การเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนา” และที่สำคัญคือ มีการระบุชัดเจนว่า “เถรวาท”

นอกจากนี้ ยังระบุด้วยว่า “และต้องมีมาตรการและกลไก กลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการหรือกลไกดังกล่าวด้วย”

เผชิญหน้าความจริง ๔ ความท้าทายหลักที่ต้องก้าวข้าม

สิ่งที่เราต้องคิดในวันนี้ คือ “ความท้าทาย” ที่พระพุทธศาสนากำลังเผชิญ ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดยุทธศาสตร์ ๒๐ ปีข้างหน้า

๑. วิกฤตศรัทธาและความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน เราปฏิเสธไม่ได้ว่าทุกวันนี้เกิดวิกฤตศรัทธาขึ้น สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์บางส่วน เป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น แต่ได้สร้างความมัวหมองและกลายเป็นสาเหตุแห่งวิกฤตศรัทธา ในขณะที่พระสงฆ์ส่วนใหญ่กว่า ๒๐๐,๐๐๐ รูป ยังคงเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สุปฏิปันโน และอยู่ในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เราในฐานะชาวพุทธ แม้จะเศร้าใจ แต่ก็ต้องยอมรับความเป็นจริง ส่วนไหนที่ไม่ถูกต้องก็ต้องจัดการไปตามกระบวนการ

นอกจากนี้ ยังมีการตีความพระธรรมวินัยที่บิดเบือนไป บางท่านอาจมีความรู้ แต่พยายามตีความให้ผิดเพี้ยนไปจากหลักการเดิม สิ่งทีคณะกรรมกรต้องเน้นย้ำ คือ ทำอย่างไรจะไม่ให้

การเผยแผ่พระพุทธศาสนากลายเป็นการเน้น “พุทธพาณิชย์” มากกว่า “พุทธธรรม” และทำอย่างไรจะให้ประชาชนกลับมามีศรัทธาที่ไม่สั่นคลอนในพระพุทธศาสนา

๒. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและคลื่นเทคโนโลยี วิถีชีวิตที่เร่งรีบ สังคมวัตถุนิยม และอิทธิพลของสื่อดิจิทัล มีบทบาทสำคัญที่ทำให้คนรุ่นใหม่ห่างเหินจากวัดและการปฏิบัติธรรม คณะกรรมการซึ่งเป็นหัวหอกต้องคิดว่า ท่ามกลางยุคสมัยที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงรวดเร็วนี้ เราจะนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ในการเผยแผ่อย่างไร เพื่อไม่ให้คนอีกกลุ่มหนึ่งนำเทคโนโลยีไปใช้บิดเบือนคำสอนของพระพุทธเจ้า เราจะดึงคนกลุ่มนี้กลับมาสู่พระพุทธศาสนาได้อย่างไร

๓. ปัญหาเชิงโครงสร้างและการจัดการที่ “ไม่ทันโลก” เราต้องยอมรับความจริงว่า ระบบการปกครองคณะสงฆ์บางส่วนอาจยังขาดประสิทธิภาพ ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม หรือบางครั้งขาดความโปร่งใส และพระสงฆ์ต้องยึดพระวินัยเป็นหลัก แต่เราจะทำอย่างไรให้องค์กรสงฆ์สามารถบริหารจัดการได้อย่างทันที่

๔. ความขัดแย้งทางความคิดและการยึดอัตตา ปัจจุบันมีความเห็นที่แตกต่างในการตีความหลักธรรม ซึ่งอาจนำไปสู่ความแตกแยกในหมู่พุทธศาสนิกชน ทางแก้ในเรื่องนี้ คือ ต้องยึด “พระไตรปิฎก” เป็นหลัก อย่าเอาความคิดเห็นของตนเองเป็นหลัก トラบใดที่ยึดความคิดเห็นส่วนตน ความแตกแยกก็จะเกิดขึ้น

ประเด็นสุดท้าย คือ **การขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ** แต่ปัญหานี้เราสามารถสร้างได้ในยุคสมัยนี้ การศึกษามีความเปิดกว้าง พระภิกษุสามเณรมีสิทธิ์ที่จะเรียนเหมือนคนทั่วไปสามารถเรียนในมหาวิทยาลัยชั้นนำได้ เช่น การทำ MOU ให้สามเณรไปเรียนร่วมกับโรงเรียนในสังกัดของกรุงเทพมหานครได้ หรือหลายรูปแบบที่จบการศึกษาจากต่างประเทศ นี่คือโอกาสในการคัดสรรบุคลากรที่มีคุณภาพ

พลิกวิกฤตเป็นโอกาส ๔ ช่องทางฟื้นฟูพระพุทธศาสนา

ในท่ามกลางความท้าทายเหล่านี้ ก็ยังมี “โอกาส” ที่เปิดกว้างสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๑. กระแสโลกด้า “สติและการภาวนา” คำสอนของเรานั้นยอดเยี่ยม โดยเฉพาะเรื่องสติและการเจริญภาวนา ทุกวันนี้ชาวต่างประเทศเข้าวัด ไม่ใช่แค่มาทำบุญ แต่เขามาเพื่อ “ปฏิบัติธรรม” มุ่งเน้นการเจริญจิตตภาวนา แม้แต่ชาวต่างชาติยังเห็นคุณค่า เราในฐานะศูนย์กลางพระพุทธศาสนาของโลก ยิ่งต้องส่งเสริมเรื่องนี้ให้มากขึ้น

๒. โอกาสในโลกดิจิทัล “สื่อ” ที่ต้องใช้อย่าง “จริงจัง” ดังที่กล่าวไปแล้วว่าเทคโนโลยีคือ ความท้าทาย แต่มันก็เป็นโอกาสอันยิ่งใหญ่ ต้องใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์และโซเชียลมีเดียเหล่านี้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่ต้องทำอย่างจริงจัง ต้องให้พระที่มีความรู้แตกฉานในพระธรรมวินัยเป็นผู้ทำ ไม่ใช่เพียงการทำคอนเทนต์สั้นๆ เพื่อความดัง แม้ว่าการทำคลิปสั้น (Reel) จะเป็นสิ่งที่ดี แต่ต้องยกระดับให้สามารถเผยแผ่แก่นธรรมได้อย่างลึกซึ้ง

๓. ชุมทรัพย์แห่งปัญญา “พระไตรปิฎก” อวูรที่แข็งแกร่งที่สุด ศาสนาพุทธมีสิ่งทีเหนือกว่าศาสนาอื่น คือ “พระไตรปิฎก” ซึ่งมีงานวิจัยยืนยันว่าเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าจริงกว่า ๙๐ เปอร์เซ็นต์ นี่คือคลังแห่งปัญญา (Repository of Wisdom) เป็นแหล่งความรู้อันมหาศาล ต้องการวิธีการจัดการให้พระไตรปิฎกเข้าถึงประชาชนทุกคน ไม่ใช่เฉพาะพระผู้ใหญ่หรือนักวิชาการเท่านั้น

๔. พลังของเครือข่ายชาวพุทธ ดึง “คนรุ่นใหม่” กลับสู่วัด พุทธบริษัท ๔ มีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่เดิม ชุมชนก็ดูแลพระสงฆ์อยู่แล้ว แต่ระยะหลังอาจห่างเหินไป คณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้องคิดว่าจะดึงพลังของเครือข่ายเหล่านี้กลับมาอย่างไร ไม่ใช่เฉพาะผู้สูงอายุ แม่ขาว แม่ซี แต่ต้องดึงเด็ก เยาวชน คนรุ่นใหม่ รวมถึงองค์กรภาคประชาสังคมและภาครัฐ นี่คือพลังอันยิ่งใหญ่ที่จะช่วยค้ำจุนพระพุทธศาสนา

ได้ร่มพระบารมี “ทูนหลวง” และพระมหากษัตริย์คุณ

สถาบันพระมหากษัตริย์ทรงมีพระมหากษัตริย์คุณต่อคณะสงฆ์อย่างยิ่ง ดังที่ท่านองคมนตรีได้มาเป็นประธานในวันนี้ หรือการพระราชทาน “ทูนหลวง” พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เพื่อสนับสนุนค่าภัตตาหาร ค่าใช้จ่ายในการศึกษา เราจะสนองพระมหากษัตริย์คุณนี้อย่างไร และเราจะทำอย่างไรให้ “รัฐ” เข้ามามีบทบาทสนับสนุนองค์กรสงฆ์อย่างแท้จริง รัฐต้อง เข้ามามีบทบาทในการรับรู้และสนับสนุน โดยใช้กลไกตามมาตรา ๖๗ ทั้งการส่งเสริมการศึกษา และการป้องกันภัยคุกคามพระพุทธศาสนา

ยุทธศาสตร์ ๒๐ ปี ก้าวต่อไปที่ต้องทำทันที

สำหรับยุทธศาสตร์ในอนาคต ๒๐ ปีข้างหน้า เพื่อให้พระพุทธศาสนาเป็น “หลักชัยแห่งปัญญาและสันติสุขของสังคมไทยและประชากรโลก”

๑. เป้าหมายสูงสุด สร้าง “สัมมาทิฏฐิ” เพื่อแยกพุทธแท้-พุทธเทียม เป้าหมายสำคัญที่สุด คือการสร้างพุทธศาสนิกชนที่มี สัมมาทิฏฐิ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในมรรคมีองค์ ๘ ต้องสร้าง

ความเข้าใจในแก่นแท้ของคำสอน สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดคือพุทธแท้ หรือพุทธเทียม ต้องไม่ให้คนยึดติดกับตัวบุคคล เพราะแม้บุคคลจะเปลี่ยนแปลง แต่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ายังคงเหมือนเดิม

๒. ข้อเสนอเร่งด่วน “พระไตรปิฎกออนไลน์ที่ทุกคนเข้าถึงได้” ยุทธศาสตร์สำคัญ คือ การทำให้ “พระไตรปิฎกออนไลน์” เป็นสิ่งที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงและเข้าใจได้จริง เราสามารถนำเสนอเนื้อหาพระไตรปิฎกในรูปแบบ “สื่อสั้น” ที่เรียบง่ายและน่าสนใจ เช่น หนังสือสั้น แนวคุณธรรม หรือคลิปวิดีโอสั้นที่เล่าเรื่องราวจากพระไตรปิฎกในภาษาที่เข้าใจง่าย เพื่อให้สาระและคุณค่าของพระไตรปิฎกเข้าถึงใจของผู้คนได้อย่างแท้จริง

๓. ปฏิรูปการศึกษาและภาษาบาลี อีกประเด็นหนึ่ง คือ การปฏิรูปการศึกษาพระปริยัติธรรม พระผู้สอนต้องมีความแม่นยำในพระไตรปิฎก และต้องส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงการศึกษาธรรมศึกษาและภาษาบาลีได้ ดังที่มีคฤหัสถ์สตรีสอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค เราจะสร้างบุคคลเหล่านี้ให้มากขึ้นได้อย่างไร เพราะภาษาบาลี คือ ภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงเลือกใช้เพื่อให้คนระดับล่างเข้าถึงธรรมะได้

๔. ข้อเสนอการปฏิรูปภายในคณะสงฆ์ด้วยหลักธรรมาภิบาล การปฏิรูปภายในคณะสงฆ์จำเป็นต้องอาศัยหลัก “ธรรมาภิบาล” เป็นพื้นฐานสำคัญ มิใช่การดำเนินการโดยอาศัยกลไกทางกฎหมายหรือตำรวจเพียงอย่างเดียว สำหรับปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นในวงการพระพุทธศาสนา แม้ปัจจุบันสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้จัดตั้ง “คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในวงการพระพุทธศาสนา” ขึ้นแล้ว แต่จากการพิจารณาพบว่า คณะกรรมการชุดดังกล่าวแทบไม่มีบุคลากรฝ่ายพระสงฆ์เข้าร่วมดำเนินงาน มีเพียงผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้แทนเพียงท่านเดียว ซึ่งอาจส่งผลให้การดำเนินงานขาดความเข้าใจในพระวินัยและระบบการปกครองของคณะสงฆ์อย่างแท้จริง การใช้เพียงกฎหมายทางโลกโดยปราศจากความเข้าใจในหลักธรรมวินัย ย่อมก่อให้เกิดความสับสนและความไม่สงบในวงการสงฆ์ได้

ดังนั้น คณะสงฆ์ควรจัดตั้งระบบ “ธรรมาภิบาลภายในองค์กรสงฆ์” ขึ้น เพื่อเป็นกลไกในการตรวจสอบและกักกันกรงบุคคลภายในองค์กรให้มีความโปร่งใสและยึดมั่นในพระธรรมวินัย ผู้ใดที่เข้ามาในวงการสงฆ์ด้วยเจตนาแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน หรือมีพฤติกรรมที่บ่อนทำลายพระพุทธศาสนา ก็ควรถูกกำจัดออกจากวงการ ไม่ว่าจะมิชานะหรืออิทธิพลมากเพียงใด เพราะหากปราศจากความยึดมั่นในศีล ๒๒๗ ข้อ ย่อมไม่อาจดำรงตนเป็นสมณเพศได้อย่างแท้จริง

บทสรุป พลัง “พุทธบริษัท ๔” หลักชัยแห่งสันติสุขโลก

คณะกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติจำเป็นต้องดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อขับเคลื่อนการเผยแผ่พระธรรมคำสอนให้มั่นคงและยั่งยืน ทั้งนี้ ต้องอาศัยความร่วมมือจาก “พุทธบริษัท ๔” อันได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา เมื่อทุกภาคส่วนของพุทธบริษัท ร่วมแรงร่วมใจค้ำจุนพระพุทธศาสนา ย่อมทำให้พระธรรมคำสอนดำรงอยู่เป็นหลักชัยแห่งปัญญาและสันติสุขของโลก เป็นที่พึงทางจิตใจอย่างแท้จริงของพุทธศาสนิกชน.

สรุปการเสวนา พระพุทธศาสนาไทยในยุคดิจิทัล ศรัทธา นวัตกรรม และความยั่งยืน

ผู้ดำเนินรายการ

พระพรหมบัณฑิต ประธานกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจังหวัด

วิทยากรผู้ร่วมเสวนา

๑. พระธรรมรัตนารักษ์
๒. พระราชวัชรธรรมภาณี
๓. พระราชพัฒน์วัชรบัณฑิต
๔. ดร.วัชรวิษณุ กীরตติสุขิตโรจน์
๕. นายสิปปบวร แก้วงาม

วัตถุประสงค์หลักของการเสวนา

ผู้ดำเนินรายการ (พระพรหมบัณฑิต) ได้กำหนดเป้าหมายของการเสวนาว่าต้องนำไปสู่ “ผลในเชิงปฏิบัติ” โดยต่อยอดจากความสำเร็จของงาน “สืบสานงานพ่อ ต่อยอดทุนเล่าเรียนหลวง” ที่ ๘ องค์กรหลักสามารถทำงานบูรณาการร่วมกันได้

โจทย์หลักที่ตั้งขึ้นมี ๒ ประการ

๑. เครือข่ายการทำงาน (Work Network) เพื่อบูรณาการการดำเนินงานระดับจังหวัด อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างโครงการและหน่วยงานต่าง ๆ (เช่น หมู่บ้านรักษาศีล ๕, วัดประชารัฐ) เพื่อลดความซ้ำซ้อนและใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างคุ้มค่า
๒. เครือข่ายข้อมูลข่าวสาร (Information Network) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับการดำเนินงานของพระสงฆ์ โดยใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๗๗ จังหวัดที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางและแนวคิดสำคัญจากวิทยากร

๑. พระธรรมรัตนารักษ์ (วัดประชารัฐสร้างสุข)

ท่านชี้ว่าพระพุทธเจ้า คือ ผู้ริเริ่มการวางแผนและนวัตกรรมการเผยแผ่ โดยวางแผนไว้ ๓ ระดับ คือ

๑. เพื่อบุคคล (ให้บรรลุธรรม)
๒. เพื่อประชาชน (ให้เที่ยวไปเผยแผ่)
๓. เพื่อความมั่นคงของพระศาสนา (ให้พระสงฆ์เป็นใหญ่ในกิจการ)

แนวคิด “วัดประชารัฐสร้างสุข” จึงเป็นการต่อยอดหลักการ “นวัตกรรม” ที่แท้จริง คือ การนำสิ่งที่เรามีอยู่แล้ว (โบสถ์, ศาลา, ลานวัด) มาปรับปรุงและบริหารจัดการใหม่ โดยเน้นหลัก รักษา วัด ดูแลสถานที่ให้สะอาด รมรื่น และรักษาคน ดึงชุมชนเข้ามาเป็นภาคีเครือข่าย เมื่อคนเข้าวัดแล้ว วัดก็มีหน้าที่ให้ปัญญาแก่เขา

๒. พระราชวัชรธรรมภาณี (Smart Temple)

ท่านนำเสนอแนวคิด “Smart Temple” จากวัดชลประทาน โดยยึดหลัก “ความคิดต้องล้ำยุค” แต่ “ความปลอดภัยของเรายังต้องมั่นคงคือยั่งยืนยุค” (การรักษาธรรมวินัย)

นวัตกรรมอาคาร แก้ปัญหาพื้นที่จำกัดโดยขยายแนวตั้ง ไปซื้อที่บนเทวดา เช่น สร้างอาคาร สวดศพ ๔ ชั้น บนพื้นที่ ๓ ไร่ แต่สวดได้ ๑๐ ศพพร้อมกัน และได้พื้นที่ใช้สอยเทียบเท่า ๑๒ ไร่

เทคโนโลยีสื่อสาร ใช้จอ LED และระบบถ่ายทอดสดจากอุโบสถ และใช้สมาร์ทโฟนคุมด้วยโทรศัพท์เครื่องเดียว ควบคุมระบบต่างๆ ในอาคาร

ศูนย์การเรียนรู้ดิจิทัล สร้างแดนอัจฉริยะแห่งธรรม พิพิธภัณฑน์มัลติมีเดีย และหอมนุชยชาติ ที่เก็บอัฐิระบบดิจิทัล

๓. พระราชพัฒน์วชิรบัณฑิต (ความท้าทายยุคใหม่)

สามเหลี่ยมแห่งความสมดุล หรือสามเหลี่ยมมรกต (ศรัทธา, นวัตกรรม, ความยั่งยืน) และอ้างอิงถึงจุดอ่อนของการเผยแผ่ในปัจจุบัน

พฤติกรรมที่เปลี่ยนไป พฤติกรรมของผู้ศรัทธาเปลี่ยนไป คนรุ่นใหม่ (Gen Z) เสพสื่อออนไลน์เป็นหลัก

ภัยออนไลน์ ปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นนอกศุลที่ผ่านเทคโนโลยี และเนื้อหาธรรมะที่เป็นกุศลมีน้อยไป

จุดอ่อน คณะสงฆ์ยังอ่อนแอ และไม่ได้ใช้เทคโนโลยี เพื่อการตอบโต้สิ่งที่เป็นสัมมาทิฐิ ความเห็นที่ถูกต้องเมื่อเกิดประเด็นปัญหาในสังคม

๔. ดร.วัชรวิชัย กิรตติสโรจน์ (๑๐ กลยุทธ์ดิจิทัล)

นำเสนอกลยุทธ์ภาคปฏิบัติเพื่อการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล โดยมีข้อเสนอเร่งด่วน คือ การอบรม AI แก่พระสงฆ์ ณ วัดประยุรวงศาวาส โดยมีกลยุทธ์สำคัญ ๕ ประการ จาก ๑๐ ข้อ ได้แก่

๑. **ศูนย์กลางปริยัติธรรมดิจิทัล** สร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ครบวงจร (นักธรรม-บาลี) ในรูปแบบดิจิทัล

๒. **ศูนย์กลางธรรมะมีเดียแห่งชาติ** สร้างสตูดิโอผลิตสื่อคุณภาพสูง เช่น ซีรีส์แอนิเมชัน ๓D, แนว TikTok, แนวละครคุณธรรม และระบบธรรมะ on Demand เปรียบเหมือน Netflix ในรูปแบบของพระพุทธศาสนา

๓. **Influencer สายธรรมะ** สร้างพระภิกษุหรือฆราวาสให้มี personal brand ที่ทรงอิทธิพลในโลกออนไลน์

๔. **ธรรมะแชทบอท (Dhamma Chatbot)** ใช้ AI (AGI) ที่คิดและเข้าใจคนที่พูดลึกลงในการตอบปัญหาธรรมะเบื้องต้น ๒๔ ชั่วโมง โดยเฉพาะเพื่อช่วยเหลือคนซึมเศร้า

๕. **สังฆะ Connect (Sangha Connect)** สร้างแพลตฟอร์มฐานข้อมูลกลางของคณะสงฆ์ (ทะเบียนประวัติ, สมณศักดิ์) และผลักดันระบบ E-Saraban (สารบรรณอิเล็กทรอนิกส์) ให้สมบูรณ์แบบ ๑๐๐%

๕. นายสิปปบวร แก้วงาม (สภาพความเป็นจริง)

สะท้อนความเป็นจริง จากการลงพื้นที่ในต่างจังหวัด พบว่าหลายศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาหลายอย่างเรายังหยุดอยู่กับที่ ปัญหาหลัก คือ ความพร้อมของบุคลากรที่มีน้อย และยังใช้วิธีการสื่อสารแบบดั้งเดิม คือ บอกกล่าวกันมา อันตราย ๓ ประการของยุคดิจิทัล

๑. ข่าวปลอม (Fake News) ข้อมูลที่ถูกบิดเบือนและกล่าวปลอม

๒. พุทธพาณิชย์ การใช้ศาสนาแสวงหาผลประโยชน์ เช่น โฆษณาขายพระ

๓. การใช้สื่อไม่เหมาะสม การที่พระสงฆ์ใช้เทคโนโลยีโดยไม่เข้าใจ บางทีถ่ายรูปลงโซเชียลมีเดีย โดยไม่ได้กรองจิวรจนภาพหลุดออกไปสร้างความเสียหาย

กรอบแนวคิดแผนแม่บท โดย พระพรหมบัณฑิต

ผู้ดำเนินรายการได้อธิบายแผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕ แผนย่อย ว่าเป็นกรอบที่เชื่อมโยงทุกโครงการเข้าด้วยกัน

๑. แผนพัฒนาบุคลากร
๒. แผนใช้เทคโนโลยี
๓. แผนบริหารจัดการการเผยแผ่
๔. แผนทำกิจกรรมพัฒนาสังคม (เช่น วัดประชารัฐฯ, ศิล ๕, Smart Temple อยู่ในขณะนี้)
๕. แผนศูนย์กลางพุทธศาสนาโลก

งานคณะสงฆ์ ๖ ด้าน (ปกครอง, ศึกษา, เผยแผ่, สาธารณูปการ ฯลฯ) ไม่สามารถแยกส่วนกันได้ “ปกครองดีก็ทำให้เผยแผ่ดี การศึกษาไม่ดีแล้วจะเผยแผ่ได้อย่างไร”

ประเด็นถาม - ตอบที่สำคัญ

๑. ปัญหาขาดพระนักเทศน์ วัดเล็กในชนบทมีพระ ๑-๒ รูป วันพระหลวงพ่อก็ไม่เคยเทศน์เลย

ข้อเสนอแนะ (พระธรรมรัตนากรณี) วัดเล็กไม่ควรลงทุนสูงกับจอ LED แต่ให้ใช้เทคโนโลยีที่ทำได้ง่าย เช่น ทำ QR Code ติดไว้ที่วัดให้โยมสแกน “ฟังเทศน์เอาอย่างนั้นก็ได้” หรือสแกน

อ่านประวัติวัด

๒. ปัญหาพระไม่รู้พระวินัย การเผยแผ่ “ข้ามขีด” ไปสอนแต่ชาวบ้าน แต่ “พระในวัดเรายังไม่รู้เรื่อง” แม้แต่ “เทศน์ปาติโมกข์...พระส่วนมากไม่รู้เรื่องเลย”

ข้อเสนอแนะ (พระราชพัฒนวัชรบัณฑิต) ยอมรับว่าเป็นปัญหา และชี้ว่าต้องสร้าง “คลังข้อมูลที่เป็นมาตรฐาน” เพื่อแก้ปัญหาระยะปलอม (สัทธิธรรมปฏิรูป) ที่ระบอบหนัก

๓. ข้อเสนอผลิตสื่อส่วนกลาง เสนอว่าพระต่างจังหวัดไม่สามารถตอบประเด็นสังคมที่ซับซ้อนได้ จึงอยากให้ “หน่วยงานนโยบาย” ช่วย “ผลิตสื่อคุณภาพ” เป็นคำตอบมาตรฐานของคณะสงฆ์

บทสรุปและข้อเสนอเร่งด่วน (Call to Action)

พระพรหมบัณฑิต (ผู้ดำเนินรายการ) สรุปว่า คณะสงฆ์กำลังเผชิญ “วิกฤตสื่อ ๒ ระลอก” ที่ทำลายพระพุทธศาสนา

๑. วิกฤตที่ ๑ (Public Media) คือสื่อสารมวลชน (เช่น โทรทัศน์, วิทยุ) ที่เรา “ตกขบวนรถไฟ” และสร้างไม่สำเร็จ

๒. วิกฤตที่ ๒ (Social Media) คือสื่อสังคมออนไลน์ (เช่น YouTube, Facebook) ที่เรากำลัง “ตกรุ่น” “เราจึงไม่มี... Buddhist influencer เท่าไหร่กัน”

ท่านชี้ว่า ฝ่ายตรงข้ามใช้วิธี “จับมือกันของ public media กับ โซเชียล Media” (ใช้โซเชียลสร้างกระแส แล้วใช้ทีวีขยายผล) แต่ “เราไม่มีสักอย่าง”

ข้อเสนอเร่งด่วน (Call to Action) เพื่อแก้ปัญหานี้ ท่านจึงเสนอให้การประชุมนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้าง “แพลตฟอร์มกลาง” (Central Platform) ของคณะสงฆ์

- **แนวคิด** เปรียบเหมือน “สภากาแฟทางธรรมะ” ที่เป็นสื่อสังคมออนไลน์ของเราเอง รวบรวมข้อมูลเชิงบวก, บทเทศน์, และเนื้อหาธรรมะที่ “ถูกต้องตามพระไตรปิฎก”

- **ขั้นตอนปฏิบัติ** ท่านประกาศว่า “เว็บไซต์ของคุณเผยแพร่...ทำอะไร เรียบร้อย” แล้วจึงขอให้ศูนย์เผยแพร่ทั้ง ๗๗ จังหวัด “เลือกแอดมิน” (Admin) (ผู้ประสานงาน) และส่งชื่อ-เบอร์โทรศัพท์ให้ส่วนกลาง เพื่อร่วมกันพัฒนาแพลตฟอร์มนี้ให้สำเร็จโดยเร็ว

การเสวนา

“พระพุทธศาสนาไทยในยุคดิจิทัล : ศรัทธา นวัตกรรม และความยั่งยืน”

รายงานผลการดำเนินงาน
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๘

โครงการเงินอุดหนุนการดำเนินงานหน่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

โครงการเงินอุดหนุนการดำเนินงานหน่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

๑. หลักการและเหตุผล

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลักที่หยั่งรากลึกในวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนไทย มาอย่างยาวนาน มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมศรัทธา ความเชื่อ และการพัฒนาจิตใจ ของประชาชน นอกจากนี้จะช่วยสร้างความสงบสุขและคุณธรรมในสังคมแล้ว ยังเป็นส่วนสำคัญ ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางศาสนาและวัฒนธรรมชาติ เพื่อการจรโลงพระพุทธศาสนา ให้คงอยู่และเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ต่อการธำรงรักษาและส่งต่อคุณค่าทางศาสนาสู่คนรุ่นหลัง ตามแผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐ ซึ่งมีวิสัยทัศน์ว่า “พระพุทธศาสนายั่งยืน พุทธบริษัทมั่นคง และ วัฒนาสถาพรทั่วโลก” ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาพระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับบริบทของ สังคมในปัจจุบัน โดยเน้นการพัฒนากระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ มีความเป็นเอกภาพ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนหน่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สามารถ ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การสนองนโยบายของคณะสงฆ์และการดำเนินงาน ตามกิจการพระพุทธศาสนา

ด้วยเหตุนี้ การดำเนินโครงการเงินอุดหนุนการดำเนินงานหน่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างเอกภาพในความ หลากหลายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยการบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และพุทธศาสนิกชน เพื่อให้การขับเคลื่อนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองเป้าหมายของแผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระยะยาว การพัฒนา ศักยภาพของบุคลากร การเสริมสร้างองค์ความรู้ และการสร้างเครือข่ายการทำงานอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับโลก ได้ในอนาคต

ดังนั้น การดำเนินโครงการนี้จึงเป็นการตอบสนองความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้ศาสนาพุทธคงอยู่และเจริญรุ่งเรืองอย่างมั่นคงและยั่งยืนในประเทศไทยและเวทีโลกต่อไป

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อสร้างเอกภาพในความหลากหลายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๒.๒ เพื่อสนับสนุนการพัฒนางาน พัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง

๒.๓ เพื่อให้การบริหารจัดการงบประมาณ เป็นไปตามแผนประมาณการค่าใช้จ่ายงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

๓. เป้าหมาย

๓.๑ ร้อยละ ๘๐ ของบุคลากรสามารถสร้างเอกภาพในความหลากหลายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามแผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๓.๒ ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ สามารถสนับสนุนการพัฒนางาน พัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง

๓.๓ ร้อยละ ๘๐ ของการบริหารจัดการงบประมาณค่าใช้จ่ายของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นไปตามแผนประมาณการค่าใช้จ่าย ฯ

๔. ผลการดำเนินงาน ตามแผนงบประมาณโครงการเงินอุดหนุนการดำเนินงาน หน่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ลำดับ	ลำดับ	ผลการดำเนินงาน
๔.๑	การบริหารจัดการศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ	ใช้จ่ายงบประมาณเป็นไปตามแผนปฏิบัติงานและแผนค่าใช้จ่ายงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ คิดเป็นร้อยละ ๘๐
๔.๒	ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่	เบิกจ่ายค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่ ๑๒ เดือน คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐
๔.๓	การประชุมคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ	ผลการดำเนินงาน จัดประชุม ๔ ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ ๑ ในวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ ครั้งที่ ๒ ในวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘ ครั้งที่ ๓ ในวันที่ ๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘ ครั้งที่ ๔ ในวันที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐
๔.๔	การประชุมตามที่ประธานกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติได้รับมอบหมาย	มิได้ดำเนินการจัดประชุมตามที่ได้รับมอบหมาย ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้จัดทำบันทึกข้อความเพื่อขอเปลี่ยนแปลงรายการงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาต่อเติมเว็บไซต์ www.undv.org คณะกรรมการสมาคมสภาสากลวันวิสาขบูชาโลก จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ตามมติที่ประชุม คณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แห่งชาติ ครั้งที่ ๓/๒๕๖๘
๔.๕	โครงการผลิตและพัฒนาพระนักเทศน์และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา	ผลการดำเนินงาน จัดโครงการ ๑ ครั้ง ต่อปี ระหว่างวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ถึง ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ <u>กลุ่มเป้าหมาย</u> ผู้เข้ารับการอบรม จำนวน ๑๔๘ รูป/คน และผ่านการอบรม จำนวน ๑๐๙ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๗๔

ลำดับ	ลำดับ	ผลการดำเนินงาน
๔.๖	ค่าดำเนินงานออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล	<p>ผลการดำเนินงาน</p> <p>คณะกรรมการกลางลงพื้นที่ในการออกติดตามและประเมินผลสำนักปฏิบัติธรรม ดังนี้</p> <p>หนกลาง</p> <ol style="list-style-type: none">๑.วัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี๒.วัดเทวสังฆาราม (พระอารามหลวง) จังหวัดกาญจนบุรี๓.วัดวังขนายทายิการาม จังหวัดกาญจนบุรี๔.วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี๕.วัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี๖.วัดหนองไม้เหล็ก จังหวัดเพชรบุรี <p>หนเหนือ</p> <ol style="list-style-type: none">๑.วัดป่านันท์บุรีญาณสังวราราม จังหวัดน่าน๒.วัดป่าค้อวัง (วังวิโมกข์) จังหวัดน่าน๓.วัดพระธาตุตอดยกองมู จังหวัดแม่ฮ่องสอน๔.วัดป่าถ้ำวัว จังหวัดแม่ฮ่องสอน <p>หนตะวันออก</p> <ol style="list-style-type: none">๑.วัดหนองแวง จังหวัดขอนแก่น๒.วัดสนมหมากหญ้า จังหวัดอุบลราชธานี๓.วัดพิชโสภาราม จังหวัดอุบลราชธานี๔.วัดบ้านเก่าบ่อ จังหวัดอำนาจเจริญ๕.วัดสวนป่าสันติคุณ จังหวัดมุกดาหาร๖.วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม๗.วัดมรุกขนคร จังหวัดนครพนม <p>หนใต้</p> <ol style="list-style-type: none">๑.วัดโคกสมานคุณ จังหวัดสงขลา๒.วัดชัยชนะสงคราม จังหวัดสงขลา๓.วัดโคกเปรี๊ยะ จังหวัดสงขลา๔.วัดโคกนาว จังหวัดสงขลา๕.วัดมหัตตมังคราราม จังหวัดสงขลา

ลำดับ	ลำดับ	ผลการดำเนินงาน
		๖.วัดเทพประดิษฐาราม จังหวัดชุมพร ๗.วัดตโปทาราม จังหวัดระนอง ๘.วัดสุวรรณคีรีวิหาร จังหวัดระนอง ๙.วัดปัญญาราม จังหวัดระนอง ๑๐.วัดจันทร์ทาราม จังหวัดระนอง คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐
๔.๗	ค่าผลิต พัฒนา และสร้างสรรค์องค์ความรู้ นวัตกรรม สื่อ และเทคโนโลยี เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	ผลการดำเนินงาน จ้างพัฒนาต่อเติมเว็บไซต์ www.tncdb.org ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ กับบริษัท เอ็นพี พอยท์เอเชีย จำกัด สำเร็จลุล่วง ตามใบสั่งจ้าง คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐
๔.๘	โครงการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม สื่อ และเทคโนโลยี เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้ AI	ผลการดำเนินงาน จัดโครงการ ๑ ครั้ง ต่อปี ในระหว่างวันที่ ๑๖ - ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ <u>กลุ่มเป้าหมาย</u> ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๑๐๖ รูป/คน ผ่านการอบรม จำนวน ๗๓ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๖๙
๔.๙	โครงการประชุมสัมมนาพัฒนา บุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘	ผลการดำเนินงาน จัดโครงการ ๑ ครั้ง ต่อปี ในวันพฤหัสบดีที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ <u>กลุ่มเป้าหมาย</u> บุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๘๐๐ รูป/คน เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๖๕๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๙๔

๕. ผลการดำเนินงาน นอกแผนงบประมาณโครงการเงินอุดหนุนการดำเนินงานหน่วย
เผยแผ่พระพุทธศาสนา

ลำดับ	ลำดับ	ผลการดำเนินงาน
๑	โครงการ “สืบสานงานพ่อ ต่อยอดทุนเล่าเรียนหลวง สำหรับพระสงฆ์ไทย”	<p><u>ผลการดำเนินงาน</u> สำนักงานองคมนตรี ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ร่วมกับ ๘ หน่วยงานหลัก ได้แก่</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. โครงการทุนระดับอุดมศึกษา สำหรับมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ๒. โครงการกองทุนศึกษาบาลี ๓. โครงการอบรมพระนักเทศน์ ๔. โครงการฝึกอบรมพระวิปัสสนาจารย์ ๕. โครงการพระธรรมจาริก ๖. โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ๗. โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ๘. โครงการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) <p>ได้รับการสนับสนุนหลักจากบริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด (มหาชน) และภาคีภาครัฐเอกชน ในการจัดโครงการ “สืบสานงานพ่อ ต่อยอดทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทย” ในระหว่างวันที่ ๒ - ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๘ ณ หอประชุมพุทธมณฑล ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่ได้รับการถวายทุนการศึกษาพระราชทาน ที่ได้สำเร็จการศึกษาไปแล้ว หรืออยู่ในระหว่างรับทุนการศึกษาพระราชทาน ได้มีโอกาสเสนอผลงานการศึกษา การปฏิบัติ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นผลสำเร็จของโครงการทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทย</p> <p>มีผู้เข้าโครงการ ๗,๑๐๖ รูป/คน</p>

ลำดับ	ลำดับ	ผลการดำเนินงาน
๒	โครงการฝึกอบรมพระวิปัสสนาจารย์	<p><u>ผลการดำเนินงาน</u></p> <p>ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนโครงการเงินอุดหนุนการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ (โครงการฝึกอบรมพระวิปัสสนาจารย์) จำนวน ๓๓๐,๐๐๐ บาท จากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและกองทุนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ให้การสนับสนุนอีกเป็นจำนวน ๕๗๐,๐๐๐ บาท รวมเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น ๙๐๐,๐๐๐ บาท (เก้าแสนบาทถ้วน) ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๘ เห็นชอบให้การสนับสนุนโครงการฝึกอบรมพระวิปัสสนาจารย์ให้คณะสงฆ์ ๑๘ ภาค ๆ ละ ๕๐,๐๐๐ บาท โอนเงินอุดหนุนให้สำนักงานเจ้าคณะภาค ๑๖ ภาค ไม่ได้โอนเงินอุดหนุน ๒ ภาค เนื่องจากทั้งสองภาคไม่สามารถดำเนินโครงการดังกล่าวในช่วงระยะเวลาที่กำหนดได้ คิดเป็นร้อยละ ๘๙</p>
๓	โครงการฝึกอบรมพระนักเทศน์ ทุนเล่าเรียนหลวง รุ่นที่ ๕	<p><u>ผลการดำเนินงาน</u></p> <p>ในปีพ.ศ. ๒๕๖๘ โครงการทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทย ร่วมกับองค์การเผยแผ่ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหารได้จัดโครงการฝึกอบรมพระนักเทศน์ทุนเล่าเรียนหลวง รุ่นที่ ๕ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๗๓ พรรษา ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๘ และเพื่อส่งเสริมและสร้างโอกาส</p>

ลำดับ	ลำดับ	
		ในการเทศนาธรรมแก่พระภิกษุสามเณร เพื่อ สืบทอดวิถีแห่งการแสดงธรรมเทศนาอย่างมี มาตรฐาน ตามแบบ "ลีลาสาธิตาป้อนเหยื่อ" เริ่ม ดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๑๑ - ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ โดยการอบรมแบ่งเป็น ๓ ภาคการอบรม ได้แก่ ภาคเจริญจิตภาวนา เริ่มตั้งแต่เวลา ๐๖.๐๐ - ๐๖.๔๕ น. ภาควิชาการ เริ่มตั้งแต่เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น. และภาคปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่เวลา ๑๙.๐๐ - ๒๒.๐๐ น. มีผู้ผ่านการฝึกอบรม ๗๓ รูป

๖. ระยะเวลาดำเนินงาน

ระหว่าง ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘

๗. สถานที่

ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ๒๔ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

๘. ผู้รับผิดชอบโครงการ

ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ๒๔ วัดประยุรวงศาวาส แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ผู้ประสานงาน พระโสภณวชิรวาที ผู้ช่วยเลขานุการ กรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา แห่งชาติ โทรศัพท์ ๐๘๑ ๓๗๑ ๔๖๕๐

ผู้ประสานงาน นางสาวอลิษา สุปินะ นักวิชาการศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ โทรศัพท์ ๐๘๖ ๓๖๑ ๕๑๐๙

ประชุมคณะกรรมการ
การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ระเบียบวาระการประชุม
คณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ครั้งที่ ๑/๒๕๖๘

วันพฤหัสบดีที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ เวลา ๑๓.๓๐ น.
ณ อาคารสิริภักดิ์ธรรม ชั้น ๓ วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร
แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งที่ประชุมทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุม ครั้งที่ ๕/๒๕๖๗

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ เวลา ๑๓.๓๐ น. จำนวน ๑๑ หน้า

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

๓.๑ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการร่างระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยพระธรรมจาริก พ.ศ....

๓.๒ เรื่อง โครงการทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทย “โครงการอบรมพระนักเทศน์
ทุนเล่าเรียนหลวง รุ่นที่ ๕ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘”

๓.๓ เรื่อง การจัดกิจกรรมวันวิสาขบูชานานาชาติ วันสำคัญสากลของโลก ครั้งที่ ๒๐ พ.ศ.
๒๕๖๘

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องสืบเนื่อง

๔.๑ เรื่อง โครงการสืบสานงานพ่อ ต่อยอดทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทย

ระเบียบวาระที่ ๕ เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

๕.๑ เรื่อง โครงการเงินอุดหนุนการจัดงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

๕.๒ เรื่อง โครงการประชุมสัมมนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

๕.๓ เรื่อง การดำเนินโครงการเงินอุดหนุนการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรการเผยแผ่พุทธ-
ศาสนา (พระวิปัสสนาจารย์) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

- ๕.๔ เรื่อง โครงการผลิตและพัฒนาพระนักเทศน์และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘
- ๕.๕ เรื่อง โครงการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาโดยใช้ AI ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘
- ๕.๖ เรื่อง การดำเนินงานออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและ
ประเมินผล
- ๕.๗ เรื่อง ข้อหารือแนวทางการส่งเสริมการฝึกสมาธิ จิตตภาวนา เป็นวาระแห่งชาติ
เพื่อยกระดับประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการฝึกสมาธิ รวมทั้งมอบหมายสำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลักบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ในการดำเนินการตามแนวทางฯ
- ๕.๘ เรื่อง การพิจารณาตราสัญลักษณ์ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจังหวัด
- ๕.๙ เรื่อง ข้อหารือการจัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์สื่อสารทางพระพุทธศาสนาตามที่
เปรียญธรรมสมาคมแห่งประเทศไทยร้องขอ

ระเบียบวาระที่ ๖ เรื่องอื่น ๆ (ถ้ามี)

- ๖.๑ เรื่อง การกำหนดวันประชุมคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ครั้งที่ ๒/๒๕๖๘

ภาพการประชุมคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๘

ระเบียบวาระการประชุม

คณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ครั้งที่ ๒/๒๕๖๘

วันศุกร์ที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘ เวลา ๑๓.๓๐ น.

ณ อาคารสิริภักดิ์ธรรม ชั้น ๓ วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร

แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งที่ประชุมทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๖๘

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ เวลา ๑๓.๓๐ น. จำนวน ๑๖ หน้า

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

๓.๑ เรื่อง โครงการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้ AI ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

๓.๒ เรื่อง โครงการเงินอุดหนุนการจัดงานวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

๓.๓ เรื่อง การดำเนินโครงการเงินอุดหนุนการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (พระวิปัสสนาจารย์) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

๓.๔ เรื่อง การดำเนินงานออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

๓.๕ เรื่อง โครงการประชุมสัมมนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องสืบเนื่อง

๔.๑ เรื่อง โครงการประชุมสัมมนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

ระเบียบวาระที่ ๕ เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

- ๕.๑ เรื่อง โครงการสืบสานงานพ่อต๋อยอดทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทย ระหว่างวันที่ ๒ - ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

ระเบียบวาระที่ ๖ เรื่องอื่น ๆ (ถ้ามี)

- ๖.๑ เรื่อง การกำหนดวันประชุมคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ครั้งที่ ๓/๒๕๖๘

ภาพการประชุมคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๘

ระเบียบวาระการประชุม
คณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ครั้งที่ ๓/๒๕๖๘

วันพฤหัสบดีที่ ๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘ เวลา ๑๓.๓๐ น.
ณ อาคารสิริภักดิ์ธรรม ชั้น ๓ วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร
แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งที่ประชุมทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุม ครั้งที่ ๒/๒๕๖๘

เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘ เวลา ๑๓.๓๐ น. จำนวน ๙ หน้า

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

๓.๑ เรื่อง การดำเนินโครงการเงินอุดหนุนการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรการเผยแผ่
พระพุทธศาสนา (พระวิปัสสนาจารย์) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

๓.๒ เรื่อง การดำเนินงานออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและ
ประเมินผล

๓.๓ เรื่อง การตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจังหวัดร้อยเอ็ด

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

๔.๑ เรื่อง โครงการประชุมสัมมนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ
พ.ศ. ๒๕๖๘

๔.๒ เรื่อง ผลประเมินโครงการสืบสานงานพ่อต่อ ยอดทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทย
ระหว่างวันที่ ๒ - ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

๔.๓ เรื่อง การดำเนินงานศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๙
ตามแผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐
(การขับเคลื่อนแผนแม่บทสู่การปฏิบัติ)

ระเบียบวาระที่ ๕ เรื่องอื่น ๆ (ถ้ามี)

- ๕.๑ เรื่อง การกำหนดวันประชุมคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ครั้งที่ ๔/๒๕๖๘

ภาพการประชุมคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ครั้งที่ ๓/๒๕๖๘

ระเบียบวาระการประชุม
คณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ครั้งที่ ๔/๒๕๖๘

วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ เวลา ๑๓.๓๐ น.
ณ อาคารสิริภักดิ์ธรรม ชั้น ๓ วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร
แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งที่ประชุมทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุม ครั้งที่ ๓/๒๕๖๘

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘ เวลา ๑๓.๓๐ น. จำนวน ๑๑ หน้า

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

๓.๑ เรื่อง โครงการประชุมสัมมนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

๓.๒ เรื่อง การจัดพิมพ์หนังสือโครงการสืบสานงานพ่อต่อ ยอดทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับ พระสงฆ์ไทย ระหว่างวันที่ ๒ - ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

๓.๓ เรื่อง รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการเงินอุดหนุนการดำเนินงานหน่วยเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

๔.๑ เรื่อง กำหนดศูนย์ฝึกอบรมพระนักเทศน์ประจำปี เพื่อสะดวกในการจัดอบรม ตามบริบทของหนต่าง ๆ

๔.๒ เรื่อง พิจารณาแผนปฏิบัติงานโครงการเงินอุดหนุนการดำเนินงานหน่วยเผยแผ่ พระพุทธศาสนา ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙

๔.๓ เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ระเบียบวาระที่ ๕ เรื่องอื่น ๆ (ถ้ามี)

๕.๑ เรื่อง การกำหนดวันประชุมคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ครั้งที่ ๑/๒๕๖๘

ภาพการประชุมคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ครั้งที่ ๔/๒๕๖๘

โครงการผลิตและพัฒนา
พระนักเทศน์และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘
“หลักสูตรวิชาการเทศนา รุ่นที่ ๓๐”

โครงการผลิตและพัฒนาพระนักเทศน์และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ “หลักสูตรวิชาการเทศนา รุ่นที่ ๓๐”

๑. หลักการและเหตุผล

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นภารกิจสำคัญของคณะสงฆ์ในการนำหลักธรรมคำสอนไปเผยแพร์ให้แก่ประชาชน เพื่อส่งเสริมศีลธรรมและจริยธรรมในสังคมไทย ปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องอาศัยพระนักเทศน์และนักเผยแผ่ที่มีความรู้ ความสามารถ และเทคนิคการสื่อสารที่เหมาะสมกับยุคสมัย ดังนั้น การผลิตและพัฒนาพระนักเทศน์และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความสามารถทั้งทางด้านวิชาการและการปฏิบัติ จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพและเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ร่วมกับองค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร กรุงเทพมหานคร ได้จัดโครงการผลิตและพัฒนาพระนักเทศน์และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ในชื่อโครงการอบรมพระนักเทศน์และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา "หลักสูตรวิชาการเทศนา รุ่นที่ ๓๐" ขึ้น เพื่อถ่ายทอดหลักสูตรวิชาการเทศนา สारิกาป้อนเหยื่อ ซึ่งเป็นหลักสูตรพระนักเทศน์ของวัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร ให้กับพระภิกษุสามเณร ที่มีความสนใจด้านการเทศนา ได้เข้ารับการอบรมในช่วงเข้าพรรษา

๒. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อผลิตและพัฒนาพระนักเทศน์และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการเทศนา
๒. เพื่อเสริมสร้างเทคนิคการเทศน์และการเผยแผ่ธรรมะให้เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน
๓. เพื่อส่งเสริมและเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปสู่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ
๔. เพื่อสร้างเครือข่ายพระนักเทศน์และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ

๓. กลุ่มเป้าหมาย

เชิงปริมาณ พระภิกษุและสามเณรเข้าร่วมอบรม จำนวน ๑๔๘ รูป/คน และผ่านการอบรม จำนวน ๑๐๙ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๗๔

เชิงคุณภาพ พระภิกษุและสามเณรที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้ ความสามารถ และทักษะ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ

๔. ระยะเวลาดำเนินโครงการ

ระหว่างวันที่ ๒๕ กรกฎาคม - ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ ณ วัดประยูรวงศาวาส วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

ตารางโครงการอบรมหลักสูตรวิชาการเทศนา รุ่นที่ ๓๐
 จัดโดยองค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาวิทยาลัยการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ กรุงเทพมหานคร
 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ งบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘
 ระหว่างวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ถึง ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ ณ วัดประยูรวงศาวาสวิหาร เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

วันที่	๑๕.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.	๑๖.๓๑ - ๑๖.๕๕ น.	๑๖.๕๖ - ๑๘.๓๐ น.	๑๘.๓๑ - ๒๐.๐๐ น.	๒๐.๐๑ - ๒๐.๓๐ น.
วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๘ แรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๘	ลงทะเบียน	เจริญจิตภาวนา	พิธีปฐมมนีเทศ การบรรยาย เรื่อง "หลักการและวิธีการเทศน์" โดย...พระพรหมบัณฑิต ป.๕.๙. ศ.ดร.		
วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๘ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๙	ลงทะเบียน	เจริญจิตภาวนา	การบรรยาย เรื่อง "จรรยาภักดิ์เทศน์" โดย พระเทพปฏิภาณกวี ป.๕.๘ พห.ด. (กิตติ)	การฝึกอบรมภาคปฏิบัติ	เทศนาสาธิต
วันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๖๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๙	ลงทะเบียน	เจริญจิตภาวนา	การบรรยาย เรื่อง "การตีความพุทธศาสนสุภาษิต" โดย พระพรหมวชิรปัญญาจารย์ ป.๕.๙ ราชบัณฑิต	การฝึกอบรมภาคปฏิบัติ	เทศนาสาธิต
วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๘ แรม ๘ ค่ำ เดือน ๙	ลงทะเบียน	เจริญจิตภาวนา	บรรยาย เรื่อง "เทคนิคการใช้อุปมาอุปไมยกับการเทศน์" โดย...พระราชวัชรธรรมวาที ป.๕.๘ ปร.ดร.	การฝึกอบรมภาคปฏิบัติ	เทศนาสาธิต
วันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๖๘ แรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๙	ลงทะเบียน	เจริญจิตภาวนา	บรรยาย เรื่อง "เทศนาโวหารและสาระจากพระไตรปิฎก" โดย...พระพรหมกวี, ป.๕.๙, ดร.	การฝึกอบรมภาคปฏิบัติ	เทศนาสาธิต
วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๘ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๑๐	ลงทะเบียน	เจริญจิตภาวนา	การบรรยาย เรื่อง "จิตวิทยาในการเทศน์" โดย...ดร.สุรงค์ วัฒนกุล	การฝึกอบรมภาคปฏิบัติ	เทศนาสาธิต
วันที่ ๓ กันยายน ๒๕๖๘ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐	ลงทะเบียน	เจริญจิตภาวนา	การบรรยาย เรื่อง "เทคนิคการเทศน์มหาชาติ" โดย...พระเทพชริราวาที น.ธ.เอก, พห.ด. (กิตติ)	การฝึกอบรมภาคปฏิบัติ	เทศนาสาธิต
วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๘ แรม ๘ ค่ำ เดือน ๑๐	ลงทะเบียน	เจริญจิตภาวนา	บรรยาย เรื่อง "การเทศน์ปฐมาและวิเศษนาสงฆธรรม" โดย...พระวิมลปัญญาภรณ์ และพระครูวินัยธรวินัยธร วชิรธมฺโม	การฝึกอบรมภาคปฏิบัติ	เทศนาสาธิต
วันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๘ แรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐	ลงทะเบียน	เจริญจิตภาวนา	บรรยาย เรื่อง "ปฏิภาณกับการเทศน์" โดย...พระสุวิชัยปฏิภาณ	การฝึกอบรมภาคปฏิบัติ	เทศนาสาธิต
วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๘ ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๑๑	ลงทะเบียน	เจริญจิตภาวนา	บรรยาย เรื่อง "ธรรมประยุกต์" โดย...พระราชเมธีวัชรดิศโลก	การฝึกอบรมภาคปฏิบัติ	เทศนาสาธิต
วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๖๘	ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ วันออกพรรษา (หยุดการเรียนการสอน)				
วันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๘ แรม ๘ ค่ำ เดือน ๑๑	พิธีปัจฉิมนิเทศ การบรรยายพิเศษ โดย...พระพรหมบัณฑิต ป.๕.๙. ศ.ดร.				

หมายเหตุ : ตารางการอบรมอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

ภาพการจัดอบรมหลักสูตรวิชาการเทศนา รุ่นที่ ๓๐

หลักการและวิธีการเทศน์ตามหลักลีลาสาธิตาป้อนเหยื่อ

โดย...พระพรหมบัณฑิต วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอหลักการและวิธีการเทศนาในลีลา “สาธิตาป้อนเหยื่อ” โดยการบรรยายในเบื้องต้นนี้มีลักษณะเป็นการปฐมนิเทศและสร้างเจตคติที่มุ่งมั่นต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านการเทศนาสั่งสอน ซึ่งเป็นภารกิจที่ต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง หลักการที่นำเสนอนี้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับการสื่อสารในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเทศน์ การสอน หรือการบรรยาย เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่ผ่านการอบรมในการถ่ายทอดองค์ความรู้

คุณสมบัติเบื้องต้นของนักเทศน์ การจดและการจำ

คุณลักษณะพื้นฐานประการหนึ่งของนักพูดและนักเทศน์ คือการจดจำข้อมูล ประเด็นที่น่าสนใจหรือเป็นองค์ความรู้ใหม่ จะถูกฝังลึกในจิตสำนึกและควรได้รับการบันทึกไว้ การจดบันทึกเปรียบเสมือนการทบทวนความรู้และทำให้เกิดการจารึกทางความคิด อย่างไรก็ตาม ควรจดเฉพาะประเด็นสรุปหรือหัวข้อที่สำคัญเป็นพิเศษ เพื่อไม่ให้เป็นการอุปสรรคต่อการรับฟัง แนวทางปฏิบัตินี้อยู่ภายใต้หลักการที่ว่า “จำไว้ดีกว่าจด” ในกรณีที่สามารถจำได้ทั้งหมด แต่ “จำไม่หมด จดไว้ดีกว่าจำ” ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศเอื้ออำนวยให้การบันทึกสามารถทำได้ทั้งในรูปแบบการพิมพ์และการบันทึกเสียง ซึ่งควรนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด การบันทึกข้อความ บทกลอน หรือบทกวีที่น่าสนใจไว้ จะเป็นประโยชน์เมื่อต้องการนำไปอ้างอิงในอนาคต ดังนั้น การมีอุปกรณ์สำหรับบันทึกข้อมูลติดตัวในระหว่างการรับฟังจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อมิให้องค์ความรู้ที่ได้รับสูญเปล่าไป ดังคำกล่าวที่ว่า “ของดีไม่กินมันก็เน่า ของเก่าไม่เล้ามันก็ลืม”

ความสำคัญของการเตรียมการและการฝึกฝน

การเข้ารับการอบรมถือเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนการปฏิบัติจริงในสนามเทศนา การพูด หรือการบรรยาย ความสำเร็จในฐานะนักเทศน์ขึ้นอยู่กับ การเริ่มต้นที่ดี ซึ่งหมายถึง การเตรียมการและการฝึกฝน ดังคำกล่าวที่ว่า “เป็นศิษย์มีครูเหมือนงูมีพิษ” และ “การเริ่มต้น

ที่ดีเท่ากับสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง” การที่ผู้เข้าอบรมมาฝึกฝนเพื่อเตรียมความพร้อม เท่ากับว่าความเป็นนักเทศน์ได้สำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง แนวคิดนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของอับราฮัม ลินคอล์น อดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ที่ว่า “ถ้าให้เวลาข้าพเจ้าตัดต้นไม้ ๖ ชั่วโมง ข้าพเจ้าจะใช้เวลารับขวาน ๔ ชั่วโมง” ซึ่งเปรียบได้ว่า หากกระบวนการทั้งหมดมี ๓ ส่วน การฝึกฝนและพัฒนาตนเอง (การรับขวาน) ควรใช้เวลาถึง ๒ ส่วน ในขณะที่การเทศน์จริง เป็นเพียง ๑ ส่วนที่เหลือ

การแปลงค์ความรู้สู่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

ประเด็นสำคัญของการอบรม คือการแก้ปัญหา “รู้แต่พูดไม่ได้” ผู้มีความรู้ทางธรรมจำนวนมาก เช่น

ผู้ที่สำเร็จเปรียญธรรม ๙ ประโยค อาจประสบปัญหาในการถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าว ความท้าทายมิได้อยู่ที่การขาดความรู้ในเนื้อหาธรรมะ แต่อยู่ที่การขาดทักษะและวิธีการในการนำเสนอเรื่องเดียวกันให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟังที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเด็กประถม มัธยม หรือประชาชนทั่วไป การอบรมจึงมุ่งเน้นการสอนเทคนิคและวิธีการพูดในสิ่งที่ผู้เรียนมีความรู้ อยู่แล้ว ดังพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) ที่สะท้อนความสำคัญของการสื่อสารไว้ว่า

“ปากเป็นเอก เลขเป็นโท โบราณว่า
หนังสือเป็นตรี มีวิชา ไม่เสียหลาย
ถึงรู้มาก ไม่มีปาก ลำบากกาย
มีอุบาย ใช้ไม่เป็น เห็นป่วยการ
ถึงรู้ดี มีวิชา ปัญญามาก
ไม่รู้จัก ใช้ปาก ให้จัดจ้าน
เหมือนเต่าฝิง นั่งซื้อ ฮี้อรำคาญ
วิชาชาญ มากเปล่า ไม่เข้าที่”

ภารกิจของนักเทศน์ คือการแปลความคิดและความรู้ภายในให้ออกมาเป็นภาษาพูดและภาษาเขียนที่ผู้อื่นสามารถเข้าใจได้ หากปราศจากการสื่อสาร องค์ความรู้ทางธรรมะที่ปรากฏในพระไตรปิฎกก็เปรียบเสมือนเพชรที่อยู่ในตม ไม่เกิดประโยชน์ต่อสาธุชน

“วิชาครู” และการสืบทอดองค์ความรู้การเทศน์

หลักสูตรการอบรมนี้มีเป้าหมายเพื่อถ่ายทอด “วิชาครู” ในการเทศน์และการสอน เพื่ออธิบายแนวคิดนี้ ยกอุทาหรณ์เรื่องหนุ่มนักยิงธนูผู้มีความแม่นยำเป็นเลิศ แต่ไม่สามารถอธิบายขั้นตอนและวิธีการของตนเองได้ เขาเพียงแต่หยิบธนูขึ้นมายิงก็เข้าเป้าทุกครั้ง โดยไม่ทราบกระบวนการ トラบใดที่เขายังไม่สามารถตอบได้ว่า “ทำได้อย่างไร” เขาก็ยังไม่สามารถเป็นอาจารย์สอนผู้อื่นได้

นักเทศน์ที่มีชื่อเสียงบางท่านอาจไม่สามารถถ่ายทอดวิธีการของตนได้เช่นกัน หากขาดการเรียนรู้ “วิชาครู” แต่สำหรับสำนักเทศน์วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร ซึ่งเปิดหลักสูตรนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้มีการส่งส่งองค์ความรู้ และประสบการณ์มาอย่างยาวนานจนสามารถอธิบายกระบวนการและขั้นตอนที่นำไปสู่การเป็นนักเทศน์ที่ดีได้ การสืบทอดนี้มีได้เกิดจากการซึมซับเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่สมัยหลวงตาแพรเยื่อไม้ พระราชาเวที (พร) จนย้อนไปถึงต้นฉบับ คือสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (จี) ในสมัยรัชกาลที่ ๓ ผู้ซึ่งเป็นหนึ่งในสามสุดยอดนักเทศน์แห่งยุครัตนโกสินทร์ ร่วมกับสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) และพระธรรมมูตม (ถึก)

นิยามและที่มาของ “ลีลาสาธิตาป้อนเหยื่อ”

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (จี) ได้รับการยกย่องว่าเป็นต้นวงศ์ของลีลาสาธิตาป้อนเหยื่อ คำว่า “สาธิตา” ในที่นี้สะกดด้วย ล.ลึง ตามภาษาบาลี มีที่มาจากสาริปุตตสูตร ซึ่งเป็นบทที่พระวังคีสะสรรเสริญพระสารีบุตรว่ามีลีลาการแสดงธรรมที่ไพเราะประดุจเสียงนกสาธิตา ดังปรากฏในพระบาลีว่า “คมภีรปญโณ เมธาวิ มคคคามคคสส โกวิทโธ สาริปุตโต มหาปญโณ ธมมเทเสติ ภิกขุณฺสงชิตเตนปี เทเสติ วิตถาเรนปี ภาสตี สาธิตา วิย นิคโฆโส ปฎิภาณมุทิริยิ” แปลว่า “พระสารีบุตรเป็นนักปราชญ์ มีปัญญาลึกซึ้ง ฉลาดในทางและมีไหวพริบ มีปัญญามาก ย่อมแสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย แสดงโดยย่อก็ได้ แสดงโดยพิสดารก็ได้ เสียงของท่านไพเราะดังก้องเหมือนเสียงนกสาธิตา ปฏิภาณเกิดขึ้นโดยไม่รู้สิ้นสุดเหมือนคลื่นที่ซัดเข้าหาฝั่ง”

จากหลักการของพระสารีบุตรและแนวปฏิบัติที่สืบทอดมา ณ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร สามารถประมวลลักษณะของลีลาสาธิตาป้อนเหยื่อ ได้ ๕ ประการ ดังนี้

๑. ผู้ฟังคือจุดเด่นเป็นศูนย์กลาง คือ การแสดงธรรมโดยคำนึงถึงอุปนิสัยและปัจจัยของผู้ฟังเป็นสำคัญ

๒. ยึดแนวทางพุทธเทศนา คือ การนำเสนอเนื้อหาโดยมีพระไตรปิฎกเป็นแหล่งอ้างอิงหลัก

๓. แทรกนิทาน สาทก ยกยาคิต คือ การใช้อุทาหรณ์ เรื่องเล่า และคำคม เพื่อประกอบ การอธิบาย

๔. แคมวิทจริตอลังการด้านภาษา คือ ใช้ภาษาที่มีความไพเราะสละสลวย เข้าใจง่าย และ จูงใจผู้ฟัง

๕. ให้ข้อคิด ธรรมะ อุปมา สีสาสาลิกาบ่อนเหยื่อเพื่อปวงชน คือ การสรุปเนื้อหาให้เกิด เป็นคติธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรจริงได้

องค์ประกอบของพุทธเทศนาในสีลาสาลิกาบ่อนเหยื่อ

๑. ผู้ฟังเป็นศูนย์กลาง หลักการนี้คือการปรับเนื้อหาและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้ฟัง ดังที่พระพุทธเจ้าทรงเปรียบเทียบว่า ความรู้ที่พระองค์ตรัสรู้นั้นมีปริมาณมหาศาลดุจไปไม้ทั้งป่า แต่สิ่งที่ทรงนำมาสอนมีเพียงหยิบมือเดียว คือเฉพาะธรรมะที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อการ ดับทุกข์

๒. ความมดงามทางภาษา คือการปรับใช้ภาษาให้สอดคล้องกับระดับของผู้ฟัง เปรียบได้กับ นักสี่ซอที่สามารถปรับเสียงซอให้ควายเข้าใจและสนใจฟังได้ ในการเทศน์ก็เช่นกัน หากผู้ฟัง ไม่เข้าใจ ไม่ควรตำหนิผู้ฟัง แต่ควรพิจารณาปรับปรุงวิธีการสื่อสารของตนเอง ดังภาษิตที่ว่า

“ถ้าพูดไป เขาไม่รู้ อย่าขู่เขา
ว่าโง่เหง่า งามเงอะ เซอะนั๊กหนา
ตัวของเรา ทำไม ไมโกรธา
ว่าพูดจา ให้เขา ไม่เข้าใจ”

๓. แนวทางพุทธเทศนา (หลัก ๔ ส) การแสดงธรรมของพระพุทธเจ้าประกอบด้วยองค์ ๔ ประการ หรือ “๔ ส” ซึ่งเป็นหัวใจของการเทศน์ที่ดี ได้แก่

สันทสนา (แจ่มแจ้ง) การชี้แจงเนื้อหาให้ชัดเจนและเข้าใจง่าย

สมาทปนา (จูงใจ) การสร้างศรัทธาและแรงจูงใจให้ผู้ฟังนำไปปฏิบัติ

สมุตเตชนา (แก้ลั้วกล้า) การสร้างความอาจหาญและความเชื่อมั่นว่าผู้ฟังสามารถปฏิบัติได้

สัมปห่งสนา (ร่าเรึง) การทำให้ผู้ฟังเกิดความเบิกบานและปีติในธรรม

นักเทศน์ที่สามารถแสดงธรรมได้ครบทั้ง ๔ องค์ประกอบนี้ จะถือเป็นนักเทศน์ระดับสูง

๔. โครงสร้างการเทศน์ โครงสร้างการเทศน์ตามแบบพุทธวิธีมีความงาม ๓ ส่วน ได้แก่
อุเทศ (งามในเบื้องต้น) การยกหัวข้อธรรมขึ้นแสดง
นิเทศ (งามในท่ามกลาง) การขยายความเนื้อหาอย่างละเอียด
ปฏินิเทศ (งามในที่สุด) การสรุปประเด็นสำคัญและชี้แนะแนวทางปฏิบัติ โครงสร้างนี้
 เมื่อประกอบกับการตั้งนะโม ๕ ชั้น การยกบาลีนิเขปบท และการให้พรในตอนท้าย จะทำให้
 การเทศน์มีความงดงามสมบูรณ์และครบถ้วนตามหลัก ๔ ส

ภาคปฏิบัติ ขั้นตอนการเทศนา

๑. การตั้งนะโม ๕ ชั้น และอารัมภกถา นักเทศน์ที่ผ่านการฝึกฝนจะเริ่มต้นด้วยการ
 ตั้งนะโม ๕ ชั้น ซึ่งหมายถึงการหยุดเว้นวรรค ๕ ครั้ง เพื่อสร้างความขลังและศักดิ์สิทธิ์ แตกต่าง
 จากการให้ศีลที่ใช้นะโม ๓ ชั้น (หยุด ๓ ครั้ง) ตัวอย่าง คือ

นะโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส~นะโม ตสฺส,
 ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส,
 นะโม ตสฺส ภควโต,
 อรหโต สมมา,
 สมพุทฺธสฺส.

หลังจากนั้น ให้กล่าว บาลีนิเขปบท (หัวข้อบาลี) ต่อทันที เช่น จิตตตสฺส เอกธมฺมสฺส สพฺเพว
 วสมนฺวคฺคฺติ แล้วจึงตามด้วย อารัมภกถา ซึ่งเป็นบทนำที่ใช้ถ้อยคำสละสลวยในรูปแบบร้อยยาว
 ที่ต้องท่องจำ เช่น “ณ บัดนี้ อาตมภาพจักรับประทานแสดงพระธรรมเทศนา ในจิตตตสฺสกา
 ว่าด้วยอำนาจของความคิด เพื่อเป็นเครื่องประดับประดาครองครองศรัทธา... ตามสมควร
 แก่เวลาสืบต่อไป” การขึ้นต้นเทศน์ควรเป็นไปอย่างช้าๆ และชัดเจน เปรียบเหมือนรถไฟที่
 ออกจากสถานี

๒. นิเทศ การขยายความ ขั้นตอนนี้เป็นการอธิบายขยายความบาลีบทตั้ง จากตัวอย่าง
 จิตตตสฺส เอกธมฺมสฺส สพฺเพว วสมนฺวคฺคฺติ ซึ่งแปลว่า โลกทั้งหมดตกอยู่ใต้อำนาจของธรรมอย่างหนึ่ง
 คือจิต ผู้เทศน์สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาเข้ากับวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันอาสาฬหบูชา ซึ่งเป็น
 วันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาเพื่อนำไปสู่สัมมาทิฐิ จิตที่ไม่ได้รับการควบคุมจะนำไป
 สู่มีฉันทิฐิได้ ดังภาษิตที่ว่า อยู่คนเดียวให้ระวังความคิด อยู่ร่วมมิตรให้ระวังวาจา เนื่องจาก
 ความคิดที่ไม่ระวังจะนำไปสู่การกระทำ นิสัย และชะตาชีวิตในที่สุด ดังที่ปรากฏในชาดกเรื่องสิงโต

ที่หลงรักเนื้อสมันจนต้องตายเพราะความไว้วางใจ ซึ่งสอนว่า วิสสาสา ภยมนุเวติ (ภัยอันตรายเกิดจากความคุ้นเคย)

๓. ปฏินิทเทส การสรุปและให้ข้อคิด หลังจากขยายความเนื้อหาแล้ว จะต้องสรุปเพื่อให้ผู้ฟังได้รับข้อคิดและแนวทางปฏิบัติ ในที่นี้คือการฝึกฝนคุณธรรม ๓ ประการของพระโพธิสัตว์ได้แก่

ขันติ ความอดทนอดกลั้น ดังพระโพธิสัตว์ที่เสวยพระชาติเป็นพญาควายในมหิสชาดก ซึ่งอดทนต่อการรบกวนของลิงเกอร์โดยไม่ใช้ความรุนแรงตอบโต้

เมตตา ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น

อภัย (กรุณา) การให้อภัยในความผิดพลาดและมองเห็นส่วนดีของผู้อื่น ดังนิทานเรื่องหมอน้ำร้อนที่แม้จะบกร่อง แต่น้ำที่ร้อนไหลกลับสร้างประโยชน์ด้วยการรดน้ำให้ดอกไม้ริมทางงดงาม หลักการนี้สอดคล้องกับคำกลอนของท่านพุทธทาสภิกขุที่ว่า “เรามีส่วนเลวบ้าง ช่างหัวเขา จงเลือกเอาส่วนที่ดีเขามีอยู่ เป็นประโยชน์โลกบ้างยังน่าดู ส่วนที่ชั่วอย่าไปรู้ของเขาเลย จะหาคนมีดีโดยส่วนเดียว อย่างมัวเที่ยวค้นหาสหายเอ๋ย เหมือนเที่ยวหาหนวดเต่าตายเปล่าเลย ฝึกให้เคยมองแต่ดีมีคุณจริง”

๔. การให้พร (อนุโมทนา) ในช่วงท้ายสุดของการเทศน์ (เทศนาปริโยสาน) จะเป็นการกล่าวให้พรด้วยสำนวนร้ายๆ เพื่อให้เกิดความประทับใจ เช่น

“ในอวสานเป็นที่สุดแห่งพระธรรมเทศนานี้ ระตะนัตตะยานุภาเวน ระตะนัตตะยะเตชะสา ขอเดชคุณพระศรีรัตนตรัย... อำนวยอวยพรให้ท่านทั้งหลายมีความสุขความเจริญ... รับประทานแสดงพระธรรมเทศนาใน จิตตวสกธา พอสมควรแก่เวลา ขอสมมติยุติลงคงไว้แต่เพียงเท่านี้

เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้”

จรรยานักเทศน์

โดย...พระเทพปฏิภาณกวี วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

โครงสร้างและหลักการเทศน์ตามแนวทางพุทธเทศนา ประกอบด้วยการวางโครงสร้างการเทศน์เป็น ๓ ส่วน คือ

๑. ส่วนต้น (อุเทศ) คือ การยกหัวข้อธรรมขึ้นแสดง หรือ “อุเทศบท” ซึ่งเป็นบทที่ยกขึ้นตั้งเป็นชื่อเรื่อง เช่น หากจะแสดงเรื่องความขยัน ก็ต้องยกบาลีที่เป็นพุทธภาษิตหรือสาวกภาษิตขึ้นแสดงว่า “วิริเยน ทุกขมจฺเจติ” เป็นต้น บทอุเทศนี้เป็นภาษาบาลีซึ่งมีที่มาหลากหลาย อาจเป็นพุทธภาษิต เถรภาษิต หรือเถรีภาษิตก็ได้ สำนักเทศนาสาริกาป้อนเหยื่อ วัดประยุรวงศาวาส เน้นย้ำเป็นอย่างยิ่งว่า นักเทศน์จะต้องทราบที่มาของบทตั้งที่นำมาใช้ โดยต้องค้นคว้าจากพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคำสอนชั้นต้น และศึกษาคำอธิบายในชั้นอรรถกถา ฎีกา และอนุฎีกา การไม่ละเลยหลักฐานเหล่านี้ถือเป็นหลักการสำคัญตามแนวทางพุทธเทศนา ซึ่งเป็นหนึ่งในห้าหลักการของสาริกาป้อนเหยื่อที่ว่า “เทศนาลีลาไม่น่าเบื่อ สาลิกาป้อนเหยื่อห้า อย่าง ๑.ผู้ฟังคือจุดเด่นเป็นศูนย์กลาง ๒.ยึดแนวทางพุทธเทศนา ๓.แทรกนิทานสาธกยกภาษิต ๔.แกมวิจิตรอลังการด้านภาษา ๕.ให้ข้อคิดธรรมะอุปมา ลีลาสาลิกาป้อนเหยื่อเพื่อปวงชน”

๒. ส่วนกลาง (นิเทศ) คือ การอรรถาธิบายขยายความเนื้อหาของอุเทศที่ยกขึ้นมา

๓. ส่วนท้าย (ปฏินิเทศ) คือ การสรุปเนื้อหาทั้งหมด

จรรยา คุณสมบัติคู่ความรู้ของนักเทศน์

จรรยามารยาทที่งดงาม ในสังคมไทยมักมองว่าพระภิกษุ คือ ต้นแบบของผู้ดีที่แท้จริง โดยเฉพาะผู้ที่เป็นนักเทศน์นักสอน ย่อมต้องงดงามทั้งภาษาที่ใช้สอนและกิริยามารยาทเรื่องหลักๆ ที่นักเทศน์จะต้องมี คือ ความรู้ความดีมีคู่ไว้ ซึ่งประกอบด้วย ๒ ประการหลัก คือ ๑.ความรู้ดี และ ๒.ความประพฤติดี

ความประพฤติดีมิใช่เพียงความประพฤติพื้นฐานในฐานะพระภิกษุสามเณร แต่ยังรวมถึงจรรยาในขณะที่เทศน์ด้วย ทุกการเคลื่อนไหวตั้งแต่การปรากฏตัวในงาน การก้าวขึ้นธรรมาสน์ ล้วนเป็นจรรยาที่ต้องศึกษาทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการนุ่งสบงทรงจีวร การถือย่าม การปรับปรุงบุคลิกภาพให้ดูสง่างาม ล้วนเป็นเรื่องของจรรยาทั้งหมด ดังนั้น คุณสมบัติของนักเทศน์ที่สมบูรณ์

จึงต้องประกอบด้วย “ความรู้ที่พอเพียง เสียงที่กังวาน ปฏิภาณที่ว่องไว จิตใจที่สะอาด และจรรยา มารยาทที่งดงาม”

โบราณกล่าวไว้ว่า “ก้านบัวบอกกลิ่นชลธาร มารยาทสื่อสันดานชาติเชื้อ” ซึ่งสอดคล้องกับคำว่า “กิริยาวาจาคือ หน้าตาของหัวใจ” กิริยาภายนอกสามารถบ่งบอกถึงสภาวะจิตใจนิสัย และอารมณ์ของบุคคลผู้นั้นได้ หากมีจิตใจที่ดีงาม ก็จะแสดงออกผ่านกิริยามารยาทที่สวยงามเรียบร้อย พระภิกษุในฐานะสมณะ ผู้มีความสงบ จะต้องสงบทั้งทางกาย วาจา และใจ คือ กายไม่กระโดดกระเดก วาจาไม่หยาบคาย และใจไม่คิดเบียดเบียน

ตัวอย่างพระเถระผู้มีจรรยางดงาม

หลวงพ่อบุญพระพุทธรญาณ (อดีตเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส) เป็นพระเถระที่มีปฏิปทาอาจารย์อันงดงาม มีความสุภาพเรียบร้อย พุดจาไพเราะไม่ระคายหู ท่านเทศน์โดยใช้คำพูดที่เรียบง่าย สั้น แต่กินใจผู้ฟัง และมักจะมึนทานหรือเรื่องสารกที่เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันมาประกอบเสมอ

ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระธีรญาณมุนี (ป.ธ.๙, วัดปทุมคงคา) เป็นพระธรรมกถึกเอก มีปฏิภาณไหวพริบเป็นเลิศ โดยเฉพาะการเทศน์ปจฉาวิสัชนา

นักเทศน์ในฐานะผู้ส่งมอบสิ่งอันมีค่า

การเป็นนักเทศน์เปรียบเสมือนผู้โฆษณาสินค้าอันทรงคุณค่า คือ พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ผู้ที่รับพระธรรมไปปฏิบัติย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้มีคุณธรรมประจำใจ ดังคำกล่าวที่ว่า “มีอะไรก็ไม่ดีเหมือนมีธรรม” การที่เราจะมอบสิ่งที่ดีมีค่าแก่ผู้อื่นนั้น ตัวเราผู้เป็นผู้มอบต้องมีความดีและความสะอาดพร้อมด้วย เปรียบตั้งการยื่นยาวิเศษด้วยมือที่สะอาด หากมือของเราสกปรก ผู้รับย่อมไม่เต็มใจที่จะรับของนั้น

ความหมายของนักเทศน์

ผู้อุยเชิญพระธรรมของพระพุทธเจ้ามาแสดงชี้แจง เพื่อให้ผู้ฟังได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดความเชื่อมั่นฟังพอใจ และนำไปประพฤติปฏิบัติจนเกิดผลตามสมควร

รู้ หมายถึง รู้ตามหลักเกณฑ์หรือหัวข้อเทศที่ยกขึ้นมา เช่น รู้ว่าธรรมมีอุปการะมาก ๒ ประการ คือ สติ และสัมปชัญญะ

เข้าใจ หมายถึง รู้ลึกซึ่งถึงรายละเอียดทั้งในด้านปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ สามารถอธิบายได้ว่าสติคืออะไร ปฏิบัติอย่างไร และเกิดผลอย่างไร

หลักการสำคัญและข้อพึงปฏิบัติของนักเทศน์

๑. ประเภทของผู้ฟัง นักฟังในโลกนี้แบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ

อุคฆฏิตัญญู ผู้มีปัญญามาก ไหวพริบดี ฟังเพียงเล็กน้อยก็สามารถเข้าใจและบรรลุธรรมได้
วิปจิตัญญู ผู้มีปัญญาระดับปานกลาง ต้องอาศัยการอธิบายขยายความจึงจะเข้าใจ
เนยยะ ผู้ที่พอจะแนะนำสั่งสอนได้ ต้องอาศัยความพากเพียรทั้งจากผู้สอนและผู้ฟัง
ปทปรมะ ผู้ที่ฟังเพียงสักแต่ว่าฟัง ไม่สามารถนำประโยชน์จากการฟังได้
 (ในการเทศน์ ควรให้ความสำคัญและเมตตาต่อผู้ฟังประเภทที่ ๓ และ ๔ เป็นพิเศษ)

๒. จุดมุ่งหมายของการเทศน์

วิมุตติ เพื่อให้ผู้ฟังหลุดพ้นจากความทุกข์โศก ความกังวลใจ

๓. อานิสงส์การฟังธรรม ๕ ประการ

๑. ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
๒. สิ่งที่เคยฟังแล้วแต่ไม่เข้าใจ ก็จะเข้าใจชัดเจนขึ้น
๓. บรรเทาความสงสัยได้
๔. ทำความเห็นให้ถูกต้อง
๕. จิตของผู้ฟังผ่องใส

๔. จรรยานักเทศน์ ๔ ประการ

๑. จรรยาสมณะ มีความประพฤติเรียบร้อยสมเป็นสมณะ ถือคติว่า “ความประพฤติ นำหน้า วิชาตามหลัง”

๒. ธรรมะของนักสอน (องค์ของพระธรรมกถึก ๕ ประการ)

๑. แสดงธรรมไปโดยลำดับ ไม่ตัดลัดเนื้อหา
๒. อ่างเหตุผลประกอบเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจ
๓. ตั้งจิตเมตตาปรารถนาดีต่อผู้ฟัง
๔. ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ
๕. ไม่แสดงธรรมเพื่อยกตนข่มท่านหรือเสียดสีผู้อื่น

๓. ขั้นตอนเทศนา ต้องประกอบด้วย โครงเทศนา, แบบเทศนา (เช่น ลีลาธรรมวัตร), เนื้อหาเทศนา (บุคคลาธิษฐานหรือธรรมาธิษฐาน) และลีลาเทศนา (การตั้งนะโม, การขี้นอุเทศ, การลงท้าย)

๔. ลีลาการเทศน์ เป็นข้อปฏิบัติที่ต้องฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ เช่น ลีลาการตั้งนะโม ๕ ชั้น, ลีลาการขึ้นอุเทศคาถา, ลีลาอิติศัพท และลีลาการลงท้าย

๕. แนวทางสู่การเป็นนักเทศน์ที่ดี

๑. ขยันฟังธรรม
๒. ท่องจำเทศนา
๓. ฝึกปฏิภาณ
๔. ฝึกอ่านคัมภีร์
๕. ฝึกเขียนเทศนา

๖. ข้อบัญญัติในพระวินัยเกี่ยวกับการแสดงธรรม (ธรรมเทศนาปฏิสังยุต)

พระวินัยกำหนดไว้ว่าภิกษุไม่พึงแสดงธรรมแก่บุคคลผู้ไม่เจ็บใช้ในลักษณะต่อไปนี้

๑. ผู้ถือร่ม, ไม้พลอง, ของมีคม หรืออาวุธในมือ
๒. ผู้สวมรองเท้า หรืออยู่ในยานพาหนะ
๓. ผู้อยู่บนที่นอน หรือนั่งรัดเข่า
๔. ผู้อยู่ในที่สูงกว่าผู้แสดงธรรม
๕. (และข้ออื่นๆ ตามพระวินัยบัญญัติ)

การฟังธรรมผ่านสื่อสมัยใหม่ เช่น YouTube แม้จะให้ความรู้ แต่ผู้ฟังอาจขาดศรัทธาและความเคารพในพระธรรมและครูบาอาจารย์ เพราะไม่ได้สัมผัสกับปฏิภาณของผู้สอนโดยตรง การฟังธรรมต่อหน้าจึงยังคงมีความสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการปฏิบัติ

จรรยาขณะปฏิบัติหน้าที่บนธรรมาสน์

๑. การปรากฏตัว ควรมีใบหน้าแจ่มใส ไม่แสดงอาการประหม่า ครอบผ้าให้สะอาด เรียบร้อย มีบุคลิกองอาจ และถ้อยคำด้วยแขนซ้ายอย่างถูกต้องลักษณะ

๒. ก่อนขึ้นธรรมาสน์: ควรสำรวจอุปกรณ์บนธรรมาสน์ให้พร้อม เช่น เทียนส่องธรรม คัมภีร์ และตาลปัตร โดยคัมภีร์และเทียนส่องธรรมควรอยู่ทางขวา ส่วนตาลปัตรอยู่ทางซ้าย

๓. ลำดับขั้นตอนการขึ้นธรรมาสน์

- เมื่อเจ้าภาพจุดเทียนส่องธรรม ให้เตรียมตัวลุกขึ้นและกราบพระประธาน
- ห้ามขึ้นธรรมาสน์ก่อนที่เจ้าภาพจะจุดเทียน
- เมื่อจะขึ้นธรรมาสน์ ให้ถ้อยคำ (โดยพับหูกาย) ขึ้นไปด้วย เพื่อป้องกันการสูญหาย และเป็นการให้เกียรติครูบาอาจารย์และความรู้ที่อยู่ในนั้น

- ก้าวขึ้นธรรมาสน์ด้วยท่วงทีที่สง่างาม
- นั่งบนธรรมาสน์ในท่าตัวตรง ประสานมือ ไม่หลุกหลิก และจัดสบงจีวรให้เรียบร้อย (ควรใช้สบงที่ยาวและกว้างเพียงพอ)

๔. การให้ศีลและตั้งนะโม

- เมื่อพิธีกรอาราธนาศีล ฟังมีสติในการให้ศีลตามลำดับ อย่าคล้อยตามพิธีกรที่อาจรวบรัดขั้นตอน
- การให้ศีล ให้ตั้งนะโม ๓ ชั้น ด้วยเสียงดังฟังชัด
- เมื่อพิธีกรอาราธนาธรรม (เริ่มต้นว่า “พริ้งหมา จะ โลกา...”) ให้ยกมือถวายความเคารพพระคัมภีร์ และค่อยๆ คลี่ผ้าห่อคัมภีร์
- เมื่ออาราธนาจบ ให้ตั้ง นะโม ๕ ชั้น ก่อนจะขึ้นอุเทศคาถาต่อไป

การตั้งนะโมถือเป็นเสน่ห์ของนักเทศน์ ซึ่งจะต้องฝึกฝนให้มีความเชี่ยวชาญ และจรรยาเหล่านี้คือพื้นฐานเบื้องต้นที่นักเทศน์ทุกรูปพึงยึดถือปฏิบัติ เพื่อให้การแสดงธรรมนั้นสมบูรณ์ และยังประโยชน์สุขให้แก่ผู้ฟังอย่างแท้จริง

การใช้อุปมาสารกกับการเทศน์ โดย...พระราชวัชรธรรมวาที วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

ความหมายและหลักการของอุปมาโวหารและสารกโวหาร

อุปมาและสารกจัดเป็นโวหารภาพพจน์ประเภทหนึ่งในภาษาไทย มีบทบาทสำคัญในการสื่อสาร โดยเฉพาะในการเขียนงานวรรณกรรมที่ต้องการสร้างอารมณ์ ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดจินตภาพและคล้อยตาม ช่วยเปลี่ยนสิ่งที่กำลังกล่าวถึงซึ่งเป็นนามธรรมให้กลายเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้น

๑. อุปมาโวหาร คือ ส่วนวนการเขียนที่เน้นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อให้คุณลักษณะของสิ่งที่กล่าวถึงนั้นมีความชัดเจนและเห็นภาพพจน์มากยิ่งขึ้น โดยมักจะมีคำเชื่อมเพื่อแสดงการเปรียบเทียบ เช่น เหมือน, ราวกับ, ดัง, ประดุจ, เพียงดัง หรือในภาษาบาลี จะใช้คำว่า วีย (ราวกับ) และ อิว (เพียงดัง) เป็นต้นวัตถุประสงค์หลักของการใช้อุปมาโวหารคือ การทำให้ผู้ฟังเห็นภาพและเข้าใจเรื่องราวที่กำลังแสดงหรือเทศน์ได้ดียิ่งขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “หนึ่งภาพแทนคำพูดพันคำ” การยกอุปมาขึ้นมาเปรียบเทียบจึงช่วยประหยัดเวลาในการอธิบายความหมายที่ซับซ้อนได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างในภาษาบาลี พระพุทธเจ้าทรงใช้อุปมาโวหารในการแสดงธรรม เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจสภาวะธรรมอันลึกซึ้งได้ง่ายขึ้น ดังปรากฏในธรรมบทหลายแห่ง

เรื่องผลของกรรม

บาปกรรม “...ตโต นั ทุกุขมเนวติ จกุกั ว หโต ปทึ” แปลว่า “ความทุกข์ย่อมติดตามเขาไป เหมือนล้อที่หมุนตามรอยเท้าโคที่นำแอกไปอยู่ ฉะนั้น” เป็นการเปรียบเทียบว่าผลแห่งบาปนั้นติดตามผู้ทำไปอย่างใกล้ชิดและบดขยี้ซ้ำเติม ดุจล้อเกวียนที่บดทับรอยเท้าโคอยู่เสมอ

บุญกรรม “...ตโต นั สุขมเนวติ ฉายาว อนุปายินิ” แปลว่า “ความสุขย่อมติดตามเขาไป เหมือนเงาที่ติดตามตนไป ฉะนั้น” แสดงให้เห็นว่าผลแห่งบุญนั้นอยู่เคียงข้างและอำนวยสุขให้เสมอ

เรื่องการกลับตัวเป็นคนดี (จากคาถาของพระองค์คุลิมาล)

“โย จ ปุกุเพ ปมชชิตวา ปจฉา โส นปมชชติ โสมิ โลกั ปภาเสติ อพภา มุตโตว จนทิมมา” แปลว่า “ผู้ใดเคยประมาทแล้วในกาลก่อน แต่ภายหลังไม่ประมาท เขาย่อมยังโลกนี้ให้สว่างไสว

เหมือนพระจันทร์ที่พ้นแล้วจากเมฆหมอก ฉะนั้น” เปรียบเทียบการกลับตัวกลับใจเป็นคนดีว่า สามารถสร้างคุณประโยชน์ให้โลกได้สว่างไสว เหมือนดวงจันทร์วันเพ็ญที่ปราศจากสิ่งบดบัง

๒. สาธกโวหาร คือ การยกตัวอย่างเรื่องราว นิทาน หรือเหตุการณ์ต่างๆ ขึ้นมาประกอบการอธิบาย เพื่อสนับสนุนความคิดเห็นหรือขยายความธรรมะที่กำลังแสดงให้มีความน่าเชื่อถือและเข้าใจได้ง่ายขึ้น เรื่องราวที่ยกมาอาจเป็นชีวประวัติบุคคล (บุคคลาธิษฐาน), เหตุการณ์ปัจจุบัน, ตำนาน, วรรณคดี หรือนิทานชาดก เป็นต้น หัวใจสำคัญของสาธกโวหาร คือ การสนับสนุนข้อความที่กล่าวมาให้มีน้ำหนักและน่าเชื่อถือ ทำให้ผู้ฟังเห็นภาพและเข้าใจเนื้อหาธรรมะได้อย่างชัดเจน โดยมักจะถูกนำมาใช้ประกอบในเทศนาโวหาร เพื่อทำให้พระธรรมเทศนามีความน่าศรัทธายิ่งขึ้น

สาธกโวหารการยกตัวอย่างเพื่อสนับสนุนและสร้างความน่าเชื่อถือ

สาธกโวหารเป็นเครื่องมือสำคัญของนักเทศน์ในการขยายความธรรมะให้ยาวนานขึ้นและน่าสนใจยิ่งขึ้น โดยการยกนิทานหรือเรื่องราวต่างๆ มาประกอบ เพื่อสนับสนุนหลักธรรมที่แสดงและสร้างความน่าเชื่อถือ

ตัวอย่างการเทศน์ เรื่องความเพียร เมื่อแสดงธรรมในหัวข้อ “วิริเยน ทุกขมจเจติ” (คนล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร) นักเทศน์สามารถยกเรื่องราวของพระมหาชนก จากมหาชนกชาดก ซึ่งเป็นตัวอย่างอันยอดเยี่ยมของผู้มีความเพียรพยายามไม่ย่อท้อ แม้จะต้องว่ายน้ำอยู่กลางมหาสมุทรถึงเจ็ดวันเจ็ดคืนก็ตาม

ตัวอย่างการเทศน์ เรื่องอนิสงส์ของการฟังธรรม เพื่ออธิบายพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “สุสุสุสฺสํ ลภเต ปญญํ” (ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา) สามารถยกนิทานเรื่องอนาถปิณฑิกเศรษฐีจ้างลูกชายไปฟังเทศน์ มาประกอบได้ดังนี้

อนาถปิณฑิกเศรษฐี เป็นมหาอุบาสกผู้สร้างวัดพระเชตะวันถวายพระพุทธเจ้า แต่ท่านมีความกังวลใจในตัวเอง ผู้เป็นบุตรชายซึ่งไม่สนใจในการฟังธรรม ท่านจึงออกอุบายจ้างลูกชายให้ไปฟังเทศน์ที่วัดในวันอุโบสถ โดยในครั้งแรกให้ค่าจ้าง ๑๐๐ กหาปณะ กาละไปที่วัดจริงแตก็นั่งหลับอยู่ท้ายศาลา เมื่อกลับบ้านมารับเงินแล้วก็แล้วไป ครั้งต่อมา เศรษฐีเพิ่มค่าจ้างเป็น ๑,๐๐๐ กหาปณะ แต่ตั้งเงื่อนไขว่าต้องจดจำธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงให้ได้อย่างน้อยหนึ่งบทเพื่อกลับมาเล่าให้ฟัง กาละจึงตั้งใจไปนั่งอยู่หน้าพระธรรมาสน์เพื่อฟังธรรม ในช่วงแรกด้วยฤทธิ์ของพระพุทธองค์ ทำให้กาละไม่สามารถจับใจความใดๆ ได้เลย แต่เมื่อเขารวบรวมสติและตั้งใจฟังธรรมอย่างจดจ่อในที่สุด ด้วยอนิสงส์แห่งสมาธิและความตั้งใจนั้น กาละก็ได้บรรลุ

ธรรมเป็นพระโสดาบัน เมื่อกลับถึงบ้าน กาละปฎิเสศที่จะรับเงิน ๑,๐๐๐ กหาปณะ โดยให้เหตุผลว่าอริยทรัพย์ที่ได้รับจากพระพุทธเจ้ามีค่าสูงส่งกว่าทรัพย์สินเงินทองใดๆ ทั้งสิ้น ทำให้อนาคตภิกษุเศรษฐีปลื้มปิติเป็นอย่างยิ่ง นิทานเรื่องนี้จึงเป็นสาธกที่สนับสนุนให้เห็นว่าการตั้งใจฟังธรรมด้วยดีย่อมก่อให้เกิดปัญญาและคุณประโยชน์อันยิ่งใหญ่ได้จริง

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้อุปมาและสาธกในการเทศนา

๑. อุปมาเรื่องการทำบุญ (หลวงพ่พุทททาสภิกขุ) หลวงพ่พุทททาสได้ใช้อุปมาโวหารเปรียบเทียบการทำบุญไว้ ๓ ลักษณะ เพื่อให้เห็นเจตนาและผลของการกระทำที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

ทำบุญเหมือนอาบน้ำหอม คือ การทำบุญที่ยังยึดมั่นถือมั่นในผลบุญ ต้องการชื่อเสียง คำสรรเสริญ หรือการประกาศเกียรติคุณ เมื่อได้รับการยกย่องก็ชื่นใจ แต่หากไม่ได้รับการตอบสนอง ตั้งที่หวังก็เกิดความขุ่นเคืองใจ เป็นการทำบุญที่ยังติดอยู่ในอุปาทาน

ทำบุญเหมือนอาบน้ำโคลน คือ การทำบุญโดยอาศัยการทำบาป เช่น การล้มวัวล้มควาย เพื่อนำมาจัดงานบุญ เป็นการทำบาปเพื่อแลกบุญ ซึ่งยิ่งทำก็ยิ่งได้บาป เปรียบเหมือนการอาบน้ำโคลนที่ทำให้ร่างกายสกปรกยิ่งขึ้น

ทำบุญเหมือนอาบน้ำสะอาด คือ การทำบุญด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ ปราศจากโลภะ โทสะ โมหะ มุ่งตรงเพื่อชำระล้างกิเลสและเป็นอุบิสัยปัจจัยสุนิพพาน เป็นการทำบุญที่ทำให้จิตใจโปร่งเบาสบาย ไม่ยึดติดในผลใดๆ

๒. อุปมาเรื่องบุคคล ๔ ประเภท (จากชาวราตสูตร) ในชาวราตสูตร พระพุทธเจ้าทรงจำแนกบุคคลในโลกออกเป็น ๔ ประเภท และทรงใช้อุปมาเปรียบเทียบกับท่อนไม้และต้นไม้มือเพื่อให้เห็นภาพชัดเจน

ประเภทที่ ๑ ผู้ไม่ทำประโยชน์ตนและไม่ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น เปรียบเหมือนท่อนไม้ที่ถูกทิ้งไว้ในป่า ปลายทั้งสองข้างถูกไฟไหม้ ตรงกลางเปื้อนมูล (คูถ) ไม่สามารถนำไปใช้ทำฟืน หรือนำไปใช้ประโยชน์อื่นใดได้เลย

ประเภทที่ ๒ ผู้ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น แต่ไม่ทำประโยชน์เพื่อตน เปรียบเหมือนต้นไม้อายุที่เติบโตกลางทุ่งนา มีกิ่งก้านสาขาและใบดกหนา เป็นที่พึ่งอาศัยของนกกาได้ แต่ลำต้นไม่มีแก่นสาร รากแก้วไม่แข็งแรง เมื่อมีพายุพัดมาก็ค่อนข้างล้มได้ง่าย

ประเภทที่ ๓ ผู้ทำประโยชน์เพื่อตน แต่ไม่ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น เหมือนต้นไม้ที่มีแก่นสาร แข็งแรง รากแก้วหยั่งลึกลงในดิน สามารถใช้เป็นหลักยึดหรือกันตลิ่งพังได้ แต่กลับไม่มีกิ่งก้านสาขาหรือใบให้ร่มเงา สัตว์ต่างๆ จึงไม่อาจมาพึ่งพาอาศัยได้

ประเภทที่ ๔ ผู้ทำประโยชน์ตนและทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นด้วย เหมือนต้นไม้ที่มีแก่นสาร แข็งแรง รากหยั่งลึกมั่นคง ทั้งยังมีกิ่งก้านสาขาและใบคอกหนา สามารถเป็นที่พึ่งพิงอาศัยของสรรพสัตว์ได้ และยังเป็นต้นตอต้นทานลมพายุได้อย่างสง่างาม

สรุป พระพุทธเจ้าตรัสว่าบุคคลประเภทที่ ๔ นี้เป็นบุคคลที่เลิศ (อัคโค) ประเสริฐที่สุด (เสฏโฐ) เป็นประธาน (ปาโมกโข) อุดมสมบูรณ์ (อุตตโม) และยอดเยี่ยม (ปวโร) เป็นบุคคลที่โลกต้องการอย่างแท้จริง

บทสรุป

อุปมาโวหารและสาธกโวหารเป็นศิลปะการใช้ภาษาที่สำคัญยิ่งในการเทศนา อุปมาเน้นการเปรียบเทียบ เพื่อสร้างภาพพจน์ให้ชัดเจน ส่วนสาธกเน้นการ ยกตัวอย่าง เพื่อสนับสนุน และสร้างความน่าเชื่อถือ นักเทศน์ผู้มีความสามารถย่อมรู้จักเลือกใช้โวหารทั้งสองประเภทนี้ อย่างเหมาะสม เพื่อปรุงรสพระธรรมเทศนาให้เกิดความไพเราะ สละสลวย น่าติดตาม และสามารถสื่อสารหลักธรรมอันลึกซึ้งให้เข้าถึงจิตใจของผู้ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังตัวอย่าง คำให้พรที่ใช้อุปมาของท่าน **ว.วชิรเมธี** ที่ว่า

“ขอให้เป็นที่รัก เหมือนพระอานนท์
ขอให้มียาผล เหมือนพระสิวลี
ขอให้เป็นคนดี เหมือนพระองคุลิมาล
ขอให้อายุยืนนาน เหมือนพระภาคูละ”

ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการนำอุปมามาใช้ได้อย่างงดงามและสื่อความหมายได้อย่างสมบูรณ์ การฝึกฝน และทำความเข้าใจในหลักการเหล่านี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะการเทศนา ให้เป็นที่น่าศรัทธาเลื่อมใสสืบไป

การตีความพุทธศาสนสุภาษิต

โดย...พระพรหมวชิรปัญญาจารย์ วัดราชโอรสารามราชวรวิหาร

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงวางรากฐานพระพุทธศาสนาภายหลังจากที่ตรัสรู้แล้ว โดยอาศัยการเทศนาเป็นหลักในการเผยแผ่ธรรม เมื่อเสด็จไปในที่ใด ๆ พระองค์จะทรงแสดงธรรมก่อนเสมอ เพื่อให้ผู้คนได้ทราบว่าพระองค์คือใคร มีความรู้ความเข้าใจและได้ตรัสรู้ธรรมะอะไร จากนั้นจึงทรงแสดงธรรมะที่ได้ตรัสรู้นั้น ซึ่งเป็นสัจธรรม เป็นเรื่องของชีวิตและความเป็นไปของผู้คนในยุคหนึ่ง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจว่าจะดำรงชีวิตอยู่อย่างไรจึงจะเป็นสุขและพ้นจากความทุกข์ได้ การประพฤติปฏิบัติเช่นไรจึงจะเหมาะสมและบังเกิดความสุขสบายร้อยหากประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่สามารถนำมาซึ่งความสุขและก่อให้เกิดความทุกข์ ก็จะต้องงดเว้นจากการประพฤติปฏิบัตินั้น พระองค์ทรงแสดงธรรมะเช่นนี้เพื่อให้ผู้คนในยุคหนึ่งได้เข้าใจและหันมาประพฤติปฏิบัติตามจนได้รับผลดี

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงส่งพระสาวกไปประกาศพระศาสนา ก็ได้ประทานหลักการให้พระสงฆ์แสดงธรรมหรือเทศน์ให้พุทธศาสนิกชนฟังเช่นเดียวกับที่พระองค์ได้ทรงประพฤติปฏิบัติมา ด้วยเหตุนี้ การเทศนาจึงถือเป็นหลักการสำคัญในการเผยแผ่และดำรงรักษาพระพุทธศาสนา หากพระสงฆ์ที่อุปสมบทมาไม่มีความรู้ความเข้าใจในธรรมะและไม่สามารถสื่อสารหรือเทศนาสั่งสอนสาธุชนตามความเป็นจริงได้ พระพุทธศาสนาก็จะไม่เป็นที่รู้จักและเข้าใจอย่างถ่องแท้ และพระสงฆ์ผู้บวชตามรอยพระพุทธองค์ก็จะไม่เกิดประโยชน์อันใด เพราะไม่สามารถแนะนำสั่งสอนหรือเผยแผ่สัจธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าได้

ดังนั้น การที่ท่านทั้งหลายได้เข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการนี้ ถือเป็น การมาพัฒนาตนเองเพื่อประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ ซึ่งหัวใจของการเผยแผ่คือการเทศน์ อันเป็นการสื่อสารธรรมะโดยตรงไปถึงสาธุชนให้ได้เข้าใจในประเด็นสาระคำสอนของพระพุทธองค์ เมื่อเข้าใจอย่างถูกต้องแล้ว จะสามารถประพฤติปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง แต่หากการสื่อสารไม่ชัดเจน ผู้คนก็ไม่สามารถจับประเด็นสาระได้ แม้จะมีการสอนการแนะนำ แต่เมื่อจับแก่นสารไม่ได้ การนำไปประพฤติปฏิบัติก็ย่อมไม่ถูกต้อง คลาดเคลื่อนไปจากหลักสัจธรรมที่แท้จริง ส่งผลให้เสียเวลาและไม่ได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติ จนเกิดความเบื่อหน่ายและไม่เห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาและสัจธรรมในที่สุด

การมีความรู้ความเข้าใจเป็นเบื้องต้น แล้วนำไปเผยแผ่เทศนาให้ผู้อื่นเข้าใจประเด็นสาระ ได้อย่างถูกต้องตามที่ตนได้ศึกษามา เมื่อผู้ฟังนำไปปฏิบัติแล้วได้รับผลจริง ก็จะเกิดประโยชน์ อย่างยิ่ง พระพุทธศาสนาที่เจริญรุ่งเรืองมาจนถึงทุกวันนี้ได้ ก็เพราะมีพระสงฆ์ผู้เป็นนักเผยแผ่ ด้วยการเทศนาสั่งสอนให้สาธุชนได้รู้ได้เข้าใจ จนเกิดศรัทธาความเลื่อมใสแล้วนำไปประพฤติ ปฏิบัติจนได้รับผลจริง เมื่อได้รับผลตามที่ได้สดับตรับฟังมา ก็ย่อมเห็นความสำคัญของพระ ผู้เทศนา และให้การอุปถัมภ์ค้ำชูสนับสนุนด้วยปัจจัย ๔ ทำให้พระภิกษุผู้แสดงธรรมมีกำลัง ในการเผยแผ่ศาสนาสืบต่อไป พระพุทธศาสนาจึงดำรงมั่นคงมาได้จนถึงทุกวันนี้

การเทศนานั้นเป็นเรื่องสำคัญที่สาธุชนให้ความสนใจ โดยเฉพาะในประเทศไทยจะเห็นได้ ว่าการแสดงธรรมเป็นพิธีกรรมที่สำคัญ แม้แต่ในพระบรมมหาราชวังก็จัดให้มีการแสดงธรรม เป็นพระราชพิธี ผู้คนตั้งแต่พระมหากษัตริย์จนถึงประชาชนทั่วไปในทุกถิ่นที่ล้วนให้ความสำคัญ ต่อการเทศน์ สถานที่แสดงธรรมที่เรียกว่า “ธรรมาสน์” ก็จัดเป็นพิเศษ ศาลาที่ใช้ชุมนุมฟังเทศน์ ก็จัดเตรียมอย่างดี มีการปูลาดอาสนะ ประดับประดาด้วยสิ่งของที่สวยงาม สะอาดสะอาด เพื่อ ให้เหมาะสมแก่การเป็นสถานที่ประกาศธรรม ทั้งยังให้ความสำคัญแก่พระภิกษุผู้เทศน์ประดุจ เป็นผู้แทนของพระพุทธเจ้า สาธุชนมีความเชื่อว่าพระผู้เทศน์ได้นำคำสอนของพระพุทธองค์ มาแสดงชี้แจง จึงให้ความเคารพนับถือ การจัดเตรียมสถานที่และสิ่งต่าง ๆ โดยรอบจึงเป็นไป อย่างเหมาะสม มีการกราบไหว้บูชาและมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเทศน์มากมาย ซึ่งนำมา ซึ่งศรัทธาแก่ผู้ที่ได้พบเห็นและปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ดังนั้น ในฐานะที่เราเป็นผู้เทศน์หรือผู้แสดงธรรม พึงสร้างความรู้สึกลงในตนเองว่าขณะนั้น กำลังทำหน้าที่เป็นผู้แทนพระพุทธเจ้า

ข้อปฏิบัติดังกล่าวเป็นไปตามหลักที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำไว้ว่า พระนักเทศน์จะต้องมี คุณลักษณะที่สำคัญ หรือที่เรียกว่า องค์แห่งธรรมกถึก ซึ่งเป็นหลักจรรยาบรรณ ๕ ประการ ดังที่ทรงแสดงไว้ในปัญญาจกนิบาต อังคุตตรนิกาย

๑. แสดงธรรมไปโดยลำดับ ไม่ตัดรัทใจความ ไม่ว่าจะเทศน์ในหัวข้อใดก็ตาม เนื้อหา จะต้องเรียงตามลำดับก่อนหลัง ไม่ข้ามขั้นตอน เพื่อให้ผู้ฟังสามารถติดตามทำความเข้าใจได้ง่าย กำหนดจดจำ และนำไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

๒. อ่างเหตุผลแนะนำให้ผู้ฟังเข้าใจ ในการเทศน์ต้องแสดงให้เห็นถึงเหตุและผลอย่าง สมเหตุสมผล ต้องชี้ให้เห็นว่าธรรมะข้อนั้นเป็นเหตุ เมื่อปฏิบัติแล้วจะได้รับผลอย่างไร เพื่อให้ ผู้ฟังเกิดความเข้าใจที่ชัดเจน

๓. ตั้งจิตเมตตาปรารถนาให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง ต้องมุ่งหวังให้การเทศน์เกิดประโยชน์แก่ผู้ฟังเป็นหลัก ด้วยความเมตตาปรารถนาดี ไม่ใช่เทศน์เพราะหวังประโยชน์ส่วนตน ลาภ-สักการะ หรือผลตอบแทน

๔. ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภ ต้องงดเว้นจากการแสดงธรรมโดยมุ่งหวังลาภผล หากเห็นว่ามีผลตอบแทนมากจึงตั้งใจเทศน์ แต่หากเห็นว่าไม่ได้อะไรก็จะทำแบบพอเป็นพิธี ซึ่งเป็นกรกระทำที่ผิดจรรยาบรรณของพระนักเทศน์

๕. ไม่แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่น หมายถึงไม่ยกตนข่มท่าน ไม่กล่าวเสียดสีผู้อื่นว่าด้อยกว่าตน เพื่อตึงตูดศรัทธา การกระทำเช่นนี้ถือว่าผิดจรรยาของพระธรรมกถึก

พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ภิกษุผู้เป็นธรรมกถึกพึงตั้งองค์ ๕ ประการนี้ไว้ในตน ซึ่งเป็นเครื่องเตือนสติสำหรับพระนักเทศน์ ว่าจะต้องยึดมั่นในธรรมะ ๕ ประการนี้อย่างเคร่งครัด เพื่อจะได้เป็นพระนักเทศน์ที่เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธา สามารถสืบสานและรักษาพระพุทธศาสนาไว้ได้ เมื่อมีจิตสำนึกและตั้งมั่นอยู่ในองค์ ๕ ประการนี้ ก็จะเป็นพระธรรมกถึกที่มีชื่อเสียง เป็นที่เคารพเลื่อมใสของสาธุชน และคำเทศนาสั่งสอนนั้นก็จะบังเกิดเป็นสัจธรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ผู้ฟังเข้าใจและเต็มใจนำไปปฏิบัติตามจนเกิดประโยชน์

นอกจากนี้ ยังมีธรรมะที่เกี่ยวข้อง คือ อานิสงส์แห่งการฟังธรรม ๕ ประการ ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติเพื่อให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์สูงสุดจากการฟังธรรม อันสอดคล้องกับองค์แห่งธรรมกถึกข้อที่ ๓ ที่ว่าต้องตั้งจิตเมตตาปรารถนาให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง

๑. ย่อมได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง พระนักเทศน์ควรเลือกหัวข้อธรรมะที่ผู้ฟังยังไม่เคยได้ยินหรือยังไม่เข้าใจ มาอธิบายขยายความ เพื่อให้ผู้ฟังได้รับความรู้ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์

๒. สิ่งใดที่เคยฟังแล้ว แต่ไม่เข้าใจชัด ย่อมเข้าใจสิ่งนั้นชัด เรื่องที่สาธุชนเคยได้ยินมาแล้วแต่อาจจะยังไม่เข้าใจอย่างลึกซึ้ง พระนักเทศน์ต้องอธิบายตีความขยายความให้เกิดความชัดเจนในแง่มุมที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้ฟังมีความเข้าใจที่ถ่องแท้

๓. บรรเทาความสงสัยเสียได้ มนุษย์ทุกคนย่อมมีความสงสัยในธรรมะบางประการ พระนักเทศน์ควรยกประเด็นที่คนส่วนใหญ่มักสงสัยขึ้นมาอธิบายขยายความด้วยเหตุผล เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความรู้ความเข้าใจและคลายจากความสงสัยนั้นได้

๔. ทำความเห็นให้ถูกต้องได้ ในบางครั้งผู้คนอาจมีความเห็นที่ไม่ถูกต้อง (มิจฉาทิฎฐิ) ในเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องบุญบาป นรกสวรรค์ หรือคุณของบิดามารดา พระนักเทศน์มีหน้าที่อธิบายด้วยเหตุผลตามหลักสัจธรรม เพื่อชี้แนะให้ผู้ฟังเกิดความเห็นที่ถูกต้อง (สัมมาทิฎฐิ)

๕. จิตของผู้ฟังย่อมผ่องใส เมื่อได้ฟังธรรมะ โดยเฉพาะเรื่องอานิสงส์ของการทำความดีต่าง ๆ ย่อมทำให้ผู้ฟังเกิดความปีติ ปลื้มใจ และมีจิตที่ผ่องใส เกิดศรัทธาที่จะสร้างบุญกุศลและความดีงามต่อไป

เป้าหมายสำคัญของการเทศน์ ไม่ว่าจะในหัวข้อใดก็ตาม คือการทำให้ผู้ฟังได้รับอานิสงส์ทั้ง ๕ ประการนี้ ซึ่งประเด็นสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายนั้นอยู่ที่ การตีความพุทธศาสนสุภาษิต

การตีความ คือ การอธิบายขยายความข้อธรรมะให้เกิดความชัดเจน ได้ประเด็นสาระและมีเหตุผลสนับสนุน แม้ในหลักสูตรนักรธรรมจะไม่ได้ใช้คำว่า “การตีความ” โดยตรง แต่จะใช้คำว่า “อธิบายขยายความ” ซึ่งมีความหมายเดียวกัน การตีความนี้เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนวิชา กระจุกธรรม ซึ่งเป็นการฝึกเรียบเรียงเนื้อหาตามสำนวนเทศนาโวหาร โดยมีพุทธศาสนสุภาษิตเป็นบทตั้ง (กระจุก) แล้วอธิบายขยายความให้ได้สาระ พร้อมทั้งยกพุทธศาสนสุภาษิตบทอื่นมาเป็นบทรับรอง (กระจุกรับ) เพื่อยืนยันความถูกต้องของเนื้อหา เปรียบเสมือนการมีพยานหลักฐานมาสนับสนุนคำอธิบายนั้น ๆ

การเทศน์หรือการตีความนั้นมีหลักการที่สำคัญ ได้แก่ **หลักเกณฑ์ หลักวิชา หลักธรรม และหลักฐาน**

หลักเกณฑ์ คือ ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ ในการเทศน์ เช่น การขึ้นธรรมาสน์ การให้ศีล การตั้งนะโม เป็นต้น

หลักวิชา คือ โครงสร้างของการเทศน์ที่ประกอบด้วย บทตั้ง (อุเทศ) บทอธิบาย (นิเทศ) และบทสรุป (ปฏินิเทศ)

หลักธรรม คือ หัวข้อธรรมะหรือพุทธศาสนสุภาษิตที่ยกขึ้นมาเป็นแกนหลักในการแสดงธรรม

หลักฐาน คือ ที่มาของบทธรรมหรือบาลีที่ยกขึ้นมาอ้างอิง ซึ่งต้องสามารถตรวจสอบย้อนกลับไปยังพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องได้ เพื่อให้คำสอนมีน้ำหนักและน่าเชื่อถือ ไม่ใช่การกล่าวอ้างอย่างเลื่อนลอย

ตัวอย่างพุทธศาสนสุภาษิตและแนวทางการตีความ

ตัวอย่างที่ ๑

อัปมาโท อมตัง ปะทัง ปะมาโท มัจจุโน ปะทัง อัปมัตตา นะ มียันติ เย ปะมัตตา
ยะถา มะตา

คำแปล ความไม่ประมาทเป็นทางไม่ตาย ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย
ชนผู้ไม่ประมาท ย่อมไม่ตาย ชนผู้ประมาทก็เหมือนคนตายแล้ว

แนวทางการตีความ

๑. ดีความคำศัพท์หลัก

ความประมาท คือ ความมัวเมา ความหลงลืม การขาดสติ ความเลินเล่อเปลอไพล

ความไม่ประมาท คือ การมีสติอยู่เสมอ ไม่เลินเล่อ ไม่เปลอตัว

๒. ดีความแต่ละประโยค

ความไม่ประมาทเป็นทางไม่ตาย “ไม่ตาย” ในที่นี้หมายถึง ไม่เกิดความเสียหาย
ไม่เกิดโทษ ไม่เกิดความผิดพลาดบกพร่องในการทำกิจต่าง ๆ

ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย “ความตาย” หมายถึง ความเสียหาย ความวิบัติ
ความหายนะ หรือความบกพร่องที่เกิดจากการขาดสติ

ชนผู้ไม่ประมาท ย่อมไม่ตาย ผู้ที่มีสติ มีความรอบคอบ ย่อมไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย
แก่ตนเอง

ชนผู้ประมาทก็เหมือนคนตายแล้ว คนที่ประมาท มัวเมาหลงลืม จะไม่สามารถสร้าง
คุณงามความดีหรือประโยชน์ใด ๆ ให้แก่ตนเองและผู้อื่นได้ เปรียบเสมือนคนที่ตายแล้ว
ซึ่งไม่สามารถทำอะไรได้อีก

สรุป พุทธภาษิตบทนี้ คือ การส่งเสริมให้ดำรงชีวิตอยู่ด้วยความมีสติ เพราะสติเป็นเครื่อง
กำกับให้เกิดความไม่ประมาท

ตัวอย่างที่ ๒

อกตัญญูสสะ โปัสสสสะ นิจจัง วิวรทัสสิโน สัพพัญญเจ ปะฐะวะรัง ทัชชา เนวะ นัง
อะภีระธะเย

คำแปล ถ้าใคร ๆ จะพึงให้สมบัติในแผ่นดินทั้งหมดแก่คนอกตัญญูผู้มีปกติหาโทษอยู่เป็นนิจ
ก็ไม่สามารถทำให้เขาพอใจได้

แนวทางการตีความ

๑. **คนอกตัญญู** คือ คนที่ไม่รู้คุณของผู้อื่น ไม่ว่าจะ เป็นบิดามารดา ครูอาจารย์หรือผู้ที่เคย
ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่ตระหนักถึงสิ่งที่ผู้อื่นทำให้ ไม่เข้าใจเจตนาดี และไม่คิดที่จะตอบแทนบุญคุณ

นอกจากนี้อาจขยายความไปถึงคนเนรคุณ ซึ่งไม่เพียงไม่รู้คุณ แต่ยังทำร้ายหรือกล่าวโทษผู้มีพระคุณอีกด้วย

๒. หาโทษอยู่เป็นนิจ คือ คนที่มีแต่่มองในแง่ลบ มองไม่เห็นความดีของผู้อื่น คอยจับผิด และหาช่องทางที่จะไม่ตอบแทนคุณงามความดีนั้น ๆ

๓. ให้สมบัติทั้งแผ่นดินก็ไม่พอใจ เป็นการเปรียบเทียบว่า คนที่มีลักษณะดังกล่าว ต่อให้ได้รับสิ่งของหรือประโยชน์มากมายเพียงใด ก็ไม่เคยรู้สึกพึงพอใจ เพราะจิตใจของเขาไม่เคยเห็นคุณค่าของสิ่งที่ได้รับ ให้เท่าไรก็ไม่เคยเต็ม

สรุป พุทธภาษิตบทนี้สอนให้เห็นว่า คนอกตัญญูเป็นบุคคลที่ไม่น่าคบหา เพราะถึงแม้จะช่วยเหลืออย่างไรก็ไม่เกิดประโยชน์ มีแต่จะนำโทษมาให้

ตัวอย่างที่ ๓

ปาณิมิ เจ วะโณ นาสสะ หะเรยยะ ปาณินา วิลัง นาพพะณัง วิสะมันเวติ นตถิ ปาปัง อะกุพพะโต

คำแปล ถ้าฝ่ามือไม่มีแผล ก็พึงนำยาพิษไปด้วยฝ่ามือได้ ยาพิษย่อมไม่ซึมซาบฝ่ามือที่ไม่มีแผล บาบย่อมไม่มีแก่ผู้ไม่กระทำ

แนวทางการตีความ

๑. ตีความเชิงเปรียบเทียบ

ฝ่ามือมีแผลกับยาพิษ เปรียบเหมือนคนที่ทำบาปกรรมไว้ บาบนั้นย่อมให้ผลแก่ผู้นั้น อย่างแน่นอน เหมือนยาพิษที่ซึมเข้าสู่บาดแผล

ฝ่ามือไม่มีแผลกับยาพิษ เปรียบเหมือนคนที่ไม่ทำบาป บาบก็ย่อมไม่สามารถให้ผลแก่เขาได้ เหมือนยาพิษที่ไม่สามารถซึมเข้าสู่ฝ่ามือที่ไร้บาดแผลได้

สรุป เป็นการยืนยันหลักแห่งกรรมว่า ผู้ใดทำบาป ผู้นั้นย่อมได้รับผลของบาป ส่วนผู้ที่ไม่ได้ทำบาป บาบย่อมไม่สามารถส่งผลถึงได้

บทสรุปสำหรับพระนักเทศน์

หากการอธิบายขยายความไม่มีหลักเกณฑ์ สะเปะสะปะ ไม่เข้าประเด็นสาระ ก็จะเหมือนกับ “พระธรรมกถึกย่านไทร” คือ แดกกิ่งก้านสาขาออกไปเรื่อย ๆ จนไม่รู้ว่ามีต้นตอหรือประเด็นหลักคืออะไร ทำให้ผู้ฟังไม่สามารถจับใจความสำคัญได้ ดังนั้น การเทศน์จึงต้องมีหลักการเหมือน

การแต่งกระทู้ คือ ต้องยึดหลักธรรมที่เป็นบทตั้งไว้ แล้วอธิบายให้ได้ประเด็นสาระที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจ คลายความสงสัย มีความเห็นที่ถูกต้อง และมีจิตใจที่ชื่นบาน

ดังนั้น พระนักเทศน์จะต้องเป็นผู้ที่รักการศึกษาค้นคว้า เป็นนักจด นักจำ นักอ่าน และรู้จักใช้สติปัญญาในการตีความขยายความให้เกิดประโยชน์ตามหลักหัวใจนักปราชญ์ คือ สุ จิ ปุ ลิ (ฟัง คิด ถาม เขียน) ก่อนที่จะเทศน์ได้ดี ต้องเป็นนักฟังที่ดีมาก่อน ควรฝึกฝนการเทศน์อยู่เสมอ และรับฟังคำสอนของผู้อื่นเพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นพระนักเทศน์ที่มีคุณภาพ สามารถช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์สืบไป

จิตวิทยาในการเทศน์ โดย...ดร.สุรวงศ์ วัฒนกุล

ประเด็นทางด้านจิตวิทยานี้ จากการศึกษาตำราจิตวิทยาของตะวันตก พบว่ามีแนวคิดที่ปฏิเสธบทบาทของจิต ในการรับรู้ แต่ให้ความสำคัญกับสมอง เพียงอย่างเดียว ซึ่งแนวคิดนี้มีความขัดแย้งกับมุมมองในทางธรรมอย่างชัดเจน ในทรรศนะหนึ่ง สมอง เปรียบเสมือนเป็นผู้ได้บังคับบัญชาของจิต หรืออาจกล่าวได้ว่าสมองเป็นส่วนที่ทำงานรองจากจิต ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถพิสูจน์และสังเกตได้

หากพิจารณาจากพฤติกรรมของเด็กซึ่งมีการใช้สมองในส่วนของการคิดวิเคราะห์ที่ยังไม่ซับซ้อนเท่าผู้ใหญ่ จะเห็นกระบวนการทำงานของจิต ๓ ขั้นตอน ตามคำศัพท์ทางธรรมที่แปลเป็นภาษาไทยว่า จิต หมายถึง ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ ซึ่งได้มีการขยายความเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น ดังนี้

๑. การรับรู้ (Perception) จิตจะทำหน้าที่เป็นผู้รับรู้สิ่งที่ปรากฏผ่านสัมผัสในรูปแบบต่าง ๆ

๒. การบันทึก (Memory) เมื่อรับรู้สิ่งใด จิตจะทำหน้าที่บันทึกเรื่องราวนั้นไว้ในความทรงจำ

๓. การตัดสินใจ (Decision-Making) การตัดสินใจจะเกิดขึ้นโดยอาศัยข้อมูลจากการรับรู้และการบันทึกในสองขั้นตอนแรกเป็นพื้นฐาน

กระบวนการทั้งสามนี้สามารถอธิบายผ่านตัวอย่างได้ดังนี้ เด็กคนหนึ่งที่อยู่ต่างจังหวัด มักจะมีเพื่อนบ้านมาหยอกล้อเล่นด้วย โดยการอ้อมแล้วตีที่ก้น ซึ่งการกระทำดังกล่าวแม้จะมาจากความเอ็นดู แต่หากกระทำด้วยน้ำหนักรุนแรงเกินไปจนเด็กรู้สึกเจ็บคล้ายกับการถูกลงโทษ เด็กบางคนอาจจะยังรู้สึกสนุก แต่บางคนอาจรู้สึกไม่ชอบและรำคาญใจ ในครั้งแรกที่เพื่อนบ้านมาอ้อม เด็กอาจจะยังไม่รู้จัก แต่เมื่อมีการพูดคุยและหยอกล้อด้วยการตีซ้ำ ๆ หลายครั้ง เด็กจะเกิดกระบวนการรับรู้ ว่าบุคคลนี้มาเล่นด้วย และจดจำได้ว่าการเล่นนั้นรุนแรงเกินไป เมื่อประสบการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นซ้ำ ๆ และถูกสะสมไว้ ในครั้งต่อไปเมื่อเด็กเห็นป่าคนเดิมเดินมาก็จะเกิดการ ตัดสินใจ วิ่งหนีขึ้นบ้านและเข้าห้องไป เพราะไม่ต้องการเป็นเหยื่อของการหยอกล้อที่รุนแรงอีกต่อไป

หากคนไทยมีความเข้าใจในกระบวนการ ๓ ขั้นตอนนี้ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ว่า เมื่อเจ็บแล้ว ต้องจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการตัดสินใจ ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลจากการรับรู้และจดจำ ที่มั่นคง หากขาดซึ่งสองส่วนแรก การกระทำที่บกพร่องก็จะยังคงเกิดขึ้นซ้ำเดิม เช่น การพูดเล่น กับผู้ใหญ่โดยไม่สังเกตว่าท่านไม่พอใจ แม้ท่านจะแสดงออกด้วยความเฉยเมย แต่เมื่อเวลาผ่านไปก็ยังคงพูดเล่นในลักษณะเดิม ทำให้ผู้ใหญ่ท่านนั้นมองว่าเป็นคนไม่รู้จักรักกาลเทศะ ดังนั้น องค์ประกอบทั้งสามประการนี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการที่จะสื่อสารกับผู้อื่นให้เป็นที่ถูกใจ ถูกใจ

เทคนิคการนำเสนอธรรมะให้น่าสนใจ

เมื่อเข้าใจถึงองค์ประกอบพื้นฐาน ๓ ประการแล้ว เราสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการ พูดคุยหรือการเทศน์ได้ โดยการนำเสนอธรรมะผ่านรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การนำบทกลอน มาใส่ทำนองเพลง “กินด้วยปัญญา รู้ไว้ชื่อว่า เราอย่าฆ่าเอง จงหวั่นเกรง เราอย่าสร้างกรรม มาเข้าตัว อายยินดีเศษกรรม มิจะให้ตียกมือท่วมหัว ชย ชย กลัว ชโย พุทโธ กัมมัฏฐาโม กัมมะ จูติ สัมพุทโธ”

เมื่อบทกลอนถูกขับร้องเป็นทำนอง ก็เกิดคำถามว่าพระภิกษุสามารถนำไปใช้ได้หรือไม่ คำตอบ คือ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ หากเป็นการสอนเด็กเพื่อให้เกิดความสนใจและควบคุม ชั้นเรียนให้อยู่ในความสงบได้ การกระทำเช่นนี้ย่อมถือว่าเหมาะสม แต่หากไปร้องเพลงใน สถานที่สาธารณะอย่างเช่น กลางสนามหลวง ก็อาจถูกวิพากษ์วิจารณ์ได้ว่ากระทำการไม่เหมาะสม

ประเด็นพิจารณา “กระจอก” ในมุมมองของพุทธศาสนาและโลกียะ

มีการตั้งประเด็นคำถามจากการเขียนบทความเรื่อง “กระจอก” โดยเสนอแนวคิดที่ว่า “ในโลกนี้ไม่มีอะไรกระจอกเลย” แต่แล้วก็ได้พบกับพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าตรัสสอนพระสาวก ถึงเรื่องม้ากระจอก และคนกระจอก ซึ่งดูเหมือนจะขัดแย้งกับแนวคิดดังกล่าว ตามที่พระพุทธเจ้า ตรัสไว้ มีดังนี้

ม้ากระจอก

๑. บางตัวมีฝีเท้าดี แต่สีไม่ดี ใช้ขับขี่ไม่ได้ (กระจอก)
๒. บางตัวมีฝีเท้าดี สีดี แต่ใช้ขับขี่ไม่ได้ (กระจอก)
๓. บางตัวมีฝีเท้าดี สีดี และใช้ขับขี่ได้ (ไม่กระจอก)

บทสรุปและเฉลยประเด็น

ได้มีการสรุปความแตกต่างของคำว่า กระจก ทั้งสองนัยยะไว้ดังนี้

กระจก ในทางโลกียะ (ตามตัวอย่างที่ยกมา) เป็นเรื่องของสมมุติธรรมหรือค่านิยมที่สังคมปรุงแต่งขึ้น เป็นการเปรียบเทียบและตัดสินคุณค่าจากปัจจัยภายนอก เช่น ทรัพย์สิน สถานะ หรือรูปลักษณ์ การใช้คำว่ากระจก ในบริบทนี้มักมีเจตนาเพื่อดูหมิ่นหรือลดทอนคุณค่าของผู้อื่น สะท้อนให้เห็นถึงอหังการและทัศนคติของผู้พูดที่มักยกตนข่มท่าน

กระจก ในทางพุทธศาสนา (ตามพุทธพจน์) เป็นเรื่องของสังขธรรม เป็นการกล่าวถึงคุณสมบัติที่แท้จริงและประโยชน์ใช้สอย พระพุทธเจ้าทรงสอนโดยไม่มีเจตนาดูหมิ่น แต่เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสมบูรณ์ หรือบกพร่อง ตามความเป็นจริง เพื่อเป็นแนวทางให้พระสาวกพัฒนาตนเองให้ครบถ้วนด้วยคุณสมบัติที่จำเป็นต่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน เช่นเดียวกับการรักษาสิกขาบทให้ครบถ้วนจึงจะสมบูรณ์

ดังนั้น ความแตกต่างที่สำคัญ จึงอยู่ที่เจตนาและแก่นของการประเมินค่า ทางโลกประเมินเพื่อเปรียบเทียบและดูหมิ่นบนพื้นฐานของค่านิยมปรุงแต่ง ในขณะที่ทางธรรมประเมินตามคุณสมบัติที่แท้จริงเพื่อการพัฒนาตนให้สมบูรณ์

หลักการและโครงสร้างของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

การนำเสนอแนวคิดและโครงสร้างสำหรับการสื่อสารหรือการเทศน์ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด โดยอ้างอิงจากหลักการที่เป็นสากลและยังคงใช้ได้ดีในปัจจุบัน

องค์ประกอบพื้นฐานที่ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้ฟัง

- การรับรู้, การจดจำ, และการตัดสินใจ
- สมอง และอารมณ์
- ความปรารถนา (ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์)
- ความผูกพัน
- สุขภาพ (กายและจิต)
- สิ่งแวดล้อม

การมีข้อมูลและความเข้าใจในองค์ประกอบเหล่านี้ จะทำให้ผู้พูดสามารถตอบคำถามและสื่อสารกับผู้ฟังได้อย่างครอบคลุม

โครงสร้างการนำเสนอ ๕ สบาย

หลักการนี้เป็นโครงสร้างที่ช่วยให้การสื่อสารเป็นที่ยอมรับและสร้างความสุขแก่ผู้ฟัง ประกอบด้วย

๑. **สบายหู** ใช้ถ้อยคำที่ไพเราะ ไม่ดูหมิ่นดูแคลน หรือแสดงอาการยกตนข่มท่าน เทคนิคระบบเสียงต้องมีความชัดเจน ไม่ดังหรือเบาจนเกินไปจนเป็นอุปสรรคต่อการฟัง

๒. **สบายหัว** นำเสนอเนื้อหาที่ไม่สร้างความขัดแย้งทางความคิด ไม่ตัดสินว่าสิ่งใดถูกหรือผิดอย่างเด็ดขาด เพื่อไม่ให้ผู้ฟังเกิดความเครียดจากการพยายามแบ่งฝ่าย

๓. **สบายตัว** สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เปิดโอกาสให้ผู้ฟังอยู่ในอิริยาบถที่สบาย ไม่ต้องนั่งเกร็ง ซึ่งจะช่วยให้ผู้ฟังเปิดรับเนื้อหาได้ดีขึ้น

๔. **สบายตา** ภาพหรือสื่อประกอบการบรรยาย (เช่น สไลด์) ต้องมีความชัดเจน อ่านง่าย แสงและสีมีความเหมาะสม ไม่รบกวนสายตาของผู้ฟัง

๕. **สบายใจ** ไม่ใช่คำพูดที่กดดัน ส่อเสียด หรือว่าร้ายผู้ใด เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกปลอดภัย และมีความสุขตลอดการรับฟัง

บทสรุป

จิตวิทยาในการเทศน์หรือการสื่อสารสาธารณะนั้น มีหัวใจสำคัญอยู่ที่ความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ และการเลือกใช้กลวิธีที่หลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการนำพาผู้ฟังให้พ้นจากความทุกข์และพบกับความสุข การสื่อสารที่ดีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเจตนาที่บริสุทธิ์ ไม่ใช่เพื่อการดูหมิ่นหรือตัดสินผู้อื่น แต่เพื่อยกกระดับจิตใจและสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกันในสังคม

ธรรมประยุกต์

โดย...พระราชเมธีวชิรดิลก วัดชูจิตธรรมาราม จ.พระนครศรีอยุธยา

หลักการและเป้าหมายของธรรมนาวาวัง

การนำเสนอในครั้งนี้จะกล่าวถึงหลักการและการปฏิบัติของธรรมนาวาวัง ซึ่งเป็นหลักธรรมชุดพระราชทาน เพื่อเป็นแนวทางในการเผยแผ่แก่ภาคประชาชนเป็นหลัก เนื่องจากพระภิกษุมีความรู้พื้นฐานดีอยู่แล้ว

หลักการสำคัญของธรรมนาวาวัง คือ การมุ่งให้ประชาชนได้เรียนรู้เรื่องอริยสัจ ๔ ในเชิงปฏิบัติที่เข้าใจง่าย เพื่อให้เข้าถึงแก่นแท้ของชีวิต สามารถดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความทุกข์ ความบีบคั้นและสภาวะต่าง ๆ ได้อย่างเข้าใจตามความเป็นจริง หากบุคคลยังพยายามหลีกเลี่ยงความจริงเหล่านี้ พระพุทธศาสนาก็จะไม่มีบทบาทสำคัญในชีวิตของเขาเลย

เป้าหมายของธรรมนาวาวัง คือ การสร้างหลักปฏิบัติที่มั่นคงให้เกิดขึ้นในจิตใจของประชาชน เพื่อให้พวกเขาสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองในทุกที่ทุกเวลา ไม่ว่าจะอยู่ที่บ้านหรือที่ทำงาน โดยไม่ต้องแสวงหาสำนักปฏิบัติธรรมอยู่เสมอ เป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งผู้คนสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ทางธรรมผ่านสื่อเทคโนโลยีได้อย่างกว้างขวาง หลักการของธรรมนาวังมุ่งเน้นให้ทุกคน ไม่ว่าจะเป็เพศใด วัยใด หรือศาสนาใด สามารถเข้าใจความจริงของชีวิต ซึ่งประกอบด้วยกายกับใจได้

วิธีการปฏิบัติ ๗ ขั้นตอนของธรรมนาวาวัง

ธรรมนาวาวังมีกระบวนการสอน ๗ ขั้นตอน เพื่อนำไปสู่ภาคปฏิบัติ ดังนี้

๑. การรำลึกถึงพระรัตนตรัย
๒. การทักอาการมณี
๓. การพิจารณาธาตุกรรมฐาน ๔
๔. การพิจารณากาย ๖ ขั้นตอน
๕. การท่องขันธ์ ๕
๖. การแยกจับขันธ์ ๕ และดูการเกิดดับ
๗. การพิจารณาขันธ์ ๕ เข้าสู่หลักอริยสัจ ๔

ขั้นตอนที่ ๑ การรำลึกถึงพระรัตนตรัย ขั้นตอนนี้คือการเจริญพุทธานุสติ ธรรมานุสติ และสังฆานุสติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอนุสติ ๑๐ โดยใช้วิธีการบริกรรมว่า “พุทโธ เม นาโถ” (พระพุทเจ้าเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของข้าพเจ้า) “ธัมโม เม นาโถ” (พระธรรมเป็นที่พึ่งอันประเสริฐของข้าพเจ้า) และ “สังโฆ เม นาโถ” (พระสงฆ์เป็นที่พึ่งอันประเสริฐของข้าพเจ้า) การบริกรรมนี้มีเงื่อนไขว่าต้องให้การระลึกนั้นปรากฏอยู่ ณ ท่ามกลางอก ซึ่งเปรียบได้กับการปฏิบัติสมถกรรมฐานในแนวทางอื่น ๆ เช่น ยุบหนอ-พองหนอ หรือสายพุทโธ ที่มุ่งสร้างอารมณ์กรรมฐานเพื่อรวบรวมจิตใจที่ฟุ้งซ่านให้มาจดจ่ออยู่กับสิ่งเดียว

การปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจะทำให้ชื่อของพระรัตนตรัยหล่อเลี้ยงอยู่ในจิตใจตลอดเวลาจากการทดสอบด้วยตนเองโดยการบริกรรมต่อเนื่อง ๗ วัน ๗ คืน จนประจักษ์ว่ากว่าร้อยละ ๙๐ ของสภาวะจิตในปัจจุบันจะมีชื่อของพระรัตนตรัยปรากฏอยู่เสมอ การปฏิบัตินี้เป็นการยับยั้งความคิดไม่ให้ส่งออกไปภายนอก

เครื่องชี้วัดความสำเร็จ บทบริกรรมจะผูกขึ้นเองในจิตใจโดยปราศจากเจตนาที่จะท่อง และเมื่อมีอารมณ์ต่าง ๆ มากกระทบ จิตจะโน้มกลับมาที่บทบริกรรมโดยอัตโนมัติ เมื่อสภาวะนี้เกิดขึ้นอย่างแนบแน่นกับจิตแล้ว จึงจะเลื่อนขึ้นสู่ขั้นตอนที่ ๒ ได้

ขั้นตอนที่ ๒ การทักอารมณ์ เป็นการประยุกต์ใช้หลักจิตตานุปัสสนา ในสติปัฏฐาน ๔ ซึ่งสอนให้รู้ทันสภาวะจิตที่เกิดขึ้น เช่น จิตมีความโกรธก็ให้รู้ว่ามี ความโกรธ ธรรมนาวังได้ปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้เข้าถึงง่ายขึ้น โดยเฉพาะสำหรับคนรุ่นใหม่ โดยใช้คำว่า “ทัก” แทนคำว่า “ดู”

กระบวนการทักอารมณ์มี ๕ ระดับ (๕ สเต็ป) เช่น เมื่อความโกรธเกิดขึ้น ให้ทักว่า “นี่คือความโกรธ” “ความโกรธเกิดขึ้นกับจิต”, “จิตมีความโกรธ”, “ความโกรธปรุงแต่งจิตเรา”, “จิตกำลังถูกความโกรธปรุงแต่ง” การทักในลักษณะนี้เป็นการดึงสติกลับมาเรียนรู้อารมณ์ของตนเอง ซึ่งแตกต่างจากการกำหนดว่า “โกรธหนอ” ในแนวทางยุบหนอ-พองหนอ แต่มีเป้าหมายเดียวกัน คือการรู้เท่าทันอารมณ์

เหตุผลที่ต้องทักอารมณ์

- เพื่อรู้เท่าทันอารมณ์และไม่ถูกครอบงำ
- เพื่อดึงสติกลับมาและฝึกให้ระลึกอยู่เสมอ
- เพื่อทำให้อารมณ์ต่าง ๆ คลี่คลายลงโดยการเฝ้าดู เห็นกระบวนการเกิด-ดับของอารมณ์นั้น

หลักปฏิบัติในการทักอารมณ์ ๕ ประการ

๑. **อย่าห้าม** ไม่ห้ามอารมณ์ที่เกิดขึ้น ปล่อยให้มันเกิดขึ้นตามธรรมชาติ

๒. **อย่าไปใส่อารมณ์ (อย่าไปต่อ)** ไม่ปรุงแต่งหรือคิดต่อยอดจากอารมณ์นั้น

๓. **ห้ามกดไว้** ไม่กดข่มอารมณ์เอาไว้

๔. **อดทนรอมันไว้** ใช้ขันติธรรมในการเฝ้ารอดูสภาวะของอารมณ์

๕. **ดูมันดับ** ฝ้าสังเกตจนเห็นการคลายและดับไปของอารมณ์นั้น

ขั้นตอนที่ ๓ การพิจารณาธาตุกรรมฐาน ๔ ขั้นตอน คือ การน้อมนำความรู้เรื่องธาตุ ๔ (ดิน น้ำ ลม ไฟ) ที่เคยเรียนในภาคปริยัติมาสู่การปฏิบัติจริง โดยมีความแตกต่างในเป้าหมาย คือ พระภิกษุเรียนเพื่อสอบ แต่ฆราวาสเรียนเพื่อนำไปใช้แก้ไขปัญหาในชีวิตจริง การท่องและพิจารณาธาตุ ๔ อย่างสม่ำเสมอสามารถทำให้จิตสงบลงได้

เครื่องชี้วัดความสำเร็จ บทสวดหรือการระลึกถึงลักษณะของธาตุต่าง ๆ ในร่างกาย เช่น ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง จะผุดขึ้นมาเองในความคิดโดยอัตโนมัติ

ขั้นตอนที่ ๔ การพิจารณากาย ๖ ขั้นตอน ขั้นตอนนี้เป็นการเจริญ มรณานุสติ และ อสุภกรรมฐาน โดยสรุปเป็นแนวทางการพิจารณา ๖ ลำดับ เพื่อให้เห็นความไม่เที่ยงและความ เป็นจริงของร่างกาย

๑. นึกว่าตนเอง หมดลมหายใจ

๒. นึกว่าร่างกาย พองขึ้น (น้ำดันดิน)

๓. นึกว่าร่างกาย แตกสลาย น้ำเหลืองไหลเยิ้ม

๔. นึกว่าน้ำเหลืองละลายลงสู่ดิน

๕. นึกว่าเหลือแต่โครงกระดูก

๖. นึกว่าโครงกระดูก สลายลงสู่ดิน

เครื่องชี้วัดความสำเร็จ การพิจารณาจะผุดขึ้นเองเหนือเจตนา ทำให้เห็นความเป็นจริง ของการเสื่อมสลาย และคลายความยึดมั่นในกายได้

ขั้นตอนที่ ๕ การท่องชั้น ๕ เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบ ของชีวิต คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ โดยการท่องจำให้ขึ้นใจ

ขั้นตอนที่ ๖ การแยกจับชั้น ๕ และดูการเกิดดับ เมื่อมีความเข้าใจในชั้น ๕ แล้ว ขั้นตอนนี้ จะเป็นการฝึกแยกแยะสภาวะที่เกิดขึ้นในปัจจุบันขณะลงสู่ชั้น ๕ ตัวอย่างเช่น เมื่อเกิด ความโกรธ ให้แยกแยะองค์ประกอบดังนี้

รูปชั้น อาการทางกายที่ปรากฏ เช่น ร่างกายร้อน หน้าแดง มือสั่น ใจเต้น

เวทนาชั้น ความรู้สึกไม่สบายใจ ทุกข์ใจที่เกิดขึ้น

สัญญาขั้น การจำได้หมายถึงรู้ถึงเรื่องราวที่เป็นเหตุแห่งความโกรธ

สังขารขั้น ความคิดปรุงแต่งที่ย้ำคิดย้ำทำในเรื่องนั้น

วิญญาณขั้น การรับรู้ต่ออารมณ์และความรู้สึกนั้น ๆ

การปฏิบัตินี้คือการเจริญวิปัสสนา เพื่อให้เห็นการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปของระบบขั้น ๕ ซึ่งเป็นหนทางสู่ความเข้าใจชีวิตอย่างแท้จริง

ขั้นตอนที่ ๗ การพิจารณาขั้น ๗ เข้าสู่หลักอริยสัจ ๔ เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่นำความเข้าใจทั้งหมดเกี่ยวกับขั้น ๕ มาพิจารณาผ่านหลักอริยสัจ ๔ ในเชิงประจักษ์กับชีวิตจริง

ทุกข์สัจ (ความจริงว่าด้วยทุกข์) คือ สภาวะของขั้น ๕ ทั้งหมด ไม่ว่าจะจะเป็นความโกรธ โสภ หลง หรือความผิดหวังเสียใจที่เกิดขึ้น สิ่งแรกที่ต้องทำคือการ กำหนดรู้ (ปริยญา) หรือ ยอมรับว่าสภาวะนั้นคือความจริงที่เกิดขึ้น

สมุทัยสัจ (ความจริงว่าด้วยเหตุแห่งทุกข์) คือ ตัณหาหรือความอยาก

นิโรธสัจ (ความจริงว่าด้วยความดับทุกข์) คือ การดับไปของตัณหา

มรรคสัจ (ความจริงว่าด้วยหนทางดับทุกข์) คือ มรรคมีองค์ ๘ ซึ่งมี สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) เป็นหัวใจสำคัญการที่บุคคลสามารถกำหนดรู้ทุกข์และเห็นกระบวนการของขั้น ๕ ตามความเป็นจริง ถือเป็นกระบวนการสร้างสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้น

ธรรมนาวาวังได้นำหลักธรรมที่ซับซ้อน เช่น ปฏิจจสมุปบาท, ปรีวัฏ ๓ อากาการ ๑๒, โพชฌงค์ ๗, และสติปัฏฐาน ๔ มาอธิบายให้เชื่อมโยงกับการปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างเป็นระบบ

รูปแบบการเผยแพร่และอุดมการณ์ของธรรมนาวาวัง

รูปแบบการเผยแพร่ ของธรรมนาวาวังมีความหลากหลาย ประกอบด้วย

๑. การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือที่นำมาถวายในที่ประชุม
๒. การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (คอร์ส) จัดขึ้นเป็นประจำสำหรับผู้ที่ต้องการแก้ไขปัญหาชีวิตอย่างจริงจัง โดยมีผู้เข้าร่วมหลากหลายกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีการศึกษาสูงและมีฐานะ แต่ประสบปัญหาความทุกข์ทางใจ
๓. การใช้สื่อสังคมออนไลน์: เผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น เพจ "เรือหลวงแห่งธรรม", Facebook Live และ TikTok เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเยาวชนและคนรุ่นใหม่ซึ่งใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องชี้นำชีวิต

อุดมการณ์ของธรรมนาว่าว้าง มีทิศทางที่ชัดเจนดังนี้

๑. สอนให้คนยึดหลักพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในคุณของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ไม่หลงในความมกมาย
๒. สอนให้เข้าใจหลักกรรม เมื่อเข้าใจพระรัตนตรัยแล้ว จะเข้าใจกฎแห่งกรรมที่เกิดขึ้นกับชีวิต ทำให้ไม่พุ่มพวยหรือประทุษร้ายตนเองเมื่อเผชิญกับผลของกรรม
๓. พัฒนาตนเองด้วยหลักอริยสัจ ๔ มุ่งสร้างคนให้เข้าใจกระบวนการของชีวิตผ่านอริยสัจ ๔ อย่างแจ่มชัด
๔. ไม่แสวงหาลาภสักการะ ผู้เผยแผ่ธรรมนาว่าว้างจะต้องไม่นำหลักธรรมซึ่งเป็นธรรมะชุดพระราชทานไปใช้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนโดยเด็ดขาด
๕. สืบทอดพระพุทธศาสนา ผ่านหลักธรรมคำสอนที่บริสุทธิ์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

โดยสรุป

ธรรมนาว่าว้างเป็นหลักธรรมที่สามารถบูรณาการเข้ากับการปฏิบัติในแนวทางอื่น ๆ ได้ เนื่องจากมีหัวใจสำคัญอยู่ที่การทำความเข้าใจระบบชั้น ๕ และนำไปสู่การเจริญปัญญาด้วยอริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นแก่นของการปฏิบัติในพระพุทธศาสนาทุกสำนัก ท้ายที่สุดนี้ พระนักเผยแผ่ไม่เพียงแต่ต้องม้องค์ความรู้ทางทฤษฎีเท่านั้น แต่จำเป็นต้องมีประสบการณ์จากการฝึกฝนปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาและเป็นที่พึ่งให้กับพุทธศาสนิกชนได้อย่างแท้จริง

ปฏิญาณกับการเทศน์
โดย...พระสุธีวชิรปฏิภาณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร
✽.....

บทพระนิพนธ์กฤษณาसनน้องคำฉันท์ ตอนหนึ่ง เป็นที่นิยมอย่างยิ่งในหมู่พระนักเทศน์ พระนักปาฐกถาธรรม และพิธีกรในพิธีบำเพ็ญกุศลศพ พิธีฌาปนกิจ หรือพิธีพระราชทานเพลิงศพ โดยมีเนื้อหาว่า

“พฤษภาสกร อิกกฤษรอันปลดปลง
 โทหนต์เสน่งคง สำคัญหมายในกายมี
 นรชาติวางวาย มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
 สลิตทั่วแต่ชั่วดี ประดับไว้ในโลกา”

บทพระนิพนธ์นี้เป็นตัวอย่างอันยอดเยี่ยมของการใช้ปฏิภาณในการเทศนา โดยมีการอุปมาสาธกที่ลึกซึ้งและกลมกล่อม การจะเข้าใจเนื้อหาว่างอย่างถ่องแท้จำเป็นต้องอาศัยปฏิภาณในการตีความและขยายความ คำศัพท์สำคัญในบทประพันธ์มีความหมายดังนี้

- พฤษภ (พรีต-สพ) หมายถึง วัว
- กาสกร หมายถึง ควาย
- กฤษร หมายถึง ช้าง
- ปลดปลง หมายถึง ตายลง
- โทหนต์เสน่งคง หมายถึง สิ่งที่มีค่าซึ่งยังคงเหลืออยู่หลังความตายของสัตว์ ได้แก่ โท (สอง) ซึ่งในที่นี้หมายถึง ฆาหนึ่งคู่ของช้าง ทนต์ (ฟันหรือกระดูก) และ เสนง (เขา)

เมื่อถอดความโดยรวมแล้ว บทประพันธ์ในบาทแรกสื่อความว่า วัว ควาย และช้าง เมื่อตายลงแล้ว ยังคงเหลืออวัยวะที่มีคุณค่าไว้ เช่น ฆา เขา กระดูก หรือหนัง ซึ่งมนุษย์สามารถนำไปใช้ประโยชน์หรือเป็นเครื่องประดับได้ แต่ในทางกลับกัน บาทที่สองได้เปรียบเทียบกับมนุษย์ (นรชาติ) ซึ่งเมื่อตายลง (วางวาย) ร่างกายและอินทรีย์ทั้งหมดย่อมเสื่อมสลายไปจนหมดสิ้น (มลายสิ้นทั้งอินทรีย์) ไม่เหลือสิ่งใดที่เป็นวัตถุมิคุณค่าคงอยู่ สิ่งเดียวที่จะยังคงอยู่เป็นอนุสรณ์ประดับไว้ในโลกก็คือคุณงามความดีและความชั่วที่ได้กระทำไว้เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น

ดังนั้น สารัตถะสำคัญที่พระธรรมกถึกพึงใช้ปฏิภาณในการขยายความ คือ การชี้ให้เห็นว่าคุณค่าของมนุษย์นั้นแตกต่างจากสัตว์ โดยคุณค่าของมนุษย์ไม่ได้อยู่ที่ทรัพย์สินหรือร่างกาย

แต่คือคุณธรรมความดีที่จะยังคงจารึกไว้ในความทรงจำของผู้อื่นตลอดไป การใช้ปฏิภาณในการตั้งคำถามให้ผู้ฟังได้ขบคิดตาม และการขยายความให้เห็นภาพชัดเจน ถือเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้การเทศนามีความงดงามและเกิดประโยชน์สูงสุด

หลักธรรมเพื่อความสำเร็จ เพียรสามประการ

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (ปุ่น ปุณฺณสิริ) สมเด็จพระสังฆราชพระองค์ที่ ๑๗ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ อดีตเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร ได้ทรงพระนิพนธ์หลักธรรม ๓ ประการเพื่อความสำเร็จในชีวิตไว้ในหนังสือเรื่องเบื้องหลังชีวิต โดยเปรียบเทียบความเพียรเป็นเสมือน เกล็ด หรือสหายของชีวิต ประกอบด้วย **นายเพียรสาม** ดังนี้

นายเพียรดี (บาลี: วีรสุนทโร) คือ มีความเพียรที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ดีงาม ถูกต้อง

นายเพียรทำ (บาลี: วิริยการี) คือ มีความเพียรในการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง

นายเพียรทน (บาลี: วิริคโคโม) คือ มีความเพียรที่มีความอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

หลักธรรมทั้งสามประการนี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเทศน์ได้อย่างมีปฏิภาณ โดยชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จทั้งทางโลกและทางธรรมล้วนต้องอาศัยความเพียรทั้งสามประการนี้เป็นพื้นฐาน เช่น การที่พระภิกษุเดินทางไกลมาเพื่อเข้ารับการอบรมวิชาการเทศนา ย่อมแสดงถึงการมี เพียรดี เมื่อมาถึงแล้วได้ตั้งใจฝึกฝนภาคปฏิบัติ ย่อมเรียกว่ามี เพียรทำ และการที่สามารถอดทนฝึกฝนจนสำเร็จหลักสูตรได้นั้น ย่อมต้องอาศัย เพียรทน การนำเสนอหลักธรรมในลักษณะนี้จะทำให้ผู้ฟังทั้งเด็กและผู้ใหญ่สามารถเข้าใจและนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

ปฏิภาณนักเทศน์ในทัศนะของพระพรหมบัณฑิต อุปมานักมวย ๓ ประเภท

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้เปรียบเทียบปฏิภาณของพระนักเทศน์ไว้กับการชกมวย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. **เชิงชกดี ลีลาสวยด้วยปฏิภาณ** นักเทศน์ประเภทนี้เปรียบเสมือนนักมวยที่มีลีลาและท่วงท่าสวยงาม เหมาะสำหรับพระนักเทศน์รุ่นใหม่ที่อาจจะยังไม่มีพรรษามากนัก แต่มีการเตรียมตัวมาอย่างดี สามารถใช้บทไหว้ครู บอกศักราช (เช่น การสวดบท อิทานิ ตัสสะ) หรือขึ้นอุเทศเทศนาด้วยบาทพระคาถาที่ไพเราะได้อย่างคล่องแคล่ว ซึ่งสามารถสร้างความประทับใจและควบคุมบรรยากาศของผู้ฟังได้ตั้งแต่เริ่มต้น แม้เนื้อหาธรรมะอาจจะยังไม่ลึกซึ้งถึงขั้นธรรมวิจย แต่ก็ถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่แสดงถึงความใส่ใจและความเคารพต่อผู้ฟัง

๒. มีหมัดหนัก รวยสาระด้วยธรรมวิจย นักเทศน์ประเภทนี้เปรียบเสมือนนักมวยที่มีหมัดหนัก สามารถน็อกคู่ต่อสู้ได้ หมายถึงพระนักเทศน์ที่มีความแตกฉานในพระธรรมวินัย สามารถวิเคราะห์ ชี้แจง และสรุปเนื้อหาธรรมะที่ลึกซึ้งซับซ้อนให้ผู้ฟังเข้าใจได้อย่างเป็นขั้นตอน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งสำนักเทศนาวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร เน้นการสร้างพระนักเทศน์ให้มีคุณสมบัติทั้งด้านปฏิภาณและธรรมวิจยควบคู่กันไป

๓. ผสมผสานปฏิภาณและธรรมวิจย นักเทศน์ประเภทนี้เปรียบเสมือนนักมวยอัจฉริยะ ที่มีทั้งลีลาที่สวยงามและหมัดที่หนักหน่วงในคนเดียวกัน คือเป็นผู้ที่สามารถผสมผสานระหว่างลีลาการนำเสนอที่น่าสนใจกับการบรรยายเนื้อหาธรรมะที่ลึกซึ้งได้อย่างลงตัว ทำให้การเทศน์นั้นงดงาม สมบูรณ์ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ฟัง

สำหรับพระนักเทศน์รุ่นใหม่ ควรเริ่มต้นจากการเป็นนักเทศน์ประเภทที่หนึ่ง คือ ฝึกฝนเชิงซกให้ดี มีการเตรียมตัวอย่างสม่ำเสมอ และปฏิบัติตามคำแนะนำของครูบาอาจารย์ ดังคำกล่าวที่ว่า “จบก่อนแล้วค่อยเก่ง อย่าเก่งก่อนจบ” เมื่อมีพื้นฐานที่มั่นคงแล้วจึงค่อยพัฒนายกระดับไปสู่การเป็นนักเทศน์ประเภทที่สองและสามต่อไป

ประเภทของปฏิภาณ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทหลัก

๑. มุตตปฏิภาณ (ตอบไว รวดเร็ว) คือ ความสามารถในการตอบสนองหรือโต้ตอบได้ในทันทีทันใด เปรียบได้กับนักมวยเชิงตี ลีลาสวย ที่มีปฏิภยฉับไว แม้คำตอบนั้นอาจจะยังไม่สมบูรณ์หรือลึกซึ้งที่สุด แต่ก็สามารถแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ดี

๒. ยุตตปฏิภาณ (ตอบถูก ตอบได้ชัด) คือ ความสามารถในการตอบสนองที่ไม่เพียงแต่รวดเร็ว แต่ยังถูกต้อง ชัดเจน และแจ่มแจ้ง สามารถคลายความสงสัยของผู้ฟังได้อย่างสิ้นเชิง เปรียบได้กับนักมวยหมัดหนักที่ออกหมัดได้ตรงเป้าและมีประสิทธิภาพ

การประยุกต์ใช้ปฏิภาณในการเทศน์หัวข้อร่วมสมัย

การอธิบาย อเทวนิยม ในพระพุทธศาสนาในการสื่อสารกับคนรุ่นใหม่ พระนักเทศน์จำเป็นต้องใช้ปฏิภาณเพื่ออธิบายหลักการของพระพุทธศาสนาในฐานะ ศาสนาอเทวนิยม (Atheistic Religion) คือ ศาสนาที่ไม่ได้ยึดถือเทพเจ้าเป็นผู้สร้างหรือผู้ดลบันดาล แต่เชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ โดยต้องใช้ ยุตตปฏิภาณ ในการฟันธงและยืนยันหลักการสำคัญ ๓ ประการ คือ

- พระพุทธศาสนาเชื่อมั่นว่า **มนุษย์มีศักยภาพสูง** สามารถฝึกฝนและพัฒนาตนเองได้

- พระพุทธศาสนาเชื่อมั่นว่า **มนุษย์สามารถฝึกตนให้ประเสริฐได้**
- พระพุทธศาสนาเชื่อมั่นว่า **มนุษย์สามารถจัดการและล่วงพ้นความทุกข์ได้ด้วย ความเพียรพยายามของตนเอง**

การนำเสนอเช่นนี้จะช่วยให้เยาวชนเข้าใจแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาว่าเป็นศาสนาแห่งการลงมือทำ การปฏิบัติ และการพึ่งพาตนเอง มากกว่าการอ่อนนอนหรือยึดติดกับเรื่องเวรกรรมแต่เพียงอย่างเดียว

กรอบการเทศน์เรื่อง การฝึกตนให้เป็นคนประเสริฐ

เพื่อสร้างความเข้าใจที่เป็นระบบ พระนักเทศน์สามารถใช้ปฏิภาณในการวางโครงสร้างเรื่อง การเทศน์เป็น ๕ ประเด็น ดังนี้

๑. ทำไมจึงต้องฝึกตน อ้างอิงพุทธศาสนสุภาษิต อตตาทิ อตตโน นาโถ (ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน) และขยายความถึง ที่พึ่ง ๕ อย่าง ได้แก่ พึ่งตน, พึ่งคน (บุพการี ครูอาจารย์), พึ่งคุณ (คุณพระรัตนตรัย คุณธรรม), พึ่งบุญ, และพึ่งพระ (พระรัตนตรัย)

๒. การฝึกตนคืออะไร อธิบายด้วยหลัก ภาวนา ๔ คือ กายภาวนา (การพัฒนากาย), ศีลภาวนา (การพัฒนาความประพฤติ), จิตตภาวนา (การพัฒนาจิตใจ), และปัญญาภาวนา (การพัฒนาปัญญา)

๓. ถ้าไม่ฝึกตนจะเป็นอย่างไร ยกอุปมาเรื่อง คน ๔ ประเภท (มีตมาสว่างไป, สว่างมามืดไป, สว่างมาสว่างไป, มืดมามีมืดไป) หรือ ดอกไม้ ๔ ชนิด (สวยแต่ไม่หอม, ไม่สวยแต่หอม, ทั้งสวยและหอม, ทั้งไม่สวยและไม่หอม) เพื่อชี้ให้เห็นโทษของการไม่พัฒนาตนเอง

๔. ฝึกตนแล้วจะประเสริฐอย่างไร ชี้ให้เห็นว่าเป้าหมายสูงสุดของการฝึกตนคือการเข้าถึงความจริงอันประเสริฐ หรือ อริยสัจ ๔ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการความทุกข์ในชีวิต และนำไปสู่การมีคุณธรรมต่างๆ เช่น ความอ่อนน้อม ความเคารพ ความเสียสละ และการระงับความโกรธ

๕. แนวทางในการฝึกตนควรทำอย่างไร นำเสนอหลักปฏิบัติที่เข้าใจง่าย เช่น การคิดชอบ ทำชอบ (โยนิโสมนสิการ), ฆราวาสธรรม ๔, อริยมรรคมีองค์ ๘ หรืออาจใช้หลักการจำง่าย ๆ เช่น ดี ๓ คือ กายสุจริต วาจาสุจริต มโนสุจริต, งาม ๔ คือ หลักเบญจกัลยาณี (งาม ๕ ประการ) ซึ่งอาจปรับใช้ในบริบทที่เหมาะสม และ คงที่ ๘ คือ การมีสติรู้เท่าทัน โลกธรรม ๘ (มีลาภ-เสื่อมลาภ, มียศ-เสื่อมยศ, สรรเสริญ-นินทา, สุข-ทุกข์)

ข้อพึงระวังและแนวทางปฏิบัติสำหรับพระนักเทศน์

การเทศน์ในงานศพ ควรหลีกเลี่ยงการอ่านประวัติผู้วายชนม์บนธรรมาสน์อย่างละเอียด เพราะเป็นหน้าที่ของศาสนพิธีกรอยู่แล้ว และอาจทำให้การเทศน์ขาดปฏิภาณได้ พระธรรมกถึก ควรสรุปคุณงามความดีของผู้วายชนม์โดยสังเขปเพียง ๒ - ๓ นาที เพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่หลักธรรม

การเอ่ยชื่อประธานในพิธี ไม่ควรเอ่ยชื่อพระมหาเถระหรือประธานสงฆ์ซ้ำๆ บ่อยครั้งเกินไป (ไม่ควรเกิน ๓ ครั้ง) เพื่อเป็นการถวายเกียรติและไม่ทำให้ท่านรู้สึกว่าคุณคุกคาม ควรใช้ตำแหน่งแทน เช่น ประธานฝ่ายบรรพชิตในลำดับต่อไป

การบริหารเวลา การเทศน์ที่ดีควรมีความยาวที่เหมาะสม โดยทั่วไปไม่ควรเกิน ๔๕ นาที เพื่อให้เกิดความกลมกล่อมและไม่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกเหนื่อยล้าหรือสับสน

หัวใจของการเทศน์ยุคปัจจุบัน

การเทศน์ยุคปัจจุบันควรมีองค์ประกอบ ๔ ประการในสัดส่วนที่สมดุลกัน ได้แก่

๑. **ให้กำลังใจ** เริ่มต้นด้วยการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและให้กำลังใจผู้ฟัง

๒. **สร้างศรัทธา** แสดงธรรมด้วยความน่าเชื่อถือและเป็นแบบอย่างที่ดี

๓. **รักษาศรัทธา** ประพฤติตนให้เหมาะสม ไม่แสดงออกในสิ่งที่ไม่จำเป็นซึ่งอาจบั่นทอนศรัทธาของสาธุชนได้

๔. **ให้ปัญญา** สรุปเนื้อหาให้เกิดปัญญาและความเข้าใจที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตได้

บทสรุป

ปฏิภาณ คือ เครื่องมือสำคัญที่ทำให้การเทศนามีชีวิตชีวา น่าสนใจ และสามารถปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของผู้ฟังและสถานการณ์ได้ การเป็นพระนักเทศน์ที่ดีมิใช่เพียงการท่องจำเนื้อหา มาแสดง แต่คือการใช้ปฏิภาณผสมผสานกับความรู้ในหลักธรรม (ธรรมวิจย) เพื่อสร้างสรรค์ธรรมเทศนาที่กลมกล่อม งดงาม และยังประโยชน์ให้แก่ผู้ฟังได้อย่างแท้จริง การฝึกฝนปฏิภาณ จึงเป็นหน้าที่สำคัญของพระธรรมกถึกทุกรูป เพื่อสืบสานงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ และสร้างคุณูปการต่อสังคมสืบไป

เทคนิคการเทศน์มหาชาติ

โดย...พระเทพวชิรวาที วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

มีคำกล่าวที่เปรียบเปรยถึงของดีประจำถิ่นต่างๆ ไว้ว่า หมูย่างต้องเมืองตรัง, กริดตั้งต้องสระบุรี, บวชชิต้องกล้วยไข่, สายไหมต้องอยุธยา, น้อยหน้าต้องกลางดง, ชาฉุยฟงต้องเชียงราย, แหนมใส่อั่วต้องเมืองน่าน, ลำไยต้องเชียงใหม่ลำพูน, กุ้งจ่อมต้องประโคนชัย บุรีรัมย์, ข้าวหลามต้องนครปฐมกับหนองมน, ส้มโอต้องนครชัยศรี, องุ่นดีต้องสามพราน, อกร่องหวานต้องบ้านแพ้ว, น้ำดอกไม้ต้องบางคล้า, ปลายี่ฮั่วต้องบุญบางมูลนาก พิจิตร, ปลายี่ฮั่วต้องบางบ่อบางพลี, หมี่ต้องโคราช, และทุเรียนต้องระยอง จันทบุรี หรือศรีสะเกษ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเชิงหยอกล้อว่า หากปรารถนาจะเป็นนักเทศน์ผู้มีชื่อเสียง จะต้องมาที่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

งานด้านการเทศน์, การแสดงธรรม หรือการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถือเป็นภารกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นหัวใจและชีวิตของพระพุทธศาสนา ความดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา ขึ้นอยู่กับการเผยแผ่ ดังคำกล่าวที่ว่า

- พระศาสนาอยู่ได้ เพราะอาศัยการเผยแผ่
- พระศาสนาจะอยู่ไม่ได้ ถ้าไร้การเผยแผ่
- พระศาสนาเจริญดี เพราะว่ามี การเผยแผ่
- พระศาสนาจะแย่ ถ้าเผยแผ่ไม่มี
- พระศาสนาจะก้าวหน้า ถ้าช่วยกันพัฒนาการเผยแผ่
- พระศาสนาจะหมดความสำคัญ ถ้าไม่ช่วยกันเผยแผ่
- พระศาสนาของเราจะแย่ ถ้าเห็นว่าเผยแผ่ไม่สำคัญ
- พระศาสนาจะสิ้นสุด ถ้าเราหยุดการเผยแผ่

เหตุที่พระศาสนาจะสิ้นสุดหากหยุดการเผยแผ่ เป็นเพราะชาวโลกจะไม่รู้จักคุณค่าของพระศาสนาและพระสงฆ์ การเผยแผ่โดยสรุปมี ๒ ลักษณะ คือ การเผยแผ่ด้วยการพูด (เช่น การเทศน์, การบรรยาย, การปาฐกถา) และ การเผยแผ่ด้วยการกระทำ (ทำให้ดูเป็นแบบอย่าง, สร้างผลงานเชิงประจักษ์, ปฏิบัติให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้สัมผัส) สิ่งสำคัญสำหรับนักเผยแผ่ คือ ต้องเผยแผ่แต่สิ่งที่ดีงามและสร้างสรรค์ ควรหลีกเลี่ยงการเผยแผ่เรื่องที่ไม่ดี ยิ่งในยุคปัจจุบันที่สื่อต่างๆ มักให้ความสนใจกับข่าวในเชิงลบโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ในขณะที่ข่าวเชิงบวกกลับ

ต้องมีการว่าจ้างเพื่อการประชาสัมพันธ์ ดังนั้น นักเผยแพร่จึงต้องเลือกนำเสนอแต่เรื่องที่สร้างศรัทธา ความศรัทธาคณะนอกร คือหนทางสู่ความพิณาศ และความประมาท คือ ความตาย

นับตั้งแต่ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบรรลุพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ งานหลักของพระองค์ คือ งานเผยแผ่ธรรม หรือที่ในสมัยพุทธกาลเรียกว่า “การประกาศพระมัจจราย” (พุมหัจจราย ปกาเสถ) นอกจากจะทรงแสดงธรรมด้วยพระองค์เองแล้ว ยังทรงส่งพระภิกษุสาวกจาริกไปเพื่อช่วยกันเผยแผ่พระศาสนา ดังพุทธพจน์ที่ว่า “จรถ ภิกขเว จาริกัม พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมพาย” เพื่อเกื้อกูล ส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้คนมีศีลมีธรรม อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

พระพุทธร่องค์ทรงยกย่องนักเผยแพร่และนักเทศน์ไว้อย่างครบถ้วนทั้ง ๔ บริษัท คือ ภิกษุ, ภิกษุณี, อุบาสก และอุบาสิกา ดังนี้ ทรงยกย่อง พระปุนณม้นตานีบุตร เป็นเอตทัคคะในทางพระธรรมกถึก, ทรงยกย่อง พระธรรมทินนาเถรี เป็นเอตทัคคะในทางพระธรรมกถึก, ทรงยกย่อง จิตตคฤหบดี เป็นเอตทัคคะในทางพระธรรมกถึก, ทรงยกย่อง นางชุชชุตตรา เป็นเอตทัคคะในทางพระธรรมกถึก นอกจากนี้ยังทรงยกย่องพระเถระท่านอื่น ๆ เพิ่มเติมอีก ได้แก่ พระมหากัจจายนะ เป็นเอตทัคคะในทางอธิบายความย่อให้พิสดาร, พระโสณกุฎิกัณณะ เป็นเอตทัคคะในทางแสดงธรรมด้วยถ้อยคำอันไพเราะ, พระกุมารกัสสปะ เป็นเอตทัคคะในทางแสดงธรรมอันวิจิตรไพเราะ

เหตุผลการเทศน์ มีปัจจัยสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่

๑. เป็นพุทธรประสงค์ ดังที่กล่าวไปแล้วว่า การเผยแพร่เป็นพุทธรกิจหลักของพระพุทธเจ้า

๒. เป็นพระราชาประสงค์ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน มีพระราชนิพนธ์ให้คณะสงฆ์ดำเนินการใน ๓ เรื่องหลัก คือ ๑) ให้ศึกษาธรรม ๒) ให้ประพฤติธรรม และ ๓) ให้เผยแผ่ธรรม อีกทั้งในพระปฐมบรมราชโองการยังทรงประกาศว่าจะสืบสาน รักษา และต่อยอด สิ่งที่ดิงามของชาติ ซึ่งการเทศน์มหาชาติก็เป็นหนึ่งในมรดกทางวัฒนธรรมที่ต้องสืบสาน รักษา และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป

๓. เป็นความต้องการของพุทธรศาสนิกชน ในบรรดาคำสอนทางพุทธรศาสนา พระสูตรตันตปิฎก หรือพระสูตร เป็นคัมภีร์ที่ถูกนำมาเทศน์เผยแพร่มากที่สุด เพราะมีลักษณะเป็นนิทาน ฟังง่าย ให้ข้อคิด และเหมาะกับอุปนิสัยของผู้ฟังทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คัมภีร์มหาชาติ หรือเวสสันดรชาดก ซึ่งเป็นเรื่องที่ได้รับการเรียกร้องจากผู้ฟังมากที่สุด จนกลายเป็นประเพณีและวัฒนธรรมอันดิงามของชาติไทย

ความนิยมและความยิ่งใหญ่ของคัมภีร์มหาชาติ

คัมภีร์มหาชาติ หรือ เวสสันดรชาดก เป็นที่นิยมเทศน์และฟังกันในทุกภูมิภาค แม้จะมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น ภาคกลาง และภาคใต้ เรียกว่า “เทศน์มหาชาติ” หรือ “เทศน์มหาเวสสันดรชาดก” ภาคเหนือ เรียกว่า “พิธีตั้งธรรม” (ตั้งธรรม) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรียกว่า “บุญผะเหวด” (บุญพระเวส)

คัมภีร์มหาชาติเป็นศูนย์รวมแห่งความนิยมและความยิ่งใหญ่ โดยสามารถสรุปได้เป็น ๔ ธรรม เลิศล้ำ ๙ มหาดังนี้

๔ ธรรม ได้แก่

๑. **ธรรมนิยม** มีวิธีปฏิบัติที่แตกต่างจากการเทศน์เรื่องอื่น ๆ เช่น การประดับศาลาให้เป็นป่าจำลอง, การตั้งราชวัตรฉัตรธง, การมีเครื่องสักการะบูชาอย่างดอกบัว รูป เทียน อย่างละหนึ่งพันดอกตามจำนวนพระคาถา

๒. **ทำนอง** เป็นการเทศน์เรื่องเดียวที่มีทำนองเฉพาะประจำแต่ละกัณฑ์ ทั้ง ๑๓ กัณฑ์ ทำนองถือเป็นชีวิตและจิตวิญญาณของการเทศน์มหาชาติ เป็นการแสดงธรรมที่ผสมผสานอารมณ์และภาษาเพื่อสื่อให้ผู้ฟังรับรู้ถึงความสุข ความโศก หรือความตลกขบขันได้ ทำนองแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ ทำนองหลวง (ทำนองทางราชการ), ทำนองประจำตัว (เอกลักษณ์เฉพาะบุคคล) และทำนองประจำภาค

๓. **ธรรมชาติ** เป็นคัมภีร์ที่พรรณนาถึงธรรมชาติ ป่าเขาลำเนาไพร และสิ่งสาราสัตว์ไว้อย่างพิสดารและมากมายที่สุด โดยเฉพาะในกัณฑ์หิมพานต์, วนประเวศน์, จุลพน, มหาพน และมัทรี

๔. **ธรรมะ** เป็นคัมภีร์ที่เปี่ยมด้วยคติธรรมสอนใจในทุกตอน เหมาะสำหรับคนทุกเพศทุกวัย โดยมีแก่นธรรมที่สำคัญ คือ การสอนถึงความเป็นพ่อ แม่ ลูก สามเณร ภรรยา เพื่อน ศิษย์ ครู ผู้บังคับบัญชา และผู้น้อยที่ดี

เลิศล้ำ ๙ มหา ได้แก่

๑. **มหาชาติ** หมายถึง พระชาติที่ยิ่งใหญ่ หรือการประชุมบารมีครั้งสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ ก่อนจะประสูติเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ

๒. **มหาเชื่อ** พุทธศาสนิกชนมีความเชื่อว่า ผู้ใดได้ฟังเทศน์มหาชาติครบ ๑๓ กัณฑ์ ๑,๐๐๐ พระคาถา ภายในวันเดียว พร้อมทั้งรักษาศีล ๕ และบำเพ็ญทาน จะได้เกิดในศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรย

๓. **มหาชน** เป็นคัมภีร์ที่นิยมนำมาเทศน์มากที่สุดในหมู่พุทธบริษัททุกภูมิภาค ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน

๔. **มหาช่วย** เป็นคัมภีร์ที่ช่วยหล่อหลอมจิตอัธยาศัยของคนไทยให้มีนิสัยอ่อนน้อมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

๕. **มหาชน** (อีกนัยหนึ่ง) เป็นคัมภีร์ที่ฟังได้ทุกระดับชั้น ตั้งแต่ชาววัง ชาววัด จนถึงชาวบ้านและสาธารณชนทั่วไป

๖. **มหากุศล** ช่วยให้ผู้ฟังเกิดความฉลาด เข้าใจในโลกธรรมและสังขารของชีวิต

๗. **มหามงคล** เป็นคัมภีร์ต้นแบบของบุคคลผู้ปฏิบัติมาเพื่อสร้างสันติสุขให้แก่โลก

๘. **มหาปัญญา** ช่วยให้ผู้ฟังและศึกษาเกิดความรอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม

๙. **มหาบารมี** แสดงถึงความวิริยะอุตสาหะในการบำเพ็ญบารมีเพื่อประโยชน์ตนและประโยชน์ส่วนรวม โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน

ทศชาติชาดกและมหาชาติ

ในทศชาติชาดก หรือ พระเจ้า ๑๐ ชาติ (เต-ชะ-สุ-เน-มะ-ภู-จะ-นา-วิ-เว) ๙ ชาติแรก ได้แก่ พระเทมีย์, พระมหาชนก, พระสุวรรณสาม, พระเนมิราช, พระมโหสถ, พระภูริทัต, พระจันทกุมาร, พระนารท และพระวิฑูรย์บัณฑิต ยังไม่ถูกเรียกว่า “มหาชาติ” เนื่องจากเป็นการบำเพ็ญบารมีอย่างยิ่งยวดเพียงประการใดประการหนึ่งโดยเฉพาะ ต่อเมื่อถึงพระชาติที่ ๑๐ คือ พระเวสสันดร ซึ่งบารมีทั้ง ๑๐ ประการ ได้แก่ ทาน, ศีล, เนกขัมมะ, ปัญญา, วิริยะ, ขันติ, สัจจะ, อธิษฐาน, เมตตา และอุเบกขา ได้มาประชุมรวมกันอย่างสมบูรณ์ จึงได้รับการขนานนามว่าเป็น “มหาชาติ” โดยเฉพาะทานบารมีนั้นเป็นการเสียสละอันยิ่งใหญ่ที่เรียกว่า “ปัญญามหาบริจาค” คือ การบริจาคทรัพย์, บุตร, ภรรยา, อวัยวะ และชีวิต

ประวัติความเป็นมาของคัมภีร์มหาชาติ

เวสสันดรชาดกไม่ใช่เพียงนิยายปรัมปรา แต่มีปรากฏในพระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๘ เป็นพระพุทฺพจน์ภาษาบาลี ๑,๐๐๐ พระคาถา บรรพบุรุษไทยทั้งฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักร ได้เห็นความสำคัญ จึงได้มีการแปลเป็นภาษาไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ โปรดเกล้าฯ ให้ประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิตแต่งมหาชาติคำหลวงขึ้นเป็นคำกลอน เมื่อปีชวด จ.ศ. ๘๔๔ (พ.ศ. ๒๐๒๕) และในสมัย พระเจ้าทรงธรรม (พ.ศ. ๒๑๖๓ - ๒๑๗๑) ได้โปรดให้แต่ง “มหาชาติคำหลวง” ขึ้นอีกฉบับหนึ่ง ซึ่งเป็นเลิศด้านไวยากรณ์

และฉันทลักษณ์ พร้อมทั้งมีการประดิษฐ์ลีลาทำนองการอ่านที่ไพเราะจนกลายเป็นแบบฉบับที่เรียกว่า ทำนองหลวง

อานิสงส์และองค์ประกอบของการเทศน์มหาชาติ

สาเหตุที่คนไทยนิยมฟังเทศน์มหาชาติเป็นพิเศษ เพราะเชื่อในอานิสงส์ว่าจะได้เกิดในยุคของพระศรีอริยเมตไตรย ซึ่งเป็นยุคอุดมคติที่มีแต่คนงดงาม, บ้านเมืองอุดมสมบูรณ์, มีความยุติธรรม และผู้คนมีศีลธรรม

การเทศน์มหาชาติจะสมบูรณ์แบบใด ต้องมีองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ

๑. มีคน คือ มีผู้จัดงาน มีพระผู้เทศน์ และมีสาธุชนผู้ฟัง
๒. มีของ คือ มีเครื่องบูชาธรรมและเครื่องประดับตกแต่งสถานที่ให้มีบรรยากาศจำลองป่าหิมพานต์
๓. มีทำนอง คือ มีการแสดงธรรมด้วยทำนองอันไพเราะประจำแต่ละกัณฑ์

คุณสมบัติของนักเทศน์มหาชาติ

นักเทศน์มหาชาติที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษ ๗ ประการ หรือสรุปเป็นหลักจำง่าย ๆ ได้ดังนี้

๑. อักษรระไม่วิบัติ (อักษรวิธีไม่ผิดเพี้ยน)
๒. เสียงชัดแจ่มใส (เสียงดีตลอดกัณฑ์)
๓. จังหวะช่องไฟดี
๔. มีมารยาท (มารยาทพระธรรมกถึก)
๕. ฉลาดให้ข้อคิด (มีสาระธรรม)
๖. วิจิตรทำนอง (ทำนองถูกต้องตามลักษณะกัณฑ์)
๗. คล่องจองสัมผัส

นอกจากนี้ อุปกรณ์สำคัญของการเทศน์ คือ ต้องมีศาสตร์ (ความรู้ลึกซึ้งในเรื่องที่จะเทศน์), ศิลป์ (ศิลปะในการถ่ายทอด) และเสียงที่ทรงพลัง ซึ่งในคัมภีร์มหาชาตินั้นอุดมไปด้วยศาสตร์แขนงต่าง ๆ (ประวัติศาสตร์, อักษรศาสตร์, ภูมิศาสตร์, รัฐศาสตร์ ฯลฯ) และศิลปะหลากหลายแขนง (วรรณศิลป์, กวีนิพนธ์, วิจิตรศิลป์, คีตศิลป์, นาฏศิลป์)

การเทศน์มหาชาติในยุคปัจจุบัน

ในปัจจุบันนิยมเทศน์ในรูปแบบ ประยุกต์ ประหยัด และเกิดประโยชน์ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านเวลา เปรียบเสมือนการจับช้างยัดใส่ขวด คือ ต้องคัดเลือกเอาแต่แก่นสารสำคัญมานำเสนอ แต่หากต้องการรักษารูปแบบดั้งเดิม ก็จะมีเทศน์เรียงกันด้วยทำนองหลวง นอกจากนี้ยังมีรูปแบบมหาชาติทรงเครื่อง ซึ่งมีการแสดงลีเกประกอบเพื่อสร้างความบันเทิงและเข้าถึงสาธุชนได้ง่ายขึ้น

ตัวอย่างทำนองในกัณฑ์ต่าง ๆ

กัณฑ์ทศพร ใช้ทำนองธรรมวัตร มีลีลาสุภาพเรียบง่าย

กัณฑ์หิมพานต์ เสียงจะเริ่มสูงขึ้น แสดงถึงความอัศจรรย์ และเหตุการณ์น่าสะพรึงกลัว เช่น ตอนแผ่นดินไหวเมื่อพระเวสสันดรดำริจะบริจาคอวัยวะ

กัณฑ์ทานกัณฑ์ เป็นชุมทางของทำนองทั้งปวง เพราะมีเสียงของตัวละครหลากหลายวัย ทั้งพระเวสสันดร, พระนางมัทรี, พระเจ้ากรุงสญชัย และพระนางผุสดี

กัณฑ์วนประเวศน์ ทำนองจะสุภาพเรียบร้อย สง่างามตามลีลาของกษัตริย์เสด็จประพาสป่า

กัณฑ์ชูชก ใช้ทำนองพุทธยาตรเหี้ยมกรวด มีลีลากระเด้งกระแฉ่งตามลักษณะของชูชก ผู้แสดงกัณฑ์นี้ในสมัยโบราณมักเป็นพระสูงวัยที่มีศิลปะในการแสดง

กัณฑ์จุลพน ทำนองจะกระชับ แข็งกร้าว ดุดัน สะท้อนลักษณะของพราวนเจตบุตรผู้รักษาประตูป่า

กัณฑ์มหาพน ทำนองจะมีความไพเราะและอีกลีเก มีการแตกทำนองย่อยออกไปมากมาย ที่เรียกว่า แหล่นอก เช่น แหล่นชมป่า, แหล่นชมตลาด เป็นต้น

บทสรุป

การเทศน์มหาชาติเป็นวิชาที่ต้องอาศัยการฝึกฝนและเวลา ผู้ที่สนใจควรศึกษาเนื้อหาและค้นหาว่าเสียงของตนเองเหมาะกับกัณฑ์ใด เพื่อที่จะสามารถแสดงธรรมออกมาได้อย่างน่าฟัง และเป็นประโยชน์สูงสุด คัมภีร์มหาชาตินั้นมีคุณค่าอย่างอเนกอนันต์ ทั้งในด้านการสร้างศรัทธา คุณธรรม ศิลธรรม วัฒนธรรม และสังคม จึงเป็นหน้าที่ของเราทุกคนที่จะต้องช่วยกันสืบสาน และรักษาศิลปะการเทศน์มหาชาติให้คงอยู่คู่พระพุทธศาสนาสืบไป

เทศนาโวหารและสาระจากพระไตรปิฎก โดย...พระพรหมกวี วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร

โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทย

การบริหารจัดการพระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีความพิเศษ คือ การดำเนินงานที่เคียงคู่ไปกับการบริหารราชการแผ่นดิน อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยมี ๒ อาณาจักรควบคู่กัน คือ ราชอาณาจักร และพุทธจักร (หรือศาสนจักร) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่หาได้ยากในประเทศอื่น

๑. ราชอาณาจักร มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข บริหารประเทศผ่านคณะรัฐบาล รัฐสภา และคณะรัฐมนตรีประจำกระทรวงต่างๆ ไต่ระดับลงไปถึงจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

๒. พุทธจักร มีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประมุข บัญชาการคณะสงฆ์ผ่าน มหาเถรสมาคม ซึ่งในมุมมองส่วนตัวแล้ว คำว่า สังฆสภา ที่เคยใช้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ มีความสอดคล้องกับรัฐสภาของฝ่ายราชอาณาจักรมากกว่า ก่อนที่จะถูกเปลี่ยนเป็นมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โครงสร้างการปกครองของพุทธจักรมีการลดหลั่นตามลำดับชั้นเช่นเดียวกับราชอาณาจักร คือ มีเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล โดยมีเจ้าอาวาสเป็นฐานล่างสุดของโครงสร้าง เปรียบเสมือนพีระมิดที่มีพระประมุขอยู่บนยอดสูงสุด

เป้าประสงค์ในการบริหารพุทธจักร

ฝ่ายพุทธจักรยึดถือนโยบายขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นหลักการสำคัญ ภายหลังจากที่พระองค์ตรัสรู้และตัดสินใจพระทัยที่จะประกาศพระศาสนา ได้ทรงวางยุทธศาสตร์หรือแผนแม่บทไว้ ๓ ประการ คือ

๑. **อรรถ** ประโยชน์ของประชาชน
๒. **हित** การเกื้อกูลแก่ประชาชน
๓. **สุข** ความอยู่ดีกินดีของประชาชน

หลักการทั้งสามนี้เป็นเป้าหมายที่พระพุทธองค์ทรงยึดถือตลอดระยะเวลา ๔๕ ปี แห่งการประกาศพระศาสนา ซึ่งผลงานของพระองค์ได้ถูกรวบรวมไว้เป็นพระไตรปิฎก ๔๕ เล่ม (ฉบับ

ภาษาบาลี) หลักการดังกล่าวยังสอดคล้องกับเป้าหมายในการบริหารประเทศของฝ่ายราชอาณาจักร ดังจะเห็นได้จากพระปฐมบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” ซึ่งสะท้อนถึงหลักอรรถะ ทิเตะ และสุชะอย่างชัดเจน

ความอุดมสมบูรณ์และปัญหาของสังคมไทย

ประเทศไทยมีความโชคดีทั้งในด้านภูมิศาสตร์ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำสายสำคัญหล่อเลี้ยงทั่วประเทศ และมีภัยธรรมชาติที่ไม่รุนแรงเมื่อเทียบกับหลายประเทศ ในด้านโภชนาการก็มีความอุดมสมบูรณ์จนอาจนำไปสู่การขาดวินัยในการบริโภค ซึ่งเป็นสาเหตุของโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ พระพุทธองค์ได้ทรงสอนหลักโภชนาเนมัตตัญญูตา คือ ความรู้จักประมาณในการบริโภค และปฏิสังขา โยนิโส ปิณฑปาตัง ปฏิเสวามิ คือ การพิจารณาโดยแยกคายก่อนฉันภัตตาหารเพื่อกำจัดเวทนาเก่า (ความหิว) และป้องกันไม่ให้เวทนาใหม่ (ความเจ็บป่วยจากการบริโภค) เกิดขึ้น

สถานะของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาที่มั่นคงที่สุดในโลกปัจจุบัน มีจำนวนวัดและพระภิกษุสามเณรมากที่สุดในโลก และที่สำคัญมีพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ที่อยู่ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถานะที่มั่นคงกว่าในประเทศเพื่อนบ้าน การรักษาความเข้มแข็งของสถาบันสงฆ์จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

หัวใจของการเทศน์ การสนองพระโอษฐ์พระพุทธเจ้า

การเทศน์ที่แท้จริง คือ การสนองพระโอษฐ์พระพุทธเจ้า หรือการพูดอย่างที่พระพุทธเจ้าพูด โดยยึดหลักการแสดงธรรมของพระองค์ คือ อาทิกถยาณั มชฌกถยาณั ปรีโยสานกถยาณั (งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในที่สุด) ผู้เทศน์ต้องนำเสนอสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงเปิดเผยและแสดงไว้แล้ว โดยอาศัยวิธีการต่างๆ ที่พระองค์ทรงใช้ ได้แก่ **อาจิขติ** (บอก), **เทเสติ** (แสดง), **ปถนเปติ** (บัญญัติ), **ปฏฐเปติ** (ตั้งขึ้น), **วิวัตติ** (เปิดเผย), **วิภขติ** (จำแนก), **อุตตานิกโรติ** (ทำให้เข้าใจง่าย)

ดังนั้น ผู้เทศน์ต้องระมัดระวังไม่ให้อธิบายธรรมะตามความเห็นส่วนตัวจนเกินไป เพราะอาจนำไปสู่การเกิดสังฆธรรมปฏิรูป หรือคำสอนที่ปลอมปนได้

วิกฤตการณ์ในสังฆมณฑลและอินทริยสังวรศีล

ความเสื่อมของพระศาสนาอาจเกิดขึ้นได้จากสาเหตุหลัก ๔ ประการ (จตุสดมภ์) คือ ศาสน-
ธรรมศาสนบุคคล ศาสนวัตถุ และศาสนพิธี โดยสาเหตุที่น่าเป็นห่วงที่สุด คือ ศาสนบุคคล ซึ่งส่วนใหญ่
ยังเป็นปุถุชนที่อาจตกอยู่ใต้อำนาจกิเลสได้ง่าย วิกฤตการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังฆมณฑล
โดยเฉพาะในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ ล้วนมีสาเหตุมาจากการที่ศาสนบุคคลหย่อนยานในการรักษาศีล
เพียงข้อเดียว คือ อินทริยสังวรศีล การสำรวมอินทริยทั้ง ๖ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ
ซึ่งเป็นช่องทางที่กิเลสจะเข้ามาครอบงำ หากขาดการสำรวมอินทริยแล้ว ก็ย่อมตกเป็นเหยื่อ
ของสังคัมและสร้างความเสื่อมเสียให้แก่ส่วนรวมได้ ศีลข้อนี้จึงเปรียบเสมือนภูมิคุ้มกันที่ดีที่สุด
สำหรับศาสนบุคคล

ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ ศีล และสิกขาบท

คนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าข้อห้าม ๕ ประการ (ปาณาติปาตา เวรมณี เป็นต้น) คือ ศีล แต่
ในความเป็นจริงแล้ว ข้อห้ามเหล่านี้ คือ สิกขาบท ซึ่งเป็นกฎข้อบังคับที่มนุษยชาติทั่วโลกยอมรับ
ร่วมกันว่าเป็นความผิดร้ายแรง ส่วนคำว่า “ศีล” ในทางพระพุทธศาสนาหมายถึงปกติ คือ การ
ควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจาให้อยู่ในภาวะปกติ ไม่ผิดแปลกไปจากธรรมชาติที่ควรจะ
เป็น สัมมาวาจา การใช้วาจาอย่างถูกต้อง สัมมากรรมันตะ การมีพฤติกรรมทางกายที่ถูกต้อง
สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพอย่างถูกต้อง ทั้งสามข้อนี้ในอริยมรรคมีองค์ ๘ จัดเป็นหมวดศีล ดังนั้น
ศีลจึงเป็นสภาวะที่เกิดจากการควบคุมตนเอง ไม่ใช่สิ่งที่สามารถขอกันหรือให้กันได้ การที่พระ
ให้ศีลในพิธีกรรมต่างๆ จึงเป็นเพียงการทบทวนและเตือนสติให้แก่ญาติโยมเท่านั้น

อานิสงส์ของศีลที่แท้จริง สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ดังนี้

๑. สีเลน สุขติ ยนติ ผู้มีศีลย่อมไม่ต้องติดคุกตะรางซึ่งเป็นทุกข์ภูมิ แต่มีอิสรภาพเสรี
ซึ่งเป็นสุขคติภูมิ
๒. สีเลน โภคสมปทา ผู้มีศีลย่อมไม่อวดอยาก เพราะสามารถประกอบอาชีพสุจริตเลี้ยงตนได้
๓. สีเลน นิพพุติ ยนติ ผู้มีศีลย่อมมีความสุขสบายใจ ซึ่งเป็นความหมายของนิพพานในระดับ
พื้นฐาน

การปฏิบัติสมถะและวิปัสสนาตามแนวทางอานาปานสติ

การปฏิบัติสมถะและวิปัสสนาควรดำเนินไปอย่างต่อเนื่องกัน โดยอาศัยอานาปานสติ ซึ่งเป็นกรรมฐานที่พระพุทธองค์ทรงยกย่องว่าทำให้พระองค์ตรัสรู้ เป็นหลักในการปฏิบัติ มีทั้งหมด ๑๐ ขั้นตอน แบ่งเป็นสมถะ ๕ ขั้นตอน และวิปัสสนา ๕ ขั้นตอน ดังนี้

สมถภาวนา (๕ ขั้นตอนแรก)

๑. กำหนดลมหายใจเข้า-ออก รู้ว่ากำลังหายใจเข้าและหายใจออก
๒. กำหนดลมหายใจสั้น-ยาว รู้ว่าลมหายใจขณะนั้นสั้นหรือยาว
๓. กำหนดลมหายใจหายาบ-ละเอียด รู้ว่าลมหายใจหายาบหรือละเอียด
๔. กำหนดการเกิด-ดับของลมหายใจ เห็นการเกิดขึ้นและดับไปของลมหายใจแต่ละขณะ
๕. กำหนดรูป-นาม รู้ว่าลมหายใจเป็นรูป และจิตที่กำหนดรู้เป็นนาม

การปฏิบัติ ๕ ขั้นตอนนี้จะทำให้เกิดสมาธิที่เรียกว่า **อานันตริกสมาธิ** ซึ่งเป็นสมาธิที่ต่อเนื่องจากสมถะไปสู่วิปัสสนา

วิปัสสนาภาวนา (๕ ขั้นตอนหลัง)

๑. อนิจจานุปัสสี เห็นความไม่เที่ยงของรูปนาม (ลมหายใจและจิต)
๒. อนัตตานุปัสสี เห็นความเป็นอนัตตา คือ ไม่สามารถบังคับบัญชาได้ ไม่มีตัวตนที่แท้จริง
๓. วิราคานุปัสสี เกิดความคลายกำหนด ความเบื่อหน่าย (นิพพิทา) ในขั้นนี้ ๕
๔. นิโรธานุปัสสี เห็นความดับแห่งทุกข์ คือการดับความยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นตัวเรา-ของเรา
๕. ปฏินิสสัคคานุปัสสี สลัดคืนทุกสิ่งสู่ธรรมชาติ ไม่ยึดถือสิ่งใดๆ อีกต่อไป

เมื่อปฏิบัติจนถึงขั้นตอนนี้ ย่อมบรรลุถึงที่สุดแห่งทุกข์ได้ตามเป้าหมายของการบวชในพระพุทธศาสนา ดังที่กล่าวว่า สัพเพ ธมมา นาลิ อภินเวสยา (ธรรมทั้งหลายทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น)

บรรยายพิเศษ

พิธีปัจฉิมนิเทศโครงการอบรมหลักสูตรวิชาการเทศนา รุ่นที่ ๓๐

โดย...พระพรหมบัณฑิต วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

งานเผยแผ่พระพุทธศาสนานับเป็นภารกิจสำคัญของคณะสงฆ์ หากพระสงฆ์ไม่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือไม่สั่งสอนธรรมะ ก็ย่อมเท่ากับว่าขาดความรับผิดชอบต่อพันธกรณีที่มีต่ออุบาสกอุบาสิกา กล่าวคือ เมื่อได้รับการอุปถัมภ์แล้วมิได้ตอบแทนสังคัม สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “สาคารา อนาคารา จ อุโภ อนุโณณณนิสฺสิตา” ซึ่งหมายความว่า คฤหัสถ์และบรรพชิตทั้งสองฝ่ายต่างต้องพึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน คฤหัสถ์อุปถัมภ์บรรพชิตด้วยอามิสทาน คือ การถวายจตุปัจจัยไทยธรรม ในขณะที่เดียวกัน บรรพชิตก็ตอบแทนคฤหัสถ์ด้วยธรรมทาน คือ การให้ธรรมะ การเทศนาสั่งสอน หากทั้งสองฝ่ายต่างเกื้อกูลกันเช่นนี้ ก็จะนำไปสู่ความเกษมจากโยคะ คือ หวังแห่งทุกข์ได้

ในฝ่ายของคฤหัสถ์นั้น รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอบรมพระนักเทศน์ ณ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร จึงได้ตั้งงบประมาณอุปถัมภ์ผ่านทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และท่านทั้งหลายที่ตั้งใจเข้ารับการอบรมในหลักสูตรนี้ก็ถือว่ามีความสำนึกในการที่จะตอบแทนสังคัม นับเป็นเรื่องที่น่าอนุโมทนาในกุศลเจตนาของทั้งสองฝ่าย คือ ฝ่ายผู้อุปถัมภ์ อันได้แก่ภาครัฐ และฝ่ายผู้รับการอุปถัมภ์ที่ตอบแทนด้วยการเข้าศึกษาในหลักสูตรนี้จนสำเร็จการศึกษา

หลักสูตรนี้เป็นที่รู้จักกันในนาม “เทศนาสาธิตาป้อนเหยื่อ” อันที่จริงแล้ว คำว่า “สาธิตาป้อนเหยื่อ” เป็นคำที่เรียกขานกันมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ โดยเจ้าอาวาสรูปที่ ๓ ของวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร คือ เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (จี่) ซึ่งท่านเป็นพระนักเทศน์ผู้ได้รับสมัญญาวามีลีลาการเทศน์แบบ “สาธิตาป้อนเหยื่อ” ท่านเป็นคู่เทศน์กับสมเด็จพระพุทธมาจารย์ (โต พรหมรังสี) ตั้งแต่ครั้งยังเป็นมหาโตและมหาจี่ และต่อมาก็ได้ดำรงสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระราชาคณะในลำดับใกล้เคียงกัน ท่านดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๓๗๕ และได้วางรากฐานการเทศนาแบบสาธิตาป้อนเหยื่อไว้นับแต่นั้นเป็นต้นมาจวบจนปัจจุบัน ซึ่งสำนักเทศน์แห่งนี้ได้สืบสานรักษาประเพณีการแสดงธรรมลักษณะนี้ต่อเนื่องมาเกือบ ๒๐๐ ปี

ในยุคปัจจุบัน เราได้จัดอบรมหลักสูตรวิชาการเทศนามาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ในสมัยที่พระครูพิศาลธรรมโกศล (แพรเยื่อไม้) ผู้ประพันธ์หนังสือชุด “หลวงตา” ซึ่งได้รับการนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์เรื่อง “หลวงตา” ภาค ๑ และ ภาค ๒ โดยมีนักแสดงชั้นครูอย่าง “ลื้อต็อก” รับบทเป็นหลวงตา และได้รับรางวัลตุ๊กตาทองจากบทบาทดังกล่าว อาตมภาพจำได้ว่าในสมัยนั้นพระครูพิศาลธรรมโกศล เคยปรารภว่า เมื่อมีผู้มาขออนุญาตนำเรื่องไปสร้างภาพยนตร์ ท่านรู้สึกไม่แน่ใจว่าการอนุญาตไปนั้นเป็นการตัดสินใจที่ถูกต้องหรือไม่ ด้วยเกรงว่าภาพลักษณ์ของ “หลวงตา” จะกลายเป็น “ลื้อต็อก” ซึ่งเป็นนักแสดงตลก อาจทำให้สาระของเรื่องขาดหายไป แต่หาก “ลื้อต็อก” สามารถแสดงบทบาทเป็น “หลวงตา” ได้อย่างสมจริง ก็จะเป็นผลดี ซึ่งผลปรากฏว่าลื้อต็อกสามารถสวมบทบาทหลวงตาได้อย่างแนบเนียนจนได้รับรางวัลอันทรงเกียรติ เรื่องนี้จึงขอยกเป็นประจักษ์พยานในที่ประชุมนี้ว่า ประธานองค์การเผยแผ่ผู้ริเริ่มจัดอบรมพระนักเทศน์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหารรุ่นแรก คือ พระครูพิศาลธรรมโกศล หรือ “แพรเยื่อไม้” นั้นเอง และเราได้จัดการอบรมต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้ลีลา “สาธิตาป้อนเหยื่อ” ที่สืบทอดมาจากบูรพาจารย์ยังคงอยู่และส่งต่อไปยังท่านทั้งหลาย

คำว่า “สาธิตาป้อนเหยื่อ” มิใช่คำที่สำนึกนี้คิดขึ้นเอง แต่เป็นคำที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เพื่อบรรยายถึงคุณภาพการเทศน์ของพระสารีบุตร หากท่านได้ศึกษา สาริปุตตสูตร ในพระไตรปิฎก จะพบว่าพระสารีบุตรเทศน์ได้ไพเราะจับใจ ทำให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจได้โดยง่าย ในวันหนึ่งเมื่อพระสารีบุตรแสดงธรรมจบลง พระวังคีสะได้กล่าวชื่นชมอนุโมทนาว่า ท่านเทศน์ได้อย่างแจ่มแจ้ง (ปฏิภาติ) ทำให้ผู้ฟังซาบซึ้งในรสพระธรรม และได้รจนาบทกวีเป็นภาษาบาลีเพื่อสรรเสริญไว้ว่า

“สารีปุตุโต มหาปถุโย, ธมฺมํ เทเสติ ภิกฺขุณฺ” (พระสารีบุตรผู้มีปัญญามาก แสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย)

“สงฺขิตฺเตนปิ เทเสติ, วิตถาเรนปิ ภาสติ” (ท่านแสดงธรรมโดยย่อก็ได้ โดยพิสดารก็ได้)

“สาธิตา วีย นิโคโฆโส ปฏิภาณมฺหิรียิ” (เสียงเทศน์ของท่านไพเราะประดุจเสียงนกสาริกา และปฏิภาณหลังไหลออกมาไม่ขาดสาย)

คำว่า “สาธิตาป้อนเหยื่อ” จึงมีนัยเปรียบเทียบว่า แม่นกที่คาบเหยื่อมาป้อนลูกนกย่อมต้องพิจารณาขนาดปากของลูกนกและเตรียมอาหารให้พอเหมาะฉันทใด พระสารีบุตรเมื่อจะแสดงธรรมแก่ผู้ใด ก็จะพิจารณาระดับสติปัญญาของผู้ฟังเป็นสำคัญ หากผู้ฟังมีสติปัญญามาก ก็จะเทศน์โดยสังเขป หากมีสติปัญญาน้อย ก็จะขยายความให้พิสดาร โดยยึดความเหมาะสมกับผู้ฟังเป็นเกณฑ์

ในยุคปัจจุบัน ได้ขยายความการเทศนาแบบพระสารีบุตรและสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (จี่) ออกมาเป็นขั้นตอนเพื่อให้ง่ายต่อการปฏิบัติ โดยมีการจัดอบรมทั้งในหลักสูตรของวัดประยุรวงศาวาสวรวิหารและหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการเทศนา (ป.ทศ.) ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งหลักสูตรของเรามีแก่นสำคัญ ๕ ประการ อาตมภาพได้รจนาเป็นบทร้อยกรองไว้ ถือเป็นนวัตกรรมที่ปรับให้เข้ากับยุคสมัย ดังนี้

“เทศนาลีลาไม่น่าเบื่อ
 สาลิกาป้อนเหยื่อทำ ๕ อย่าง
 ผู้ฟังคือจุดเด่นเป็นศูนย์กลาง
 ยึดแนวทางพุทธเทศนา
 แทรกนิทานสาธกยกภาษิต
 แฉมวิจิตรอลังการด้านภาษา
 ให้ข้อคิดธรรมะอุปมา
 ลีลาสาลิกาป้อนเหยื่อเพื่อปวงชน”

รายละเอียดของหลัก ๕ ประการนี้ ก่อให้เกิดคุณสมบัติ ๔ ประการในตัวนักเทศน์ หรือที่เรียกว่า “๔ ส” ดังนี้

๑. สันทัสสนา - เทศน์ได้ชัดเจนแจ่มแจ้ง ทำให้ผู้ฟังเข้าใจประเด็นหนึ่งได้เห็นด้วยตาตนเอง
 ๒. สมาทปนา - จูงใจให้ผู้ฟังเกิดศรัทธา และน้อมนำธรรมะไปปฏิบัติ
 ๓. สมุตเตชนา - ปลูกเร้าให้ผู้ฟังเกิดความกลัวกลัวอาภาย เห็นว่าธรรมะไม่ใช่เรื่องยากเกินไป สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
 ๔. สัมปหังสนา - สร้างความบันเทิงในธรรม ผู้ฟังรู้สึกสำราญ ไม่เบื่อหน่าย
- คุณสมบัติทั้ง ๔ ประการนี้ จะก่อให้เกิดผลลัพธ์ ๓ ประการในการเทศน์ ได้แก่
๑. ให้ปัญญา - ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า “สุสสุส ลภเต ปญญ” (ผู้ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา) นักเทศน์ต้องทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้และความฉลาดเพิ่มขึ้น
 ๒. ให้ศรัทธา - สร้างศรัทธาทั้งในธรรมะและในตัวผู้เทศน์ เพื่อให้ผู้ฟังน้อมนำไปสู่การปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคม
 ๓. ให้เกิดอารมณ์ (ร่วม) - สร้างความเบิกบานบันเทิงใจ ทำให้ผู้ฟังมีเจตคติที่ดีและปรารถนาจะฟังธรรมอีกในโอกาสต่อไป

ผู้ที่ผ่านหลักสูตรนี้ย่อมมีคุณสมบัติ “๔ ส” ครบถ้วน และสามารถแสดงอนุสาสนี-
ปาฏิหาริย์ คือ การแสดงธรรมได้เป็นอัศจรรย์ สังคมไทยในปัจจุบันไม่ได้ขาดแคลนอิทธิปาฏิหาริย์
แต่ขาดแคลนพระผู้ทำหน้าที่อนุสาสนีปาฏิหาริย์ คือ การสอนให้คนเกิดปัญญา ศรัทธา และ
มีอารมณ์ซาบซึ้งในธรรม สำนักเทศน์วัดประยุรวงศาวาสวรวิหารได้อาสาทำหน้าที่นี้มาตั้งแต่ปี
พ.ศ. ๒๕๒๑ จนถึงปัจจุบันนับเป็นรุ่นที่ ๓๐ แล้ว และยังมีผลไปยังหลักสูตร ป.ทศ.
ในสถานที่ต่างๆ ซึ่งนับเป็นภารกิจที่ต้องอาศัยใจรักและความต่อเนื่อง จึงขอชื่นชมองค์การเผยแผ่
วัดประยุรวงศาวาสวรวิหารที่รับไม้ต่อกันมาตั้งแต่พระครูพิศาลธรรมโกศล และส่งต่อไปยัง
ท่านเจ้าคุณพระเทพปฏิภาณกวีและทีมงานในปัจจุบัน

วันนี้ที่ทุกท่านสำเร็จการศึกษาและได้รับประกาศนียบัตร ทำให้นึกถึงพุทธศาสนสุภาษิต
ที่ว่า “วายเมถว บุริโส ยาว อตถสส นินฺนปทา” เกิดเป็นคนควรพยายามร่ำไปจนกว่าจะประสบ
ความสำเร็จ และ “นิปลนฺนโสภิโน อตถา ขนฺตยา ภิชฺชโย น วิชฺชติ” ประโยชน์จะงดงามเมื่อทำ
สำเร็จ และความสำเร็จนั้นจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความอดทน ความสำเร็จของทุกท่านในวันนี้
มาจาก ขันติธรรม และขอให้รักษาคุณธรรมข้อนี้ไว้ในการทำหน้าที่นักเทศน์ต่อไป

อุปฌาย์ของอาตมภาพ คือ เจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธโร)
วัดสามพระยา เคยให้โอวาทไว้ว่า “เหนื่อยแล้วก็เหนื่อยหาย เพราะเครื่องหมายแห่งความดี
ยังมีอยู่” แม้จะเหนื่อยยากในการเทศนาสั่งสอน แต่ผลที่เกิดขึ้นในจิตใจของผู้ฟังนั้นย่อมเป็นสิ่ง
ที่คุ้มค่า เราได้ส่งมอบประทีปแห่งธรรมให้ท่าน และหวังว่าท่านจะนำไปจุดต่อเพื่อสร้างแสงสว่าง
ไปทั่วประเทศ

สิ่งสำคัญที่ท่านได้รับไปจากหลักสูตรนี้คือ “ทักษะ” ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงความรู้ แต่เป็นความ
ชำนาญที่จะติดตัวไปตลอดชีวิต หากแต่ทักษะนี้จะเลือนหายไปหากไม่มีการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ
ในภาษาบาลี คำว่า “ทักษะ” มีความหมายลึกซึ้งกว่าคำว่า “skill” ในภาษาอังกฤษ ดังพุทธ-
ศาสนสุภาษิตที่ตรัสไว้ในชาดกเรื่องหนึ่งว่า “ทกฺเขยฺย เอกปทํ ตาต อเนกตถปทนิสฺสิติ” ซึ่ง
พระโพธิสัตว์ได้ตอบคำถามของบุตรว่า “ทักษะ” คือเหตุเพียงหนึ่งเดียวที่สามารถสร้างประโยชน์
ได้หลายอย่างตลอดชีวิต

อย่างไรก็ตาม ทักษะที่จะเป็นประโยชน์และคุ้มครองชีวิตได้นั้นต้องประกอบด้วยศีลและขันติ
ตามคำอธิบายของพระอรรถกถาจารย์ คำว่า “ทักษะ” หมายถึงความเพียรที่ประกอบด้วยปัญญา
(ญาณสัมปยุตตวิริยะ) มิใช่เพียงการทำซ้ำๆ จนชำนาญเท่านั้น แต่ต้องมีความสามารถในการ
ตีความพุทธภาษิตและนำเสนอคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้อง เมื่อท่านมีปัญหา มีศีล

และมีขันติ ก็จะสามารถทำหน้าที่เป็นผู้ให้ปัญญา ศรัทธา และอารมณ์แก่ผู้ฟังได้อย่างสมบูรณ์ ตามหลักสูตรสาธิตาป้อนเหยื่อ

ความสำเร็จในวันนี้เกิดขึ้นได้จากความร่วมมือของทุกฝ่าย ดังบทกวีของ อังคาร กัลยาณพงศ์ ที่ว่า

“โลกนี้มีอยู่ด้วย มณี เตียวนา
 ทรายและสิ่งอื่นมี ส่วนสร้าง
 ปวงธาตุต่ำกลางดี ดุลยภาพ
 ภาคจักรวาลมีร้าง เพราะน้ำ แรงไหน”

ในโอกาสปัจฉิมนิเทศนี้ ขอขอบคุณบูรพาจารย์ทุกท่านที่ได้วางรากฐานมาตั้งแต่สมัย พระสารีบุตร สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (จี) จนถึงคณาจารย์ในปัจจุบัน ขอขอบคุณฝ่ายผู้อุปถัมภ์ ทั้งภาครัฐและพุทธศาสนิกชนทุกท่าน การมอบประกาศนียบัตรในวันนี้เปรียบเสมือนพิธี “ปลุกเสก” เพื่อเปลี่ยนสถานะของท่านให้เป็นนักเทศน์โดยสมบูรณ์ นับจากนี้ไป ท่าน คือนักเทศน์เต็มตัวแห่งสำนักสาธิตาป้อนเหยื่อ.

โครงการออกติดตามและประเมินผล
ของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

โครงการออกติดตามและประเมินผล
ของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

๑. หลักการและเหตุผล

ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีภารกิจสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานการดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาจิตใจและปัญญาให้แก่ประชาชนทั่วประเทศ การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับพื้นที่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกลไกที่จะทำให้ทราบถึงสภาพปัญหา อุปสรรค และผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ด้วยเหตุนี้ ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงได้จัดทำโครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งใน และต่างประเทศ

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่

๒.๒ เพื่อรวบรวมข้อมูล ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๒.๓ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒.๔ เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาระหว่างพระสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่

๒.๕ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการติดตามและประเมินผลมาพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๓. พื้นที่ลงติดตาม

๓.๑ หนกลาง จังหวัดราชบุรี กาญจนบุรี และเพชรบุรี

๓.๒ หนเหนือ จังหวัดน่าน และแม่ฮ่องสอน

๓.๓ หนตะวันออก จังหวัดขอนแก่น อุบลราชธานี อำนาจเจริญ มุกดาหาร และนครพนม

๓.๔ หนใต้ จังหวัดสงขลา ระนอง และชุมพร

๔. ระยะเวลาดำเนินการ

ระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ - ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘

๕. ผลการดำเนินงาน

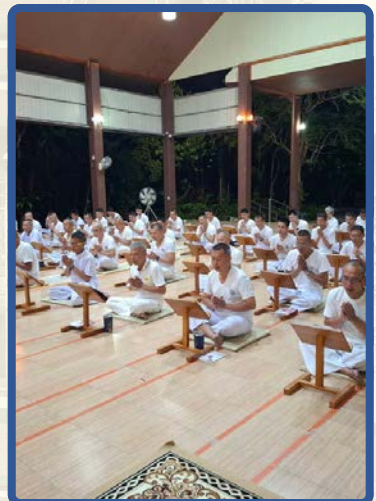

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดป่าันทบุรีญาณสังวราราม อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดน่าน แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต)
ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : ดำเนินงานโดยยึดหลัก “อุดมการณ์ต้องมั่นคง วิธีการต้องผันแปร” ขับเคลื่อนการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบ ผ่านการจัดโครงการ “บวชได้ บวชดี บวชฟรี” ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดน่าน โดยกำหนดแนวทาง ขั้นตอน และคู่มือการปฏิบัติที่ชัดเจน บูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการเผยแผ่อย่างต่อเนื่อง และประชาสัมพันธ์กิจกรรมการปฏิบัติธรรมผ่านช่องทางที่เหมาะสมต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดป่าค้อวัง (วังวิโมกข์) อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดน่าน แห่งที่ ๙

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมที่มีความพร้อม สงบ ร่มเย็น จัดกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีการกำหนดระเบียบและแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน พร้อมหลักสูตรการอบรมตามเทศกาลและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยมีพระวิปัสสนาจารย์ที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมพระวิปัสสนาจารย์ และมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านช่องทางที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดโคกสมาณคุณ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสงขลา แห่งที่ ๔

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๒๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมระยะสั้น ๓ วัน ๒ คืน และโครงการนำเยาวชนเข้าวัดในวันอาทิตย์ มีแนวทางการปฏิบัติแบบบริการ “ยุบหนอ-พองหนอ” บูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน พร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

ปัญหาและอุปสรรค : ปัจจุบันสถานที่พักไม่เพียงพอและไม่เอื้อต่อการพักค้างคืน ทำให้ไม่สามารถรองรับการเข้าปฏิบัติธรรมแบบพักแรมได้

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดชัยชนะสงคราม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสงขลา แห่งที่ ๑๐

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๒๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม ดำเนินการตามแนวการปฏิบัติธรรมแบบบริการ “สัมมา – อรหัง” จัดหลักสูตรการอบรม ระยะสั้น ครั้งละ ๓ – ๕ วัน ตามเทศกาลและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา บูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายทุกภาคส่วน ทั้งในและต่างประเทศ เช่น ประเทศมาเลเซีย และสามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชนโดยรอบซึ่งมีความหลากหลายทางศาสนาได้อย่างสันติสุข

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดโคกเปี้ยว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสงขลา แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต)

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๒๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : มีการกำหนดหลักสูตรการปฏิบัติธรรมระยะสั้น ๓ วัน ๒ คืน จัดกิจกรรมตามเทศกาลและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นแนวทางการปฏิบัติธรรมแบบบริการ “พุท - โธ” และหลักสติปัญญา ๔ มีเครือข่ายความร่วมมือที่หลากหลาย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน พร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านช่องทางออนไลน์อย่างต่อเนื่อง

ปัญหาและอุปสรรค : การบริหารจัดการงบประมาณยังมีข้อจำกัด

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดโคกนาว อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสงขลา แห่งที่ ๒๔

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๒๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่ดำเนินการตามแนวทางการปฏิบัติแบบบริกรรม
“พุท-โธ” และ “ยุบหนอ - พองหนอ” โดยกำหนดหลักสูตรการปฏิบัติธรรมทั้งแบบ
เช้า-เย็น และแบบพักค้างคืน ระยะเวลา ๓ วัน ๒ คืน และ ๔ วัน ๓ คืน จัดกิจกรรมตาม
เทศกาลและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งบูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายทุก
ภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

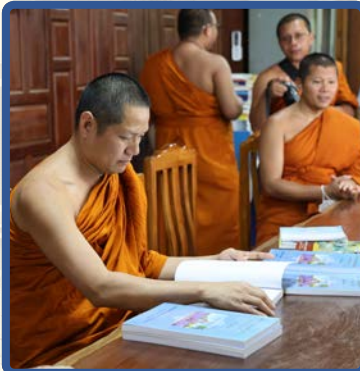
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดมัทตมังคราราม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสงขลา แห่งที่ ๒๐

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๒๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม มีคู่มือการอบรม วิปัสสนากรรมฐานที่ชัดเจน โดยยึดหลักการปฏิบัติตามสติปัฏฐาน ๔ มีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและมีศานตทายาทที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทดแทนกันได้ สามารถจัดการปฏิบัติ ธรรมเป็นประจำทุกวัน โดยบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน พร้อมทั้งมีกำหนดการปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนเพื่อประชาสัมพันธ์แก่พุทธศาสนิกชน ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดไชยชุมพลชนะสงคราม อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี แห่งที่ ๑๓

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่มีคู่มือการสวดมนต์และการเจริญภาวนาที่ชัดเจน
พร้อมหลักสูตรการปฏิบัติธรรมเป็นระบบ ดำเนินกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายทุกภาคส่วน
ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง
และมีความพร้อมด้านสถานที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติธรรม

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดเทวสังฆาราม (พระอารามหลวง) อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี แห่งที่ ๑๗
ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่ดำเนินการตามแนวทางของสถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา ๒๖๔ วัดเทวสังฆาราม มีหลักสูตร กำหนดการ และแนวทางการปฏิบัติธรรมที่ชัดเจน จัดโครงการปฏิบัติธรรม “ศุภร์ถึงธรรม สุขถึงใจ” พร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่อย่างต่อเนื่อง มีพระวิปัสสนาจารย์เพียงพอ และบูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านเพจ FACEBOOK : สำนักปฏิบัติธรรมแห่งที่ ๑๗ วัดเทวสังฆาราม อย่างสม่ำเสมอ

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดวังนายทายทาราม อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี แห่งที่ ๑๘

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่มุ่งขัดเกลาจิตใจผู้ปวยซึ่งมาพักอาศัยภายในวัด มีหลักสูตรกำหนดการ คู่มือ และแนวทางการปฏิบัติธรรม รวมถึงโครงการเจริญพระพุทธมนต์ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งมีการพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่อย่างต่อเนื่อง มีพระวิปัสสนาจารย์ประจำสำนักปฏิบัติธรรม และบูรณาการความร่วมมือกับเครือข่ายทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น FACEBOOK : วัดวังนายทายทาราม

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดมหาธาตุวรวิหาร อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเพชรบุรี แห่งที่ ๒

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่มีกำหนดการ หลักสูตร คู่มือ และแนวทางการปฏิบัติธรรมตามหลักสติปัญญา ๔ มีพระวิปัสสนาจารย์ประจำวัด พร้อมด้วยห้องพัก ห้องสวดมนต์ และสถานที่ปฏิบัติธรรมที่มีสัปปายะ ๗ ประการ ดำเนินกิจกรรมร่วมกับเครือข่ายทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น FACEBOOK : สำนักงานวัดมหาธาตุวรวิหาร จ.เพชรบุรี

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดใหญ่สุวรรณาราม อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเพชรบุรี แห่งที่ ๗

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่มีหลักสูตรและแบบแผนการปฏิบัติที่ชัดเจน จัดอบรมค่ายคุณธรรมให้แก่สถานศึกษาต่าง ๆ บูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีระบบสารสนเทศและการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ที่พร้อมต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านบุคลากรมีทีมผู้นำและวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญสูง มีทักษะการถ่ายทอดที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติทุกช่วงวัย

ปัญหาและอุปสรรค : ทีมวิทยากรหลักมีอายุเพิ่มมากขึ้นและเป็นบุคลากรรุ่นเดิม อาจส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของการดำเนินการปฏิบัติธรรมในอนาคต หากไม่มีการพัฒนาบุคลากรศาสนทายาทรุ่นใหม่เพื่อทดแทนอย่างเป็นระบบ

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดหนองไม้เหล็ก อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

มีการปฏิบัติธรรมทุกวันพระ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : การปฏิบัติธรรมเน้นความเรียบง่ายและสามารถนำไปใช้ได้จริง ตามแนวทาง “มงคลสาร” (หลวงพ่อดอกน้ำ) และการเจริญสติแบบ “พุทโธ” หรือ “ยุบหนอ – พองหนอ” การแสดงธรรมมุ่งเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน พร้อมทั้งปรับระยะเวลา การนั่งสมาธิให้เหมาะสม ไม่ตั้งหรือหย่อนจนเกินไป เพื่อเอื้อต่อผู้สูงอายุให้สามารถปฏิบัติ ได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีชุมชนผู้ปฏิบัติธรรมประจำที่เข้มแข็ง มีความสามัคคีและเกื้อกูลกัน

ปัญหาและอุปสรรค : ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดอย่างเป็นทางการ ส่งผลให้ขาดโอกาสในการได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐในบางด้าน รวมทั้งยังมีข้อ จำกัดด้านช่องทางการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารสมัยใหม่ในการเข้าถึงกลุ่มวัยทำงาน และเยาวชน

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

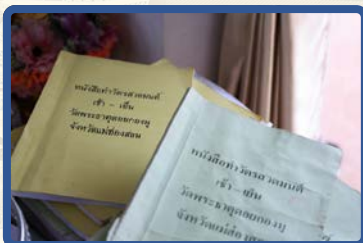
วัดพระธาตุตอโขงมู อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน แห่งที่ ๑

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : ดำเนินการเผยแพร่พระพุทธศาสนาข้ามพรมแดนระหว่างประชาชนสองฝั่งไทย – เมียนมา โดยมีกิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน สะท้อนหลักพรหมวิหาร ๔ ผ่านการให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสโดยไม่เลือกปฏิบัติ และยึดหลักสังคหวัตถุ ๔ ในการสงเคราะห์ชุมชนและสังคม พร้อมทั้งประสานความร่วมมือกับพระวิปัสสนาจารย์จากจังหวัดใกล้เคียงเพื่อร่วมเป็นทีมงานในการจัดการปฏิบัติธรรมประจำปี

ปัญหาและอุปสรรค : การเดินทางเข้าถึงพื้นที่ที่มีความยากลำบาก ส่งผลต่อการเข้าร่วมปฏิบัติธรรมของประชาชนจากต่างถิ่น

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

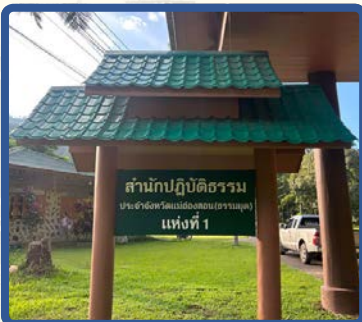
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดป่าถ้ำวัว อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน (สจ.) แห่งที่ ๑
ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติวิปัสสนาระดับนานาชาติ สามารถรองรับผู้ปฏิบัติธรรมจากกว่า ๑๐๐ ประเทศต่อปี ให้บริการที่พักและอาหารโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ระบบบริหารจัดการมีความมั่นคงและปลอดภัย มีผู้นำที่เข้มแข็ง โดยพระครูวิมลภาวนานุศาสน์เป็นผู้กำหนดทิศทางและให้ความสำคัญกับการบริการสังคม

ปัญหาและอุปสรรค : การสื่อสารภายในประเทศยังพึ่งพาการบอกต่อเป็นหลัก เนื่องจากขาดการใช้สื่อสังคมออนไลน์และระบบประชาสัมพันธ์ที่เป็นรูปธรรม บุคลากรผู้ช่วยศาสนิกกิจภายในประเทศมีข้อจำกัดด้านทักษะภาษาอังกฤษ

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดเทพประดิษฐาราม อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดชุมพร แห่งที่ ๑

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่เน้นแนวทางวิปัสสนากรรมฐานแบบ“ยุบหนอ-พองหนอ” โดยอดีตเจ้าอาวาสเป็นนักปฏิบัติที่เคร่งครัดและให้ความสำคัญกับระเบียบวินัยเป็นฐานของการปฏิบัติธรรม มีความร่วมมือกับประชาชนในชุมชน จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทย - เมียนมาอย่างต่อเนื่อง สถานที่มีความสะอาด สงบ และมีระเบียบวินัยที่เป็นเอกลักษณ์

ปัญหาและอุปสรรค : การสูญเสียผู้นำทางจิตวิญญาณที่มีบารมีสูง (หลวงพ่อขาว) ส่งผลให้เกิดช่องว่างด้านการบริหารและการยึดเหนี่ยวศรัทธา ปัจจุบันขาดแคลนศาสนทายาทรุ่นใหม่ในการสืบทอดงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการกำหนดทิศทางและบทบาทของสำนักปฏิบัติธรรมให้ชัดเจนเพื่อป้องกันการเกิดสูญญากาศทางศรัทธา

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดโปธาราม อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดระนอง แห่งที่ ๑

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : เครือข่ายสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดระนองมีความหลากหลาย ครอบคลุมทั้งสายวิปัสสนากรรมฐาน (วัดป่า) ที่เน้นการเจริญสติในทุกอิริยาบถ การเดินจงกรม การนั่งสมาธิ และการถือธุดงค์วัตร และสายจริยธรรมประยุกต์ (วัดเมือง) ที่เน้นการสวดมนต์ การฟังธรรม และการปฏิบัติธรรมเบื้องต้นควบคู่กับพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อเสริมสร้างกำลังใจแก่พุทธศาสนิกชน อีกทั้งมีพระวิปัสสนาจารย์ผู้เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ โดยเฉพาะวัดป่าชัยมงคล ซึ่งมีบารมีและจริยวัตรงดงาม เป็นศูนย์รวมศรัทธาของชุมชน

ปัญหาและอุปสรรค : ขาดแคลนศาสนทายาทและบุคลากรรุ่นใหม่ในการสืบทอดงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมทั้งปัญหาเอกสารสิทธิ์ที่ดินของสำนักปฏิบัติธรรมบางแห่งที่ยังทับซ้อนกับพื้นที่ป่าไม้ ส่งผลให้การพัฒนาถาวรวัตถุเป็นไปด้วยความยากลำบาก

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดสุวรรณคีรีวิหาร อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดระนอง แห่งที่ ๓

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : ทางสำนักปฏิบัติธรรมมีแผนที่จะดำเนินงานของจังหวัดให้มีบทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการศึกษาและการปฏิบัติธรรม วัดมีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชนทุกช่วงวัย สามารถบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดระนองได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมีศักยภาพในการเป็นฐานสนับสนุนการดำเนินโครงการอุปสมบทระยะสั้น ๑๕ วัน เพื่อพัฒนาคุณภาพนวกภิกษุและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่พระพุทธศาสนาในพื้นที่อย่างยั่งยืน

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดบุญญาราม อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดระนอง แห่งที่ ๑๐

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : เป็นศูนย์กลางการอบรมและการปฏิบัติธรรมที่มีบทบาทเด่นด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ทำหน้าที่เชื่อมโยงกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมทางศาสนาอย่างสร้างสรรค์ มีพระวิปัสสนาจารย์ประจำจำนวน ๖ รูป ซึ่งผ่านการอบรมจากสำนักใหญ่ มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน ๔ และแนว “ยุบหนอ - พองหนอ” สามารถถ่ายทอดได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

ปัญหาและอุปสรรค : ขาดแคลนสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เนื่องจากพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตห่างไกล

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดจันทาราม อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดระนอง แห่งที่ ๔

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : พระครูการุณสิกขศาสตร์เป็นศูนย์รวมศรัทธาและเป็นที่เคารพนับถือของพุทธศาสนิกชน มีแนวทางการปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) แบบดั้งเดิม มีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งในรูปแบบ “วัดช่วยวัด” ช่วยเสริมศักยภาพด้านงบประมาณและบุคลากร กิจกรรมเด่นคือ “ธรรมยาตรา” ซึ่งพระสงฆ์จาริกไปตามวัดในระยะทางเหมาะสม พักค้างคืน แสดงธรรม และนำปฏิบัติ เป็นการเผยแผ่เชิงรุกที่เข้าถึงชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาและอุปสรรค : พระวิปัสสนาจารย์มีจำนวนจำกัด ขาดผู้ช่วยที่มีทักษะสนับสนุน และยังขาดการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างเป็นระบบ

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดสนมหมากหญ้า อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมเครือข่ายวัดพิชโสภาราม แห่งที่ ๒

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : บริหารจัดการโดยยึดแนวทางการปฏิบัติที่เป็นแบบแผนตามวัดต้นแบบ (วัดพิชโสภาราม) อย่างเคร่งครัด เน้นการปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ควบคู่กับการฝึกสมาธิเบื้องต้น เพื่อเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจที่มั่นคงก่อนการเจริญวิปัสสนา มีการสอนเดินจงกรมและนั่งสมาธิสลับกันเป็นระบบ ดำเนินกิจกรรมตามปฏิทินศาสนาและกิจวัตรประจำวัน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนโดยรอบ และมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม

ปัญหาและอุปสรรค : อาคารสถานที่บางส่วนมีสภาพเก่าและอาจไม่เพียงพอเมื่อมีผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมจำนวนมาก อีกทั้งที่ตั้งสำนักปฏิบัติธรรมอยู่ในพื้นที่ห่างไกล อาจไม่สะดวกต่อการเดินทางของผู้มาจากต่างถิ่น

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดพิชโสภาราม อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดอุบลราชธานี แห่งที่ ๓

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบและเข้มแข็ง จัดสรรพื้นที่อย่างชัดเจน พร้อมกำหนดแผนการดำเนินงาน ตารางกิจกรรม และวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัดตลอดทั้งปี มีความร่วมมือกับเครือข่ายและชุมชนอย่างใกล้ชิด โดยมีโครงการสาธารณสงเคราะห์ที่โดดเด่น อาทิ โครงการกองทุนข้าวพระราชทาน และกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรและประชาชน ด้านบุคลากรมีพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญสูง สามารถสอบอารมณ์และแนะนำการปฏิบัติได้ตรงตามจริตนิสสัย ทั้งสมณะและวิปัสสนา

ปัญหาและอุปสรรค : สำนักปฏิบัติธรรมตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ทำให้มีข้อจำกัดด้านการเดินทางของผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรม

ตารางกิจวัตรประจำวัน	
การปฏิบัติธรรม/การเรียนพระปริยัติธรรม	
วัดพิชโสภาราม	
ต.แก่งเหนือ อ.เขมราฐ จ.อุบลราชธานี	
เวลา ๐๓.๓๐ น.	ตื่นนอน/ทำกิจส่วนตัว
เวลา ๐๕.๐๐ น.	ทำวัตรเช้า
เวลา ๐๕.๓๐ น.	แผ่เมตตา/พักผ่อนอริยาบถ
เวลา ๐๕.๔๕ น.	บิณฑบาต
เวลา ๐๖.๓๐ น.	ฉันภัตตาหารเช้า
เวลา ๐๘.๐๐ น.	ปฏิบัติธรรม/เรียนพระปริยัติธรรม
เวลา ๐๙.๐๐ น.	แผ่เมตตา/พักเรียน
เวลา ๑๑.๐๐ น.	ฉันภัตตาหารเพล
เวลา ๑๓.๐๐ น.	ปฏิบัติธรรม/เรียนพระปริยัติธรรม
เวลา ๑๖.๐๐ น.	แผ่เมตตา/พักเรียน
เวลา ๑๗.๐๐ น.	ตักน้ำปานะ
เวลา ๑๘.๐๐ น.	ทำวัตรเย็น
เวลา ๑๘.๐๐ น.	ผู้ปฏิบัติพึงธรรมบรรยาย
เวลา ๑๘.๓๐ น.	นักเรียน เรียนพระปริยัติธรรม
เวลา ๒๐.๐๐ น.	ปฏิบัติธรรม
เวลา ๒๒.๐๐ น.	แผ่เมตตา/พักผ่อน/จำวัตร

ขอให้เจริญในพระศาสนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดกาลเป็นนิตย์
ขอให้พระสังฆมณฑลของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจงดำรงอยู่สืบไปนิตย์

พระ :

พระภิกษุสุเมธาภรณ์ (ชอบ หุขสิทธิ์)
เจ้าอาวาสวัดพิชโสภาราม ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดบ้านเก่าบ่อ อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดอำนาจเจริญ แห่งที่ ๑

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : มีการบริหารจัดการแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ สามารถประสานการศึกษาเชิงปริยัติกับการปฏิบัติกรรมฐานได้อย่างเหมาะสม มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนและข้าราชการ บูรณาการความร่วมมือกับสถานีตำรวจ และกรมคุมประพฤติในการดูแลและอบรมธรรมะแก่เยาวชนกลุ่มเสี่ยงและผู้มีปัญหาชีวิต สถานที่มีสภาพแวดล้อมสัปปายะ สะอาด ร่มรื่น และเป็นระเบียบ

ปัญหาและอุปสรรค : บุคลากรต้องรับผิดชอบภารกิจหลายด้าน อาทิ งานสอน งานปกครอง และการดำเนินโครงการปฏิบัติธรรม ส่งผลให้ภาระงานค่อนข้างสูง อีกทั้งพื้นที่บางส่วนมีข้อจำกัดด้านสัญญาณโทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจกระทบต่อการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดสวนป่าสันติคุณ อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร
เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดมุกดาหาร แห่งที่ ๔ (วัดศรีสว่าง)
ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : มีผู้นำที่เข้มแข็ง โดยพระครูโสภณสันติคุณเป็นผู้มีบารมีและเป็นศูนย์รวมศรัทธาของชุมชน เครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) และหน่วยงานราชการมีความเข้มแข็ง ได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลและประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีสถานที่และสภาพแวดล้อมสัปปายะ บรรยากาศรมรื่น เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม

ปัญหาและอุปสรรค : ยังขาดระบบการจัดเก็บข้อมูลและสถิติที่เป็นมาตรฐาน การประชาสัมพันธ์มีข้อจำกัด และการใช้สื่อออนไลน์ยังไม่เต็มประสิทธิภาพ รวมทั้งชื่อสำนักปฏิบัติธรรมในทะเบียน (วัดศรีสว่าง) ไม่สอดคล้องกับชื่อวัดที่ตั้งสำนักปฏิบัติธรรมในปัจจุบัน (วัดสวนป่าสันติคุณ)

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดพระธาตุพนม ร่มหาวิหาร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครพนม แห่งที่ ๑๖

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : มีแผนการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะกิจกรรมปฏิบัติบูชาพระธาตุพนมซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำปี ประกอบด้วยการทำวัตรเย็น การปฏิบัติธรรม การสวดมนต์ ฟังพระธรรมเทศนา เวียนเทียน นั่งสมาธิตลอดคืน และตักบาตรข้าวเหนียวในช่วงเช้า ดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่ายผ่านโครงการ “วัดบันดาลใจ” และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาพื้นที่ให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติภาวนา เพื่อเสริมบทบาทวัดให้เป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

ปัญหาและอุปสรรค : ในช่วงเทศกาลสำคัญมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวนมาก ทำให้พื้นที่มีความหนาแน่นและอาจไม่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมแบบสงบ

โครงการออกติดตามและประเมินผลของคณะกรรมการติดตามและประเมินผล

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

วัดมรุกขนคร อำเภอฮาดูพนม จังหวัดนครพนม

เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครพนม แห่งที่ ๑

ลงพื้นที่ติดตามและประเมินผล วันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

จุดแข็ง : เป็นศูนย์ฝึกอบรมจริยธรรมและศูนย์พัฒนาจิตสำหรับเยาวชน รวมถึงการอบรมข้าราชการในจังหวัดใกล้เคียง เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น เส้นทาง ๗ พระธาตุประจำวันเกิด มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์อย่างครบถ้วน กำหนดหลักสูตรและกิจกรรมการปฏิบัติธรรมที่ชัดเจน สถานที่มีบรรยากาศเงียบสงบ ร่มรื่นด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่ เอื้อต่อการสงบจิตใจและการปฏิบัติธรรม

ปัญหาและอุปสรรค : ขาดการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติธรรมอย่างเพียงพอ และการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่หรือชุมชนบางส่วนยังอยู่ในระดับจำกัด

โครงการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม สื่อ
และเทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้ AI
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

โครงการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้ AI ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

๑. หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการทำงานอย่างมาก การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำงานร่วมกันผ่านทางเว็บไซต์ เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญ การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เพิ่มผลผลิตลดต้นทุนการดำเนินงานและเพิ่มศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ตได้อย่างรวดเร็ว และแพร่หลาย สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ยกเว้นความสามารถในการพัฒนาองค์กร ตลอดจนส่งเสริมให้องค์กรก้าวทันกับยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ด้วยความสำคัญดังกล่าว ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีนโยบายพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีความทันสมัย ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรการเผยแผ่ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เข้าสู่ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นฐานให้บุคลากรใช้ประโยชน์จากการนำระบบเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพิ่มประสิทธิภาพในการนิเทศติดตามประเมินผล

จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาทักษะ ความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงได้จัดทำ “โครงการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้ AI ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘” เพื่อให้บุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความพร้อมทั้งด้านความรู้ และทักษะในการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และประยุกต์ใช้กับการทำงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในและนอกประเทศ

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๒.๒ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๒.๓ เพื่อให้บุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการติดตามประเมินผลการเผยแผ่

๓. กลุ่มเป้าหมาย

เชิงปริมาณ บุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าอบรม จำนวน ๑๐๖ รูป/คน ผ่านการอบรม จำนวน ๗๓ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๖๙

เชิงคุณภาพ บุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีผลสัมฤทธิ์การเข้าร่วมกิจกรรม และผ่านการฝึกภาคปฏิบัติ ร้อยละ ๘๐ ได้แก่

๑. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสามารถนำเสนอผลงานทักษะด้านเทคโนโลยี-สารสนเทศ
๒. ระดับคุณภาพความรู้ ความเข้าใจเพิ่มขึ้น โดยใช้แบบทดสอบระดับความรู้ ความเข้าใจก่อน - หลังเข้ารับการอบรม

๔. ระยะเวลาดำเนินโครงการ

ระหว่างวันที่ ๑๖ - ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘ ณ วัดประยุรวงศาวาส วรวิหาร กรุงเทพมหานคร

กำหนดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
 โครงการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้ AI
 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘
 ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ
 ณ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
 ระหว่างวันที่ ๑๖ - ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘

วันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘

- ๐๘.๓๐ - ๐๙.๐๐ น. ลงทะเบียน ฟังการชี้แจงหลักสูตร และหัวข้อวิชาการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
- ๐๙.๐๐ - ๑๐.๓๐ น. พิธีเปิดปฐมนิเทศ
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต ศ.,ดร.,ป.ธ.๙) กรรมการเถรสมาคม, ประธานกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประธานพิธี จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
 - กรรมการบริหารศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ถวายสักการะ
 - ผู้แทนผู้เข้ารับการอบรม ถวายสักการะ
 - ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ถวายสักการะ และกล่าวถวายรายงาน
 - พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต ศ.,ดร.,ป.ธ.๙) กล่าวเปิดโครงการอบรมฯ และบรรยายพิเศษ “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล Digital Disruption”
- ๑๑.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. ฉันทภัตตาหารเพล
- ๑๒.๓๐ - ๑๓.๓๐ น. การบรรยาย “นวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งอนาคต” โดย ดร.สมิทธิ ดารากร ณ อยุธยา ที่ปรึกษา Harvard Asia Academy
- ๑๓.๓๐ - ๑๔.๓๐ น. การบรรยาย เรื่อง “เรียนรู้แบบวิเคราะห์ เจาะลึก ปัญญาประดิษฐ์ และการจัดการองค์ความรู้ในศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างมืออาชีพ” (แบ่งกลุ่มๆละ ๑๐ รูป) โดย ดร.วัชรวิชัย กীরตติสโรจน์ รองประธานกรรมการจัดทำแผนพัฒนาศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ และคณะวิทยากร
- Chat GPT AI
 - Grok AI
 - Claude AI
 - Perplexity AI
 - Gamma AI
- ๑๔.๓๐ - ๑๖.๐๐ น. ฝึกปฏิบัติการสร้างเนื้อหาเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย AI

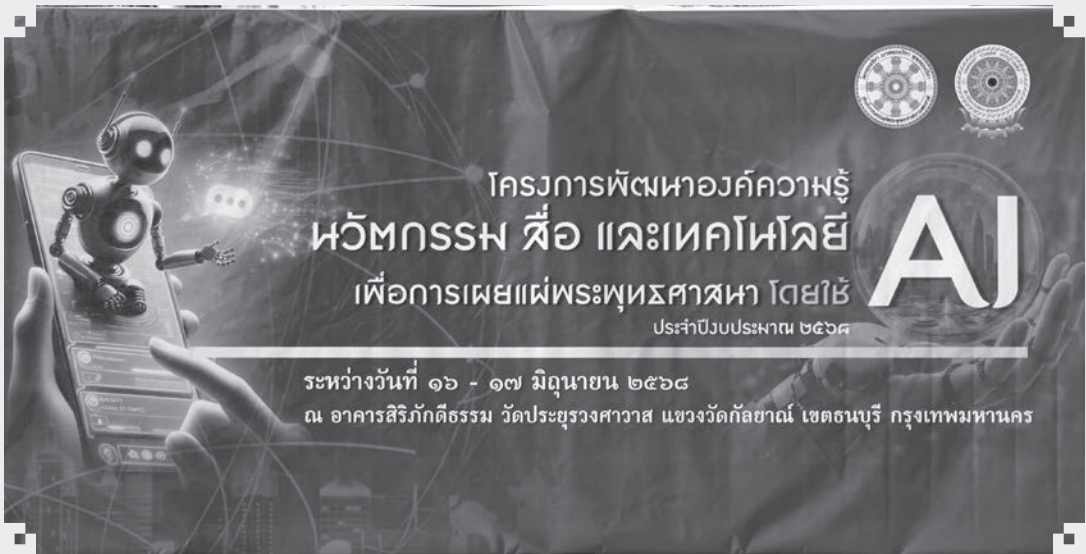
วันที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘

- ๐๙.๐๐ - ๑๐.๐๐ น. บรรยายและฝึกภาคปฏิบัติ “การใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อภารกิจการพัฒนาศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อเผยแผ่หลักธรรมคำสอน กิจกรรมปฏิบัติธรรม และพัฒนาจิตใจเพื่อสันติสุขอย่างยั่งยืน” โดย ที่ปรึกษาประจำ Harvard Asia Academy
- ๑๐.๐๐ - ๑๑.๓๐ น. ฝึกปฏิบัติ
- ๑๑.๓๐ - ๑๒.๓๐ น. ฉันทภัตตาหารเพล

- ๑๓.๐๐ – ๑๔.๐๐ น. บรรยาย และฝึกปฏิบัติ “การวางแผนกลยุทธ์และการใช้ Social media อย่างมืออาชีพ” โดย ดร.วัชรวิชัย กิริตติสโรจน์ รองประธานกรรมการจัดทำแผนพัฒนาศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ประธานกรรมการบริหาร Harvard Asia Academy และคณะวิทยากร
- Strategic Management
 - Blueprint for Change
 - SWOT Analysis and Scenario Analysis
 - Goals and Measurement System
 - Action plan
- ๑๔.๐๐ – ๑๕.๑๕ น. ฝึกปฏิบัติการจัดทำแผน Action plan เผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย AI
- ๑๕.๑๕ – ๑๕.๔๕ น. ทดสอบ
- การติดตาม อภิปรายผล ประเมินผลงาน AI และการมอบหมาย ภารกิจ
 - การรับประกาศนียบัตรจาก Harvard Asia Academy (ผู้เข้าอบรมจะต้องสอบผ่าน และฝึกปฏิบัติผ่านเกณฑ์สมรรถนะ)
- ๑๕.๔๕ - ๑๖.๓๐ น. พิธีปิด และมอบประกาศนียบัตร โดย พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กรรมการมหาเถรสมาคม, ประธานกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

หมายเหตุ

๑. โครงการนี้เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กับ Harvard Asia Academy
๒. ผู้เข้าอบรมต้องเข้าอบรมครบ ๑๐๐ % และสอบผ่านจึงจะได้รับประกาศนียบัตรจาก Harvard Asia Academy
๓. ผู้เข้าอบรมต้องมีบัญชี Gmail ของตนเอง
๔. ผู้เข้าอบรมต้องนำคอมพิวเตอร์ หรือโน้ตบุ๊ก ๑ เครื่อง มาใช้ในการฝึกอบรม เท่านั้น
๕. ผู้ผ่านการอบรมจะเป็นสมาชิกชุมชน และมีส่วนร่วมในการผลิตเนื้อหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารบนดิจิทัลแพลตฟอร์ม และการเรียนรู้ผ่านช่องทางของ Harvard Asia Academy
๖. ตารางนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

A poster for an AI development program. The background is dark with a grid of light gray hexagons. In the top corners, there are decorative floral patterns. The central image shows a hand holding a smartphone with a small robot on the screen, and another hand holding a glowing globe with the letters 'AI' on it. The text is in Thai, announcing a program for AI development for Buddhist practitioners. Two circular logos are in the top right corner.

โครงการพัฒนาองค์ความรู้
ห้วงกรรม สื่อ และเทคโนโลยี
เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔

ระหว่างวันที่ ๑๖ - ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๔
ณ อาคารสิริภักดิ์ธรรม วัดประยุรวงศาวาส แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ภาพการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการโครงการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรม สื่อ และเทคโนโลยี
เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้ AI ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

โครงการประชุมสัมมนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

โครงการประชุมสัมมนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

หลักการและเหตุผล

ด้วยสถาบันพระพุทธศาสนานั้น เป็นสถาบันหลักที่สำคัญสถาบันหนึ่งของสังคมไทย ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน และดำรงตนตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ พระสงฆ์จึงนับว่าผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในการรักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความเจริญงอกงาม และมั่นคงยั่งยืนถาวรถึงอนุชนรุ่นหลัง ประกอบกับงานของกิจการของคณะสงฆ์กำหนดไว้ ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการเผยแผ่ ๔) ด้านการสาธารณูปการ ๕) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และอีก ๑ คือ การพัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก

งานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ถือว่ามีความสำคัญอย่างมากในการจรโลงพระพุทธศาสนาวิวัฒนาสถาพรและสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยืนยาว ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงตระหนักถึงความสำคัญของบุคลากรด้านการเผยแผ่ว่าเป็นทรัพยากรสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเตรียมพร้อมของบุคลากรด้านการเผยแผ่ ต้องมีทักษะ ความรู้ หลักเกณฑ์แนวทางการปฏิบัติงานเผยแผ่ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตามแผนแม่บทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๘๐ ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงจัด “โครงการประชุมสัมมนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘” ขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในและต่างประเทศ

กลุ่มเป้าหมาย

เชิงปริมาณ ผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๖๕๘ รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๙๔ ได้แก่

- ประธานกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจังหวัด จำนวน ๖๘ รูป
- รองประธานกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจังหวัด จำนวน ๓๙ รูป
- ผู้แทนองค์กร ภาคีเครือข่าย จำนวน ๑๙๒ รูป/คน

- ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จำนวน ๗๓ คน
- นักวิชาการศาสนา ที่ดูแลงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาจังหวัด จำนวน ๖๔ คน
- ผู้บริหาร นักวิชาการศาสนา เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จำนวน ๔๒ คน
- ผู้แทนกรมการศาสนา จำนวน ๑๒ รูป/คน
- พระนักเทศน์ และนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน ๕๓ รูป/คน
- ผู้ติดตาม จำนวน ๑๑๕ รูป/คน

เชิงคุณภาพ จากการประเมินผลการดำเนินโครงการ พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ มีการพัฒนาและนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง ดังนี้

- ผู้เข้าร่วมโครงการร้อยละ ๗๕ สามารถนำองค์ความรู้จากโครงการไปใช้ในการส่งเสริม และพัฒนาการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น

- ผู้เข้าร่วมโครงการร้อยละ ๗๒ สามารถประยุกต์ใช้รูปแบบและวิธีการบริหารจัดการ ที่ได้รับจากโครงการ เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมทั้ง สนับสนุนให้การดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีคุณภาพและความต่อเนื่องมาก ยิ่งขึ้น

- ผู้เข้าร่วมโครงการร้อยละ ๗๘ มีความตระหนักรู้และเข้าใจหลักเกณฑ์ วิธีการ รวมถึง ให้ความสำคัญต่อบทบาทของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทของสังคมยุคดิจิทัลมากขึ้น

- ผู้เข้าร่วมโครงการร้อยละ ๘๑ มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโดยรวมของโครงการ อยู่ในระดับ “ดี” สะท้อนให้เห็นถึงความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกิจกรรมและเนื้อหา ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้าร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กำหนดการ

นายจिरायุ อิศรางกูร ณ อยุธยา องคมนตรี
ประธานพิธีเปิดโครงการประชุมสัมมนาบุคลากรเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘
ณ หอประชุมพุทธมณฑล ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘

เวลา ๐๘.๓๐ น. คณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ คณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด ผู้เกี่ยวข้อง และผู้เข้าร่วมพิธี พร้อมกัน ณ มณฑลพิธี

เวลา ๐๙.๐๐ น. นายจिरायุ อิศรางกูร ณ อยุธยา องคมนตรี

เดินทางถึงหอประชุมพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

- จุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระรัตนตรัย

- กราบ

- เปิดกรวยกระทงดอกไม้ หน้าพระบรมฉายาลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

- ถวายความเคารพ

- ถวายเครื่องสักการะ พระพรหมบัณฑิต กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

- นั่งเก้าอี้ที่จัดไว้

- ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กล่าวรายงาน

นายจिरायุ อิศรางกูร ณ อยุธยา องคมนตรี เปิดการประชุมสัมมนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

- ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “สืบสานงานพ่อต่อ ยอดทุนเล่าเรียนหลวงสำหรับพระสงฆ์ไทย”

- เสรีจพิธี

หมายเหตุ : - การแต่งกาย

- ชำราชการแต่งกายชุดกากีคอพับแขนยาว

- ประชาชนแต่งกายชุดสุภาพ

- เวลา ๑๐.๐๐ - ๑๖.๓๐ น. ดำเนินรายการตามตารางที่กำหนด

ตารางการประชุมสัมมนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕
วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕

ณ หอประชุมพุทธมณฑล สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

เวลา วัน	๐๙.๐๐ - ๑๐.๐๐ น. พิธีเปิด นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา องคมนตรี	๑๐.๐๐ - ๑๑.๐๐ น. บรรยายพิเศษ เรื่อง "วิสัยทัศน์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา : ความท้าทายและโอกาส" โดย ดร.นิยม เวชกามา รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี	๑๒.๓๐ - ๑๖.๓๐ น. การเสวนา เรื่อง "พระพุทธศาสนาไทยในยุคดิจิทัล: ครีธา นวัตกรรม และความยั่งยืน" ผู้ร่วมเสวนา ประกอบด้วย.. พระธรรมรัตนากรณี วัดเขียนเขต ปทุมธานี พระธรรมวชิรสุนทร วัดกวีศรารามราชวรวิหาร ลพบุรี พระราชวัชรธรรมภาณี วัดชลประทานรังสฤษดิ์ นนทบุรี พระราชพัฒน์วัชรบัณฑิต วัดธาตุ ขอนแก่น นายสิบบั้วร แก้วงาม ที่ปรึกษาคณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดร.วัชรวิชัย กীরติลลิตโรจน์ ผู้ทรงคุณวุฒิศูนย์พระปริยัติบัณฑิตแห่งประเทศไทย
ณภัตตาคารเพล ๑๑.๐๑ - ๑๒.๒๙ น.			
หมายเหตุ: ตารางนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม			

โครงการประชุมสัมมนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

นายจिरายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา อธิบดีกรมการศาสนา

วันพฤหัสบดีที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘

ณ หอประชุมพุทธมณฑล อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

การประชุมสัมมนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘

ปีที่จัดพิมพ์ : พุทธศักราช ๒๕๖๘

จำนวนพิมพ์ : ๒,๓๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์เผยแพร่โดย : ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ๒๔ แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี

กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

: เบอร์โทรศัพท์ ๐ ๒๔๖๕ ๕๕๙๒, ๐๘ ๐๖๖๓ ๒๒๒๔, ๐๘ ๑๓๗๑
๔๖๕๐

: Facebook เพจศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

: เว็บไซต์ www.tncdb.org

คณะกรรมการจัดทำรายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘

ที่ปรึกษา : ๑ พระพรหมบัณฑิต ประธานกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๑ คณะกรรมการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๑ นายสิปปंबर แก้วงาม

บรรณาธิการ : พระโสภณวชิราวาทิ

กองบรรณาธิการ :

๑ กองส่งเสริมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

๑ พระมหาสุรชัย สุรทสสี

๑ พระมหาสาม อคฺคธมฺโม

๑ พระมหาวันชัย หาสุปญฺโญ

๑ พระมหาอนุศิษฏ์ ญาณสิทฺธิ

๑ นางสาวอลิษา สุปินะ

๑ นายภาณุวัฒน์ ทรัพย์ผดุงโชค

๑ นายธีระ เลิบไธสง

ตรวจทาน :

๑ นายศุภชัย บุปผโสรส

๑ นางสาวณัฐชนก แซ่จ่าง

๑ นางสาวอวิกา สุปินะ

๑ นายกล้าณรงค์ จิตรมุง

แบบปก/รูปเล่ม :

๑ นายสุวรรณ เคลือบสุวรรณ

๑ นางสาวสุปราณี อภัยแสน

พิมพ์ที่ : บริษัท สามลดา จำกัด โทร.๐๒-๔๖๒-๐๓๐๓

“ถ้าเราไม่เผยแพร่ธรรม
เท่ากับว่าเราไม่เป็นที่พึ่งของสังคม”

พระพรหมบัณฑิต

: WWW.TNCDB.ORG

: ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

